

LIETUVIŲ KALBOS INSTITUTAS

RAMUNĖ VASKELAITĖ

SIMBOLINIAI PAVADINIMAI:
SAMPRATA, GRUPĖS SUDĖTIS, RAŠYMAS

MOKSLO STUDIJA

Vilnius
2019

RECENZAVO:

prof. dr. ALBINAS DRUKTEINIS (Klaipėdos universitetas)

doc. dr. LINA MURINIENĖ (Vilniaus universitetas)

Apsvarstyta ir rekomenduota išleisti Lietuvių kalbos instituto Mokslo tarybos
(2019 m. gruodžio 27 d. nutarimas, protokolo Nr. 112).

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės
Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

ISBN 978-609-411-250-8

© Ramunė Vaskelaitė, 2019

© Lietuvių kalbos institutas, 2019

TURINYS

ĮVADAS	/	4
1. SAMPRATOS ASPEKTAI	/	7
1.1. Termino radimosi aplinkybės	/	7
1.2. Termino aprėptis: santykis su raidinėmis santrumpomis	/	12
1.3. Sąvoka ir apibrėžtys	/	15
1.4. Kabučių funkcija	/	18
2. NUMATOMOJI GRUPĖS SUDĖTIS	/	21
2.1. Tipiški ir netipiški pogrupiai	/	21
2.2. Įmonių ir leidinių pavadinimų prieštara	/	24
2.3. Skiemėninės santrumpos ir simboliniai pavadinimai	/	27
3. RAŠYMO POLINKIAI	/	30
3.1. Neprobleminė skyryba	/	30
3.2. Vartosenos svyravimai	/	40
3.2.1. Iš raidžių ir skaitmenų sudarytų pavadinimų rašymas	/	40
3.2.2. Skiemėninių santrumpų traktuotė	/	43
3.2.3. Tiesioginės ir netiesioginės reikšmės pavadinimai	/	45
3.2.4. Netipiškos sandaros pavadinimai	/	48
4. VARTOSENOS IR SAMPRATOS SANTYKIS	/	50
IŠVADOS	/	54
LITERATŪRA	/	56
SUMMARY. Symbolic names: conception, group composition, usage	/	60

ĮVADAS

Aprašant kalbos gramatinę sandarą, simboliniams pavadinimams teskiriama mažai dėmesio: pavadijama jais galimų įvardyti objektų ar jų grupių ir pateikiamas vienas kitas pavyzdys, daugiausia nesudėtingos sandaros pavadinimų. Sąvokos apibrėžčių neformuluojama, o ir terminas *simboliniai pavadinimai* nevartojamas.

Tačiau iš tikrųjų tokie pavadinimai sudaro labai didelę kalbos kasdienės apyvartos dalį. Tai parodytų kad ir Juridinių asmenų registras, kuriame, kaip galima spręsti iš jo interneto svetainėje pateikiamų statistinių suvestinių, juridinių asmenų per ketvirtį įregistruojama apie 2–3 tūkstančius¹: dažnas šio registro įrašas yra būtent simbolinis pavadinimas. O juk jis nėra tik įrašas registre: įmonės ar kitokio juridinio asmens įregistravimas reiškia, kad pavadinimas plačiau ar siauriau plis vartosenoje ir funkcionuos joje veikiausiai ilgiau, nei gyvuos pati įmonė. Bet kad ir koks gausus bei įvairus būtų juridinių asmenų simbolių pavadinimų pogrupis, jis tėra tik viena simbolių pavadinimų grupės dalis. Tokius pavadinimus nuo seno įprasta suteikti gaminiams, o gaminių pavadinimų kasdienėje kalbos apyvartoje turėtų funkcionuoti ne mažiau nei juridinių asmenų pavadinimų. Kalbos darbuose kartu minima ir leidinių, bet vien knygų per metus, ko gero, išleidžiama ne mažiau, nei įsteigiama įmonių. Dar minima meno kūrinų ir renginių.

Vis dėlto tie trys ar keturi pogrupiai visos pastaruoju metu simboliniais pavadinimais įvardijamų objektų įvairovės neapėpia. Šiandien jais įvardijamos jau ir paslaugos, įvairūs jų planai ar paketai, mokėjimo ir lojalumo kortelės, pensijų fondai, kampanijos ir akcijos, programos ir projektai, duomenų bazės ir sistemos, reitingai ir akcijų indeksai, net dokumentai. Technologijų plėtra ir inovacijos, gausiai pildančios gaminių simbolių pavadinimų pogrupį, yra davusios paieškos sistemų ir naršyklių, mobiliųjų telefonų programėlių, socialinių tinklų simbolių pavadinimų, o technologijų plėtros tempas leidžia daryti prielaidą, kad toliau grupės sudėtis turėtų tik didėti ir turbūt įvairėti. Jau ir dabar taip pavadinami robotai, o robotams humanoidams suteikiami ir asmenų vardai, taip iškeliant kalbos darbuose paprastai brėžiamos ribos tarp gaminių pavadinimų ir asmenų vardų klausimą.

Naujieji pavadinimai į gramatikas neįtraukiami, straipsniuose nenagrinėjami. Išsamiai yra nagrinėtas tik vienas simbolių pavadinimų pogrupis – įmonių, įstaigų ir organizacijų pavadinimai, apibendrintai juos neretai įvardijant kaip juridinių asmenų pavadinimus. Tačiau simbolių pavadinimų rašymo taisyklė formuluojama, ir ji labai paprasta: toks pavadinimas rašytinas kabutėse, pirmasis jo žodis – didžiąja raide. Atrodytų, kad, remiantis kalbos darbuose minimų pavadinimų pogrupių analogija, neturėtų būti sunku taip rašyti ir kitų, tuose darbuose neminimų,

¹ Tai rodo suvestinė „Juridinių asmenų skaičius per ketvirtį“: <https://www.registrucentras.lt/jar/stat/isireg.php>. Juridinių asmenų registro svetainės adresas – <https://www.registrucentras.lt>.

pograpių pavadinimus. Daug jų ir išties taip rašomi, kartu parodant, kad pavadinimas priskiriamas prie simbolinių, bet dėl kitų priskyrimo gerokai svyruojama.

Svyravimai gali būti lemiami įvairių priežasčių, pavyzdžiui, anglų kalbos įtakos: daug naujųjų pavadinimų patenka iš anglų kalbos, o jos numatomos pavadinimų rašymo taisyklės nebūtinai sutampa su lietuviškų pavadinimų rašymo taisyklėmis. Tam tikrų neaiškumų gali kelti ir kodifikacija, tiksliau – tarp norminamojo pobūdžio darbuose formuluojamų taisyklių galintys susidaryti netolygumai ar prieštaros. Tačiau vartosenai poveikio gali turėti ne tik taisyklės, bet ir bendresnis dalykas – simbolinio pavadinimo samprata, kurią galima matyti iš sąvokos apibrėžčių formulavimo, numatomos simbolinių pavadinimų grupės sudėties, taip pat ir iš formuluojamų taisyklių. Šiame darbe dėmesį norima sutelkti būtent į sampratos veiksnį.

Taigi, šio darbo pagrindiniai objektai yra du: simbolinių pavadinimų vartoseną, apimanti rašymo aspektą, ir iš aprašomojo, norminamojo, patariamojo ir kitokio pobūdžio darbų ryškėjanti simbolinio pavadinimo samprata. Darbo tikslas – sampratą įvertinti kaip galimą dabartinėje vartosenoje ryškėjančių simbolinių pavadinimų rašymo polinkių veiksnį. Pasiiekti šį tikslą galima tik atskirai išnagrinėjus tiek sampratą, tiek vartoseną ir jas palyginus. Būtent tokie trys uždaviniai darbe ir keliami. Jau išvardyto pobūdžio darbų atskleidžiama simbolinių pavadinimų grupės sudėtis nagrinėjama atskirame skyriuje, taigi šiuo požiūriu ją būtų galima laikyti atskiru darbo objektu, tačiau pavadinimo įtraukimas ar neįtraukimas tarp simbolinių irgi parodo tam tikrą sampratą, todėl numatomąją grupės sudėtį būtų tiksliau įvardyti kaip vieno iš jau minėtų darbo objektų – sampratos – sudedamąją dalį.

Siekiant patogumo skaitytojui, darbas pradedamas nuo sampratos nagrinėjimo. Taip ne tik išsiaiškinamos ir įvertinamos sampratos požiūriu aktualios termino radimosi aplinkybės (1.1 poskyris), jo aprėptis (1.2 poskyris), sąvokos ir su ja susijusios rašymo taisyklės probleminiai aspektai (1.3–1.4 poskyriai), bet ir atskleidžiama terminu *simboliniai pavadinimai* žymimos sąvokos esmė. Tada pereinama prie įvairiuose darbuose numatomos simbolinių pavadinimų grupės sudėties nagrinėjimo – ji nagrinėjama antrame skyriuje. Išsiaiškinus, kokius pavadinimus tuose darbuose linkstama priskirti prie simbolinių (2.1 poskyris), atskirai analizuojami su grupės sudėtimi susiję problemiškieji aspektai (2.2–2.3 poskyriai). Trečiame skyriuje nagrinėjama vartoseną, atskirai aptariant neproblemiškus atvejus, kai pavadinimas kabutėmis skiriamas, taigi nesunkiai priskiriamas prie simbolinių (3.1 poskyris), ir tuos atvejus, kai pavadinimo rašymas daugiau ar mažiau svyruoja (3.2 poskyris). Vartosenos duomenys aptariami pagal pavadinamus objektus, o tai leidžia spręsti, kiek vartosenos numatoma simbolinių pavadinimų grupės sudėtis sutampa su antrame darbo skyriuje išnagrinėta grupės sudėtimi. O atskirai iškeliami vartosenos problemiškieji atvejai leidžia vertinti, kiek sutampa nagrinėjant sampratą ir nagrinėjant vartoseną išryškėjusios problemos. Tokių tiek sampratų, tiek problemų palyginimą atlikus paskutiniame, ketvirtajame, darbo skyriuje, pateikiamos išvados.

Kaip galima spręsti iš darbo esmės nusakymo, išvados bus grindžiamos lyginamosios analizės taikymu. Lyginamoji analizė taikoma ne tik ketvirtame darbo skyriuje, bet ir nagrinėjant sampratą, taip pat darbe taikoma su lyginamąja analize glaudžiai susijusi sintezė, indukcija ir

dedukcija. Nagrinėjant vartoseną, pasitelkiamas aprašomasis metodas. Vartosenos duomenys imami iš šaltinių, kuriuose simbolinių pavadinimų vartojama ypač gausiai, būtent interneto portalų: *alfa.lt, alkas.lt, delfi.lt, diena.lt, veidas.lt, lrytas.lt, 15min.lt, tv3.lt, ve.lt, vz.lt, lrt.lt, kauno.diena.lt, technologijos.lt* ir *bernardinai.lt*. Duomenys surinkti iš šiuose portaluose 2016 sausio 1 d.–2019 m. lapkričio 1 d. skelbtų publikacijų, taigi nagrinėjama dabartinė simbolinių pavadinimų vartoseną. Kadangi juridinių asmenų simbolinių pavadinimų rašymas susijęs su specifiniu veiksniu – įvardijamųjų objektų juridiniu statusu, ir tas veiksny, o ir juridinių asmenų simbolinių pavadinimų vartoseną, autorės jau yra nagrinėti², šiame darbe dėmesio tokiems pavadinimams nagrinėjant vartoseną skiriama mažiau, t. y. apimami tik tie šiam pogrupiui priskirtini pavadinimai, kurie aptariant simbolinius pavadinimus minimi rečiau.

Sampratos analizė grindžiama įvairaus pobūdžio darbais, kuriuose siauriau ar plačiau aptariamai simboliniai pavadinimai. Tai ir tiesiogiai kalbos normas teikiantys darbai, tokie kaip norminės gramatikos, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos (toliau – VLKK) nutarimai, ir darbai, kuriuose normos veikia pertekiamos nei teikiamos (kalbos kultūros ar morfologijos vadovėliai, žinynai ir pan.). Analizuojant sampratą, ypač svarbu straipsniai įmonių, įstaigų ir organizacijų simbolinių pavadinimų sudarymo ir vartojimo klausimais, kurių daugiausia skelbta praeito tūkstantmečio pabaigoje ir šio tūkstantmečio pradžioje, kai kilo poreikis tvarkyti ir nagrinėti įmonių ir įstaigų pavadinimus. Būtent šio poreikio paskatinta daugiausia plėtota simbolinių pavadinimų samprata. Iš dar anksčiau skelbtų darbų įtraukiami tie, kurie atskleidžia termino formavimosi aplinkybes. Naujausiuose darbuose simboliniai pavadinimai irgi minimi, tačiau straipsniuose retai tenagrinėjami, juolab jie nenagrinėjami atskirose studijose ar monografijose.

Darbe pateikiama analizė, atskleidžianti simbolinio pavadinimo sampratos ir tokių pavadinimų rašymo polinkių santykį ir kartu išryškinanti problemiškuosius sampratos ir vartosenos aspektus, turėtų būti aktuali kaip sampratą skatinantis tobulinti veiksny. Analizuojant sampratą, vien norminamojo pobūdžio darbais nebus apsiribojama, tačiau analizė apims ir kodifikacijos aspektus, taigi ji turėtų būti aktuali kodifikacijos požiūriu, o vartosenos analizė, išryškinanti problemiškuosius simbolinių pavadinimų rašymo aspektus, daro šį darbą aktualų vartosenos požiūriu. Taigi, pateikiamas darbas turėtų būti pravartus tiek nustatant simbolinių pavadinimų vartojimo normas, tiek tokius pavadinimus vartojant. Nors darbe dėmesys sutelkiamas į rašybos aspektą, kartu vartosenos polinkių analizė turėtų atskleisti dabartinėje kalboje funkcionuojančių simboli-
nių pavadinimų įvairovę.

² Šis veiksny yra aptartas 2014 m. „Bendrinėje kalboje“ paskelbtame straipsnyje „Kaip tampa kebli iš pažiūros paprasta simbolinių pavadinimų rašymo taisyklė“ (Vaskelaitė 2014).

1. SAMPRATOS ASPEKTAI

1.1. TERMINO RADIMOSI APLINKYBĖS

Kabutėse rašomi pavadinimai minimi įvairaus pobūdžio ir nevienodos paskirties kalbos darbuose, tačiau ne visuose juose vartojamas terminas *simboliniai pavadinimai*. Kurį laiką tokie pavadinimai apskritai nebuvo kaip nors įvardijami.

Įvardijimo įvairavimas aprašant kalbos gramatinę sandarą. Jonas Jablonskis kabutėse rašomų pavadinimų neskyrė nuo kitų vardo (paaiškinamųjų) kilmininkų – tikrinių ir bendrinių daiktavardžių. Antai 1928 m. išėjusiuose „Linksniuose ir prielinksniuose“ toks kilmininkas iliustruotas be kabučių rašomo pavadinimo pavyzdžiu (*Tilžės mieste visko gausit*), dviem kabutėse rašomų pavadinimų pavyzdžiais (*Ar buvai vakar „Saulės“ draugijoje, „Švyturio“ bendrovėje („Saulėje“, „Švyturyje“)?*), o daugiausia pateikta sakinių, kuriuose kilmininku eina bendrinis daiktavardis: *Eglės medis man patinka – jis žaliuoja visados; Girtybės nuodėmė yra labai sunki* (RR 1957: 585)³.

Kaip vardo kilmininkai kabutėse rašomi pavadinimai minimi ir vėlesniuose darbuose linksių vartojimo klausimais, bet juose vardo kilmininką jau imama sieti tik su tikriniais daiktavardžiais. Štai 1976 m. išėjusiame leidinyje „Taisyklingai vartokime linksnius“ teigiama: „Vardo kilmininkas reiškiamas tikriniu daiktavardžiu ir pažymi kokio nors objekto (šalies, miesto, upės...) pavadinimą“ (Šukys 1976: 42–43). Šiame darbe tarp vardo kilmininkų irgi pateikiami tik du kabutėse rašomų pavadinimų pavyzdžiai (*Komisijos nariai susipažino su „Girstupio“ prekybiniu centru, „Stumbro“ gamykla*), tačiau jame minimas jau ir vardo vardininkas, o aptariant jį jau daugiausia pateikiama kabutėse rašomų pavadinimų pavyzdžių, tokių kaip *Apie knygą „Žmogus“ buvo daug ir gerai rašyta ar Ar esi matęs filmą „Mažasis princas“?* (Šukys 1976: 19–20). Tačiau kaip nors konkrečiau kabutėse rašomi pavadinimai neįvardijami.

Tam tikras jų apibūdinimas pateikiamas tritomėje „Lietuvių kalbos gramatikoje“. Vardo kilmininkas joje, kaip ir J. Jablonskio darbuose, siejamas tiek su bendriniais, tiek su tikriniais daiktavardžiais, tačiau žodžių junginių skyriuje daiktavardžių junginiai su vardo kilmininku, kurių priklausomuoju dėmeniu eina tikriniai vardai, aptariami atskirai nuo tų junginių, kurių priklausomuoju dėmeniu eina bendriniai sąvokų pavadinimai (LKG 1976: 195–198). Juos aptariant, vardinamos trys tikrinių vardų grupės ir tarp kitų dviejų grupių – geografinių objektų, vietų, valstybių, administracinių vienetų, įvairių daiktų pavadinimų (*Amerikos žemynas, Kaspijos jūra, Trakų pilis, Alaušo varpas* ir kt.) ir švenčių bei datų pavadinimų (*Geologo diena, Žvejo diena* ir kt.) – paminiami ir „įmonių, įstaigų, organizacijų, laikraščių, žurnalų, retai – meno kūriniių sąlyginiai vardai“ („Žalgirio“ gamykla, „Žinijos“ draugija, „Vingio“ kino teatras, „Pergalės“ žurnalas, „Metų“ poema ir kt.). Kaip matyti, skiriant šią tikrinių vardų grupę, vartojamas daiktavardis *vardai*, o kitos dvi

³ Vardo kilmininkas J. Jablonskio apibūdinamas kaip toks kilmininkas, kuriuo „paaiškiname dažniausiai kurį daikto vardą (prie kito, dar bendresnio) daiktavardžio, pasakome, kuriuo vardu eina tas daiktas visoj toj daiktų rūšyje“ (RR 1957: 585).

grupės įvardijamos kaip pavadinimai. Toks kontekstas neleidžia nustatyti, ar susidarantis žodžių junginys *sąlyginiai vardai* yra vienos iš skiriamų tikrinių vardų grupių įvardijimas, ar tik sąlyginių įmonių, įstaigų, organizacijų, laikraščių, žurnalų ir meno kūrinų vardų nusakymas kitokių, „nesąlyginių“, tų pačių objektų vardų atžvilgiu. Daugiau žodžių junginys *sąlyginiai vardai* šiame LKG skyriuje nevartojamas, o daiktavardžio skyriuje, kur jau aptariami ne tikriniai vardai, o tikriniai daiktavardžiai, verčiamasi nusakomuoju būdu: „Tikriniai daiktavardžiai rašomi didžiąja raide, o tie iš jų, kurių sąvokos vartojamos sąlygiškai, išskiriami dar ir kabutėmis“ (LKG 1965: 163). Sakinio dalių apraše kabutėse rašomi pavadinimai minimi daugiausia priedėlio skyriuje (LKG 1976: 430–431), bet čia jau vartojama sakinio dalis įvardijanti terminija, taigi jie nusakomi kaip *priedėliai pavadinimai* (LKG 1976: 430).

„Dabartinės lietuvių kalbos gramatikoje“ (toliau – DLKG) minimas jau ne vardo kilmininkas, o vardo reikšmė, bet trys tikrinių vardų grupės skiriamos tokios pačios. Tačiau vardijant tas grupes žodžių junginys *sąlyginiai vardai* jau pavartojamas labiau kaip terminas, t. y. tarp kitų dviejų tikrinių vardų grupių paminimi „sąlyginiai vardai – įstaigų, įmonių, organizacijų, laikraščių, žurnalų, meno kūrinų ir pan. pavadinimai“ (DLKG 1997: 560). Toks paminėjimas reikštų, kad sąlyginiais vardais laikomi tik nurodytų objektų pavadinimai, tačiau tai paneigia aprašant priedėlį pateikiamas pasakymas „leidinių, organizacijų, įstaigų ir kiti sąlyginiai pavadinimai“ (DLKG 1997: 557), rodantis, kad šių objektų pavadinimų gali būti ir nesąlyginių. Kaip matyti, priedėlio skyriuje jau vartojamas kitoks žodžių junginio pagrindinis dėmuo, t. y. *sąlyginiai vardai*. Daiktavardžio skyriuje, kaip ir LKG, verčiamasi nusakomuoju būdu: „Visi tikriniai daiktavardžiai rašomi didžiąja raide. Sąlygiškai vartojami tikriniai daiktavardžiai tekste išskiriami dar ir kabutėmis“ (DLKG 1997: 61). Taigi, skirtinguose gramatikos skyriuose kabutėse rašomi pavadinimai įvardijami skirtingai, bet tai gali lemti ne termino vartojimo nenuoseklumas, o kalbos lygmens, kurio vienetai aprašomi, primetamas apribojimas.

Toks apribojimas ryškėja iš morfologijos vadovėlių. Štai vieno, išleisto 1976 m., daiktavardžio skyriuje irgi minimi sąlygiškai vartojami tikriniai daiktavardžiai, bet pavyzdžių pateikiama ir tokių, kurie visiškai neatitinka daiktavardžio požymių, kaip antai „*Diemedžiu žydėsiu*“ (Jakaitienė ir kt. 1976: 31). Todėl kitame morfologijos vadovėlyje jau atkreipiamas dėmesys, kad reikia daryti skirtumą tarp tikrinio daiktavardžio ir pavadinimo:

Gali būti kokio nors daikto individualus vardas tikrinis daiktavardis, bet gali būti ir žodžių junginys, pvz., „*Naujuoju keliu*“. Dvižodžio pavadinimo negalima laikyti daiktavardžiu, nes jį sudaro ir daiktavardis, ir būdvardis. Yra toks J. Biliūno apsakymas „*Kliudžiau*“. Tai tik sąlyginis daikto pavadinimas (Paulauskienė 1994: 63).

Išeitų, kad daiktavardžio skyriuje gali būti aptariami tik iš vieno daiktavardžio sudaryti pavadinimai, ir daiktavardžio skyrius atskleisti simbolinių pavadinimų sandaros ypatumams nėra parankus. DLKG daiktavardžio skyriuje jau išties pateikiama tik iš vieno daiktavardžio sudarytų pavadinimų pavyzdžių: „*Aušra*“, „*Atgimimas*“, „*Biometrija*“ ir kt. (DLKG 1997: 60). Tačiau daikt-

tavardžio skyriuose dar ir priešinami daiktavardžiai, o ne pavadinimai (bendriniai daiktavardžiai ir tikriniai daiktavardžiai), taigi netiktų nė terminas *sąlyginiai pavadinimai*. Abiejų išsamiųjų gramatikų daiktavardžio skyriuje jis ir nevartojamas – DLKG paminimi „sąlygiškai vartojami tikriniai daiktavardžiai“, LKG – „tie iš jų [tikrinių daiktavardžių], kurių sąvokos vartojamos sąlygiškai“. Tačiau toks įvardijimas jau netiktų žodžių junginių ar sakinio dalių skyriuose, nes juose aprašomi ne daiktavardžiai.

Visa tai rodytų, kad gramatikos ir kiti kalbos gramatinės sandaros aprašai nusistovėti apibrėžtesniam terminui nėra parankūs. Kabutėse rašomus pavadinimus juose minėti siekiama, nes jie aktualūs tiek kaip morfologijos, tiek kaip sintaksės lygmens objektas, tačiau kiekvienas iš kalbos lygmenų primeta savą terminiją, o ir atitinkamą klasifikaciją, kuri simboliniams pavadinimams neleidžia išryškėti kaip atskirai grupei. Antai tikrinius daiktavardžius įprasta klasifikuoti pagal reikšmę ir skirti tokių pogrupių kaip geografiniai pavadinimai ar asmenų vardai, pavardės, slapyvardžiai (LKG 1965: 163), vietovardžiai ar kosminių ir astronominių objektų pavadinimai (DLKG 1997: 60), o šiuo požiūriu kabutėse rašomi pavadinimai atsiduria tarp kitų vardijamų pogrupių.

Termino *simboliniai pavadinimai radimasis ir įsitvirtinimas.* Terminas *simboliniai pavadinimai* randasi ir nusistovi ne gramatinės sandaros aprašuose. Prano Kniūkštos straipsnyje „Kaip kinta simbolių pavadinimų vartosena“ tiksliai įvardijamas jo radimosi šaltinis – tai 1970 m. Lietuvos TSR Ministrų Tarybos išleistas „Trumpas dokumentų įforminimo ir rašybos žinynas“ (Kniūkšta 1990: 33). Pasak autoriaus, jame ne tik pavartojamas terminas, bet ir simboliniai pavadinimai išskiriami iš kitų tikrinių pavadinimų.

P. Kniūkšta nurodo, kad tame žinyne dar vartotas ir terminas *sąlyginiai pavadinimai*. Atskirai aptariant markių pavadinimus, jie skirstyti į pavadinimus, sudarytus iš raidžių ir skaitmenų (GAZ-51, 3RK), ir su kabutėmis rašomus pavadinimus (*traktorius „Belarus“*, *fotoaparatas „Smena-2“*), ir pastarieji vadinti *sąlyginiais pavadinimais* (Kniūkšta 1990: 33). Žinyne vartotas ir dar vienas terminas – *sutartiniai pavadinimai*. Juo vadinti su kabutėmis rašomi markių pavadinimai kartu su markių pavadinimais, sudarytais iš raidžių ir skaitmenų.

P. Kniūkštos straipsnyje nurodoma, kad 1976 m. išėjusioje „Lietuvių kalbos rašyboje ir skyryboje“ (toliau – LKRS) visiems žinyne aptariamams atvejams įvardyti jau vartojamas tik vienas terminas – *sąlyginiai pavadinimai*, o 1989 m. leidime visi tokie pavadinimai pervadinami *simboliniais pavadinimais* (Kniūkšta 1990: 33). Iš 1992 m. išėjusio antrojo pataisyto fotografuotinio leidimo išties matyti, kad nei *sąlyginių pavadinimų*, nei *sutartinių pavadinimų* neminima, tevirtojamas terminas *simboliniai pavadinimai*. Tiksliau, pateikiamas skyrius „Simbolinių pavadinimų rašymas“ ir jame paeiliui išvardijami trys simbolių pavadinimų pogrupiai: 1) prekių, mašinų, kosminės technikos ir kt. įrenginių firminiai pavadinimai; 2) spaudos leidinių, rašinių, paskaitų bei meno kūrinių pavadinimai; 3) įvairių renginių pavadinimai (LKRS 1992: 70). Įmonių ir organizacijų pavadinimai LKRS aptariami atskirai, tačiau juos aptariant irgi paminima simbolių pavadinimų, t. y. teigiama, kad jeigu įstaiga, įmonė ar organizacija turi simbolinį pavadinimą, didžiąja raide dažniausiai rašomas tik šis pavadinimas (LKRS 1992: 65). Išėtų, kad žinyne tik paminėtas termi-

nas *simboliniai pavadinimai* LKRS jau įsitvirtina, čia numatoma jo aprėptis, brėžiamos ribos tarp simboliųjų ir nesimboliųjų pavadinimų.

Kituose ankstesnio laikotarpio darbuose terminas *simboliniai pavadinimai* mažai tevertojamas. 1971 m. išėjusiame Nijolės Sližienės straipsnyje apie veislių pavadinimus vartojamas, o ir mėginamas apibrėžti, terminas *sąlyginiai pavadinimai* (Sližienė 1971), 1972 m. paskelbtame Vitalijos Maciejauskienės straipsnyje termino naujumas nurodomas žodžiu *vadina-mieji simboliniai pavadinimai* (Maciejauskienė 1972: 41).

P. Kniūkšta, apžvelgęs žinyne vartotus terminus, terminą *sąlyginiai pavadinimai* įvertino kaip pamorfeminį, semantiškai sunkiai motyvuojamą vertinį (Kniūkšta 1990: 34)⁴ ir, daug rašydamas apie įmonių, įstaigų ir organizacijų pavadinimus (Kniūkšta 1991a, b, 1992, 1997, 2002, 2004, 2005), vartojo tik terminus *simboliniai vardai* ir *simboliniai pavadinimai*⁵. Daugiausia įmonių ir kitų juridinių asmenų pavadinimus ir nagrinėjo P. Kniūkšta, o juos nagrinėti paskatino tikrovės iškelta aktualija – atkūrus nepriklausomybę iškilęs poreikis perregistruoti anksčiau veikusias ir steigti naujas įmones. Jas prireikė pervadinti arba pavadinti, o pavadinimus kuriant be kalbininkų pagalbos radosi painiava (KK 1992a). Todėl juridinių asmenų pavadinimai imti ir nagrinėti, ir tvarkyti. 1992 m. buvo pateiktos rekomendacijos „Įstaigų, įmonių ir organizacijų pavadinimų darymas ir vartojimas“ (Kniūkšta, par., 1992), jų pagrindu parengtos ir VLKK nutarimu patvirtintos firmų vardų darymo taisyklės (KK 1993), vėliau jos tobulintos ir rengti taisyklių priedai, apimantys su simboliu pavadinimu kartu vartojamo gimininio žodžio rašymą (VŽ 1995, 1997b, c, 2002b, 2004, 2013). 2004 m. patvirtintos taisyklės jau ir pavadintos „Įmonių, įstaigų ir organizacijų simboliųjų pavadinimų darymo taisyklėmis“ (VŽ 2004).

Kadangi juridiniai asmenys gali būti pavadinami tiek tiesiogiai, tiek netiesiogiai objekto esmę nusakančiais pavadinimais ir tarp jų esama ne tik rašymo, bet ir kitokių skirtumų, teikiant taisykles ar rekomendacijas pavadinimų vartotojams ir sudarytojams reikėjo vienus pavadinimus skirti nuo kitų, ir taip vis dažniau imtas vartoti terminas *simboliniai pavadinimai*. Taip jis prigijo ir yra vartojamas ne tik leidiniuose administracinės kalbos vartojimo klausimais (KKP 1998, 2019; Kniūkšta 2005; AKA 2014), bet ir įvairiuose kituose kalbos mokslo bei praktikos darbuose (Labutis 1994: 94; Šukys 1998: 87, 130; VLKK 2004; Pupkis 2005: 289; Jakaitienė 2010; Nevinskaitė 2013–2014; Brūzgienė ir kt. 2013: 48–49; ESIV 2014; Bielinskienė ir kt. 2014: 135; Drukteinis 2015; Vaičiakauskienė 2016). Jis vartojamas ir VLKK pateikiamame Konsultacijų banke (KB 2019), VLKK interneto svetainėje teikiant aktualią informaciją apie juridinių asmenų pavadinimus (JAP 2019), nors atskirų darbų, kuriuose būtų imamas nagrinėti simbolinius pavadinimus ar kitus nei įmonių, įstaigų ir organizacijų simbolinius pavadinimus, rengiama labai mažai (Kvašytė 2005; Jocaitė, Kvašytė 2006; Laugale 2010).

⁴ P. Kniūkštos teigimu, *sąlyginiai pavadinimai* pamorfeminis ir sunkiai motyvuojamas vertinys yra todėl, kad jis nei su sąlyga, nei su sąlygomis neturi jokio ryšio. Spėta, kad jis paleistas nusižiūrėjus į kitą vertinį – veiksmą *sąlygoti*, tuo laiku vartotą „keisčių keisčiausiomis reikšmėmis“ (Kniūkšta 1990: 34).

⁵ Dauguma tų straipsnių sudėti į monografinio pobūdžio rinkinį „Kalbos tvarkyba ir vartosena“ (Kniūkšta 2001).

Simboliniai vardai ir simboliniai pavadinimai. Termino pagrindinis dėmuo irgi ne iš karto nusistovėjo. Pirmosiose firmų vardų darymo taisyklėse vartota *simboliniai vardai* (KK 1993; VŽ 1995, 1997b, c), straipsniuose – ir *simboliniai vardai*, ir *simboliniai pavadinimai* (Kniūkšta 1990, 1991b; Vaicekauskienė 1997). Iš terminų *sąlyginiai vardai* ir *sąlyginiai pavadinimai* vartojimo aptarimo matyti, kad jų įvairavimo irgi būta, ir jį veikiausiai lėmė to paties objekto siejimas ir su tikriniais vardais, ir su objektų pavadinimais. Tačiau tvarkant bei nagrinėjant juridinių asmenų pavadinimus greit kilo poreikis daryti dar vieną skirtumą – skirti kabutėse rašomą pavadinimo dalį ir visą pavadinimą, apimantį ir su simboliškai dalimi vartojamus žodžius, kuriais nurodoma įmonės veiklos sritis ar juridinis statusas. Taip terminus *simbolinis vardas* ir *simbolinis pavadinimas* lyg ir imta diferencijuoti: kabutėse rašoma dalis kai kuriuose darbuose vadinama simbolišku vardu, o visas įmonės ar kito juridinio asmens pavadinimas – simbolišku pavadinimu (Kniūkšta 1997; KK 2002). Antai ir 1998 m. išleistuose „Kanceliarinės kalbos patarimuose“ teigiama, kad „visas simbolinis pavadinimas susideda iš simbolinio vardo ir vadinamųjų gimininių žodžių, pvz.: *akcinė bendrovė „Beržas“*, *daržovių parduotuvė „Ropė“*“ (KKP 1998: 202)⁶. Tačiau 2004 m. patvirtintose taisyklėse pavadinimo simboliškai dalis jau vadinama simbolišku pavadinimu (VŽ 2004). Tiesa, termino, kuris apimtų ir su simboliškai dalimi vartojamus žodžius, šioje taisyklių redakcijoje neprireikė, nes gimininių žodžių vartojimą reglamentavo 1997 m. išleistas taisyklių priedas (VŽ 1997c).

Iš naujausių darbų, kuriuose aptariami simboliniai pavadinimai, aiškėja, kad juose skirtumo nelinkstama daryti – tiek kabutėse rašoma dalis, tiek tokia dalis ir kartu vartojami žodžiai įvardijami kaip *simboliniai pavadinimai*. Antai Nijolės Linkevičienės „Redagavimo pradmenyse“ terminas *simboliniai pavadinimai* dažniausiai taikomas kabutėse rašomam pavadinimui įvardyti: „Simboliniai apdovanojimų pavadinimai rašytini su kabutėmis, pvz.: „*Sidabrinė gervė*“; „*Oskaras*“, „*Šv. Kristoforas*“ (Linkevičienė 2013: 21). Tačiau jis vartojamas ir simboliškus pavadinimus skiriant kaip institucijų, įmonių ir organizacijų pavadinimų pogrupį, taigi juos minint kaip tam tikrus pavadinimus:

Institucijų, įmonių ir organizacijų pavadinimai yra dvejopi: 1) tiesioginės reikšmės pavadinimai, kuriuos sudaro tiesiogine reikšme vartojami žodžiai, nusakantys šių institucijų skiriamąsias ypatybes (pvz., *Taikomosios dailės muziejus*, *Vilniaus miesto savivaldybė*), 2) perkeltinės reikšmės, arba simboliniai, pavadinimai, kuriuos sudaro perkeltine reikšme pavartoti žodžiai (pvz., *leidykla „Šviesa“*) (Linkevičienė 2013: 14).

Vis dėlto iš termino vartojimo konteksto matyti, kad tiek šiame darbe, tiek kituose darbuose didelio poreikio skirti du terminus, kuriais būtų įvardijamas ir gimininius žodžius apimantis, ir tik simboliškai dalį apimantis pavadinimai, nekyla. Tokį poreikį labiau kelia tik juridinių asmenų pavadinimų aptarimas, nes su simboliškai dalimi vartojami žodžiai yra būtinoji įmonės ar kito juridinių statusą turinčio subjekto pavadinimo dalis ir, be to, tokius pavadinimus aktualu gretinti

⁶ Toks teiginys pateikiamas ir „Kanceliarinės kalbos patarimų“ internetiniame leidime (KKP 2019).

ar priešinti su kitokiais įmonių kitų juridinių asmenų pavadinimais, būtent tiesioginės reikšmės pavadinimais. Darbuose, kuriuose simboliniai pavadinimai aptariami rašybos požiūriu ar minimi kaip bendros pavadinimų (tikrinių vardų) klasifikacijos dalis, pakanka vieno termino. Kaip toks terminas įsigali *simboliniai pavadinimai* (Nevinskaitė 2013–2014; Brūzgienė ir kt. 2013: 48–49; Bielinškienė ir kt. 2014: 135; AKA 2014; ESIV 2014; Vaičiakauskienė 2016). Iš termino vartojimo matyti, kad juo tokio pobūdžio darbuose dažniausiai įvardijama kabutėse rašoma simbolinė dalis, bet kartu parodoma, kad šie kabutėse rašomi pavadinimai yra ir pavadinimų dalis. Dviejų terminų vartojimo poreikis nėra aktualus nė šiame darbe, taigi ir jame bus vartojamas terminas *simboliniai pavadinimai*.

O apskritai termino radimosi aplinkybių analizė rodytų, kad terminas įsigali, ir aplinkybės jam nusistovėti susidarė ne gramatinės sandaros aprašuose. Jis randasi rašybos žinyne, plačiau vartojamas LKRS, o išplėtojamas darbuose administracinės kalbos vartojimo klausimais ir šių sričių reglamentuojančiuose dokumentuose. Terminą nusistovėti paskatino tikrovės iškelta aktualija tvarkyti ir nagrinėti įmonių, įstaigų ir organizacijų pavadinimus, kurti tam tikrą jų sistemą.

1.2. TERMINO APRĖPTIS: SANTYKIS SU RAIDINĖMIS SANTRUMPOMIS

Aptardamas termino radimosi šaltinį, P. Kniūkšta minėjo ir terminą *sutartiniai pavadinimai*, kuriuo vadinti kabutėse rašomi markių pavadinimai kartu su markių pavadinimais, sudarytais iš didžiųjų raidžių ir skaitmenų. Išeitų, kad tame žinyne vartoto termino *simboliniai pavadinimai* aprėptis buvo siauresnė – juo iš didžiųjų raidžių ir skaitmenų sudaryti pavadinimai neapimti. Pats P. Kniūkšta buvo linkęs tokiai terminų sistemai pritarti – teigė, kad plačiąja reikšme vartotinas terminas *sutartiniai pavadinimai*, apimantis su kabutėmis rašomus pavadinimus ir raidines santrumpas, o vien su kabutėmis rašomus perkeltinės reikšmės pavadinimus tiksliausia ir patogiausia vadinti *simboliniais pavadinimais* (Kniūkšta 1990: 34). Tačiau platesnės aprėpties terminas nepaplitęs, dviejų terminų sistema netaikoma.

Termino ribos, brėžiamos aptariant gaminių pavadinimus. Iš P. Kniūkštos straipsnio aiškėtų, kad dviejų terminų sistema nebuvo pritaikyta LKRS. 1976 m. leidime visi pavadinimai, įskaitant ir didžiosiomis raidėmis rašomas gaminių serijinių markių pavadinimų santrumpas, pavadinti sąlyginiais pavadinimais, o 1989 m. leidime pervadinti į simbolinius pavadinimus. Iš 1992 m. išėjusio antrojo fotografuotinio LKRS leidimo matyti, kad tokios santrumpos išties minimos skyriuje „Simbolinių pavadinimų rašymas“: kaip pirmąją simbolinių pavadinimų grupę paminėjus prekių, mašinų, kosminės technikos ir kt. įrenginių firminus pavadinimus (*saldainiai „Burtininkė“*, *„Paukščių pienas“*, *cigaretės „Jūratė“*, *šaldytuvas „Snaigė“*, *automobilis „Latvija“*, *kosminis laivas „Sojuz-10“*), paminima, kad raidinės santrumpos serijinių markių pavadinimuose rašomos be kabučių: *lėktuvai Tu-104, Il-154, rotacinė mašina 3 RK* (LKRS 1992: 70). Vis dėlto toks kontekstas tikrojo tokių pavadinimų statuso neatskleidžia. Tai, kad jie minimi skyriuje „Simbolinių pavadinimų rašymas“, teikia pagrindo juos laikyti simboliniais pavadinimais. Tačiau šiame

skyriuje nurodoma ir išimčių: aptarus gaminių pavadinimų pogrupį, pasakoma, kad simboliniais nelaikytini ir be kabučių mažąja raide rašytini maisto prekių pavadinimai, kuriais nusakomos tų prekių ypatybės (*abrikosinis tortas, populiarusis tortas, mėgėjų vafliai, sostinės keksas* ir kt.), aptarus leidinių ir meno kūrinių pavadinimų pogrupį – kad simboliniai nėra muzikos kūrinių pavadinimai, kuriais nusakomos jų ypatybės, paskirtis, numeracija ir kt. (*A. Ešpajaus Koncertas obojui ir orkestrui, L. Bethoveno Šeštoji simfonija, Oginskio polonezas, Fausto kavatina*) (LKRS 1992: 70). Taigi, kaip tam tikra išimtis gali būti minimos ir iš raidžių sudarytos santrumpos serijinių markių pavadinimuose. Kita vertus, kad jos nesietinos su simboliniais pavadinimais, nepasakytą.

Jei LKRS iš raidžių ir skaitmenų sudarytos santrumpos simboliniais pavadinimais laikomos, tai susidaro neatitiktis tarp čia pateikiamo simbolių pavadinimų apibūdinimo ir numatomo tokių santrumpų rašymo. Kaip simbolinio pavadinimo požymis LKRS minimas skyrimas kabutėmis: „Įvairūs simboliniai pavadinimai (kai pavadinimą sudarantys žodžiai vartojami perkeltine reikšme) rašomi didžiąja raide ir išskiriami kabutėmis (be kabučių jie reikštų kitą daiktą)“ (LKRS 1992: 70). Tačiau iš raidžių ir skaitmenų sudarytų santrumpų pavyzdžių, kitaip nei formuluojama, pateikiama rašomų be kabučių.

Viename straipsnyje svarstyta, kad tokius pavadinimus kaip *Il-18* (Iljušinas), *Iž-56* (Iževskas), *Tu-104* (Tupolevas) būtų galima prijungti prie skiemeninių santrumpų (Klimavičius 1964: 40), ir išties pagal LKRS numatomas santrumpų rašymo taisyklės jie būtų artimesni santrumpoms nei simboliniams pavadinimams, nes visų santrumpų rašymas šiame leidinyje numatomas be kabučių (LKRS 1992: 73–81). Tačiau LKRS pateikiamame santrumpų skyriuje aprėpiamas tik tiesioginės reikšmės pavadinimų trumpinimas, o serijinių markių pavadinimus, tokius kaip *Il-18* (Iljušinas), *Iž-56* (Iževskas) ar *Tu-104* (Tupolevas), laikyti tiesioginės reikšmės pavadinimų trumpiniais būtų keblu⁷. Tiesa, 1971 m. paskelbtame N. Sližienės straipsnyje apie veislių pavadinimus, kuriame dar buvo vartojamas terminas *sąlyginiai pavadinimai*, atkreiptas dėmesys į panašaus pobūdžio veislių pavadinimus (vynuogių veislės *Nr. 25, Nr. 50, Nr. 30*, avižų veislė *A 315*) ir teigta, kad juose nėra perkeltinės reikšmės žodžių, todėl jie nėra sąlyginiai pavadinimai (Sližienė 1971: 63). Vis dėlto minimieji veislių pavadinimai nuo serijinių markių pavadinimų, atsiradusių tikrinių vardų trumpinimo būdu, skiriasi.

1991 m. jau buvo priimtas atskiras nutarimas „Dėl medžiagų, gaminių ir normatyvinių dokumentų žymenų“, kuriuo nustatyta taisyklė, kad žymenys, kurių raidinę dalį sudaro lotynų abėcėlės rašmenys (*tachometras TČ-10R, rentgeno aparatas PIR-600 A, valstybinis standartas GOST 6920-89*), turi būti rašomi originalo kalba, o tie žymenys, kurie yra sudaryti su neraidiniais rašmenimis, transliteruoti (KK 1991). Kaip matyti iš pavyzdžių, sutrumpintus gaminių, medžiagų ir normatyvinių dokumentų pavadinimus teikiama rašyti be kabučių, tačiau tokių pavadinimų

⁷ Aptardamas termino *simboliniai pavadinimai* atsiradimo šaltinį, P. Kniūkšta nurodo, kad tame 1970 m. išleistame žinyne iš raidžių ir skaitmenų sudarytos markių pavadinimų santrumpos skliaustuose paaiškintos kaip simbolinės (Kniūkšta 1990: 33).

santykio su simboliniais pavadinimais ar santrumpomis klausimas tame dokumente nekeltas. Ir iki šiol tas santykis, o ir tokių santrumpų įvardijimo klausimas lieka gana neaiškūs.

Termino ribos, brėžiamos aptariant įmonių pavadinimus. Simbolinių pavadinimų ir iš raidžių bei skaitmenų sudarytų santrumpų santykio klausimas plačiau neišplėtotas, o ir juos kartu įvardijantis terminas *sutartiniai pavadinimai* neprigijo turbūt dar ir todėl, kad simbolinių pavadinimų samprata daugiausia buvo plėtojama juridinių asmenų pavadinimų pagrindu, o jiems tokios sandaros pavadinimai kaip *Il-18*, *Iž-56*, *Tu-104* ar *Nr. 25*, *Nr. 50* veikiausiai nebuvo aktualūs. Tačiau iš didžiųjų raidžių, skaitmenų ar jų derinių sudaromų pavadinimų rašymo klausimas buvo iškilęs ir numatant juridinių asmenų pavadinimų rašymą. 1999 m. priimtas Firmų vardų įstatymas, kuriuo numatyta galimybė firmų simbolinius pavadinimus daryti iš raidžių ir skaitmenų ar jų derinių, tiesa, ribojama tam tikros sąlygos: „Firmos varde esantis simbolinis vardas ar tiesioginės reikšmės pavadinimas, susidedantis iš raidžių, kurios negali būti suprantamos kaip žodžiai, ir (ar) skaitmenų arba jų derinių, gali būti įregistruojamas tik tada, jeigu toks firmos vardas yra nusi-stovėjęs rinkoje“ (VŽ 1999). 2002 m. šis įstatymo punktas panaikintas, tačiau teiginys perkeltas į tame pačiame įstatyme pateikiamą *simbolinio vardo* apibrėžtį, ir ji numatyta tokia: „Simbolinis vardas – žodis ar žodžių junginys, vartojamas perkeltine reikšme kaip sutartinis žodinis ženklas, taip pat raidės ar skaitmenys, kurie negali būti suprantami kaip žodžiai, tačiau suprantami kaip firmos vardas ir neklaidina visuomenės“ (VŽ 2002a). 2002 m. atitinkamai pakeistos ir firmų vardų darymo taisyklės – jose įrašyta, kad simboliniais laikomi ir iš raidžių, skaitmenų ir jų derinių sudaryti pavadinimai: „*ABC*“, „*RTK*“, „*777*“, „*MC7*“, „*82KL*“, net iš žodžio ir raidžių sudarytas „*ST transportas*“ (VŽ 2002b). Tokia administraciniu būdu atsiradusia simbolinio pavadinimo samprata LKRS susidarančio prieštaravimo išvengiama, tačiau iš santrumpų sudarytų firmų pavadinimų rašymas numatomas kitoks nei LKRS numatomas markių pavadinimų rašymas. P. Kniūkšta atkreipė į tai dėmesį – kritiškai vertindamas nuostatą įteisinti iš santrumpų sudarytus firmų pavadinimus, minėjo ir neatitiktį tarp LKRS ir įstatyme numatomos rašymo taisyklės (Kniūkšta 2002: 155). 1992 m. parengtose rekomendacijose įstaigų, įmonių ir organizacijų pavadinimų sudarytojams pavadinimus *parduotuvė ABC*, *kooperatyvas IRS*, *firma D60* siūlyta rašyti be kabučių, tiesa, priduriant, kad jie apskritai nelabai teiktini (Kniūkšta, par., 1992: 12). 2004 m. Firmų vardų įstatymas ir jo pakeitimai neteko galios, o ir tais pačiais metais patvirtintose naujose firmų vardų taisyklėse raidinių ir skaitmeninių pavadinimų darymo galimybių nebenumatyta (VŽ 2004).

Tačiau priešara tarp tuo įstatymu nustatyto ir LKRS numatyto iš raidžių, skaitmenų ar jų derinių sudarytų santrumpų rašymo rodo, kad tokių pavadinimų rašymo klausimas gana neaiškūs. Juk tokių trumpinimo būdu atsiradusių turėtų būti ir kitokių, ne tik gaminių ir juridinių asmenų, pavadinimų. Bendros jų rašymo taisyklės nėra nustatyta.

Numatant markių pavadinimų rašymą, veikiausiai lėmė iš raidės ar pirmųjų raidžių ir skaitmenų sudarytų pavadinimų panašumas į santrumpas, o santrumpas toje pačioje LKRS teikiama rašyti be kabučių. Tačiau LKRS pateikiamame raidinių santrumpų skyriuje santrumpos aptariamos tik kaip pavadinimų trumpinimo rezultatas, be to, aptariamas tik tiesioginės reikšmės pavadinimų trumpinimas (LKRS 1992: 74). O numatant iš raidžių ir skaitmenų sudarytų pavadinimų rašymą

juridinių asmenų pavadinimų vartojimo kontekste, pirmiausia turbūt orientuotasi į tai, kad tos santrumpos yra simboliniai pavadinimai, taigi, kaip ir kiti simboliniai pavadinimai, turėtų būti rašomos kabutėse. Abu argumentai svarūs ir jie rodytų, kad svarbus santrumpos rašymo veiksnys galėtų būti jos paskirtis: viena yra tiesioginės reikšmės pavadinimų trumpinimas tekste, kita – pavadinimo, kuris funkcionuotų kaip tam tikras sutartinis ženklas, kūrimas. Taigi, aptartoji priešara rodytų, kad vien į tiesioginės reikšmės pavadinimus ir žodžius orientuotos santrumpų klasifikacijos nebepakanka, ir skatintų įvertinti dar ir paskirties veiksnį.

Kaip matyti, aptartoji priešara iškelia ir termino aprėpties klausimą. Nors terminas *simboliniai pavadinimai*, kaip jau atskleista, išgalėjęs, iš čia pateiktos analizės aiškėtų, kad jo aprėptis nėra aiški. Bent jau neaišku, ar jis apima ir raidines ar iš raidžių ir skaitmenų sudarytas santrumpas (pastarąsias būtų galima vadinti ir mišriosiomis arba, kylant poreikiui su skaičiais sudarytas santrumpas skirti nuo santrumpų, kurios sudarytos tik iš raidžių, – skaitmeninėmis santrumpomis). Terminas atsiradimo aplinkybių apžvalga paaiškintų, kaip tokias santrumpas imta minėti simboli- nių pavadinimų skyriuje, o kartu rodytų, kad tarp numatomo šių santrumpų rašymo ir nurodomų simbolinio pavadinimo požymių susidarancios prieštaros leistų išvengti platesnės aprėpties termi- no vartojimas.

Nors kalbamųjų santrumpų santykis nei su raidinėmis ar skiemeninėmis santrumpomis, nei su simboliniais pavadinimais nėra aiškiai įvardijamas, jei jos prie simboli- nių pavadinimų priskiriamos, kyla ir simbolinį pavadinimą apibrėžiančio kriterijaus klausimas. LKRS kaip toks kriterijus nurodoma perkeltinė reikšmė ir rašymas kabutėse, tačiau bent jau rašymo kabutėse kriterijų nu- matomas šių santrumpų rašymas paneigia. Tačiau kriterijaus klausimas bus nagrinėjamas toles- niame šio skyriaus poskyryje.

1.3. SĄVOKA IR APIBRĖŽTYS

Sąvokos neapibrėžtumas gramatinės sandaros aprašuose. Kadangi darbuose, kuriuose ap- rašoma kalbos gramatinė sandara, sąvoka neišplėtojama, tai nenusistovi nė ją žymintis terminas. Nusakomojo pobūdžio pasakymai „sąlygiškai vartojami tikriniai daiktavardžiai“, „tie iš jų [tikrinių daiktavardžių], kurie vartojami sąlygiškai“, „tie iš jų [tikrinių daiktavardžių], kurių sąvokos var- tojamos sąlygiškai“ ar labiau kaip terminai pavartoti žodžių junginiai *sąlyginiai vardai*, *sąlyginiai pavadinimai* juose neaiškinami, juolab neapibrėžiami, taigi ir sąvokos reikšmės nėra kaip nustatyti. Vis dėlto matyti, kad ji priklauso nuo konteksto. Kalbant apie tikrinius daiktavardžius pavarto- tomis konstrukcijomis, tokiomis kaip „sąlygiškai vartojami tikriniai daiktavardžiai“ ar „tie iš jų, kurie vartojami sąlygiškai“, yra įvardijami sąlygine reikšme vartojami tikriniai daiktavardžiai, o vardijant tikrinius vardus vartojamu žodžių junginiu *sąlyginiai vardai*, kaip jau atkreiptas dėmesys aptariant termino radimąsi, gali būti nurodoma tiek tikrinių vardų rūšis, tiek tai, kad įmonių ir kitų išvardytų objektų vardai priešinami tikriesiems, „nesąlyginiams“, vardams. Pavartojamas žo- džių junginys *sąlyginiai pavadinimai* irgi dviprasmiškas – juo gali būti įvardijama ne tik pavadinimų rūšis, bet ir tai, kad pavadinimas tik su sąlyga priskirtinas prie pavadinimų.

Tiesa, tam tikra apibrėžtis susidaro DLKG žodžių junginių skyriuje, ir ji rodytų, kad *sąlyginiai vardai* yra įstaigų, įmonių, organizacijų, laikraščių, žurnalų, meno kūrinų ir pan. pavadinimai. Tačiau toje pačioje gramatikoje pavartotu pasakymu „leidinių, organizacijų, įstaigų ir kiti sąlyginiai pavadinimai“ (DLKG 1997: 560) tokia apibrėžtis paneigiama. O tos pačios gramatikos tikrinių daiktavardžių skyriuje ne tik pavardijama „sąlygiškai vartojamų tikrinių daiktavardžių“ grupių, bet ir kaip požymis nurodomas tokių pavadinimų rašymas kabutėse (DLKG 1997: 60). Derinami abu kriterijai keltų prieštarų: įstaigų, įmonių, organizacijų pavadinimų gali būti rašomų ir be kabučių, o su kabutėmis rašomų gali būti ir kitokius objektus įvardijančių pavadinimų. Tai matyti kad ir iš LKRS, kurios skyriuje „Įstaigų, įmonių ir organizacijų pavadinimai“ minima ne tik simbolinių, bet ir tiesioginės reikšmės pavadinimų, o skyriuje „Simbolinių pavadinimų rašymas“ minima ne vien tik įmonių, įstaigų ir organizacijų pavadinimų (LKRS 1992: 65–68). Tokios prieštaros nesudaro LKG, nes joje apibrėžtis neformuluojama. Tačiau ir joje susidaro kontekstas, kuris rodytų, kad sąlyginiai vardai siejami tik su įmonių, įstaigų, organizacijų, laikraščių, žurnalų ir meno kūrinų pavadinimais. Tokį siejimą veikiausiai lemia gramatinės sandaros aprašo sandara ir paskirtis – gramatikose tikriniai daiktavardžiai grupuojami pagal reikšmę. Sintaksės apraše aktu- alu tokių pavadinimų sintaksinis aspektas, t. y. jų vardininkinė ar kilmininkinė pozicija, derinimo klausimai, taigi gramatinės sandaros aprašas nėra parankus sąvokai plėtoti.

Kriterijai, atskleidžiami apibrėžčių formulavimo. LKRS jau formuluojama ir tam tik- ra apibrėžtis, tiksliau, pateikiamas apibūdinimas. Kaip požymis iškeliamą perkeltinė reikšmė – simbolinis pavadinimas apibūdinamas kaip toks pavadinimas, kurį sudarantys žodžiai vartojami perkeltine reikšme (LKRS 1992: 70). Perkeltinė reikšmė kaip simbolinio pavadinimo požymis minima ir kitur, pavyzdžiui, 2004 m. patvirtintose „Įmonių, įstaigų ir organizacijų simbolinių pa- vadinimų darymo taisyklėse“. Jose pateikiama tokia apibrėžtis: „Simboliniai pavadinimai daromi iš žodžių ar žodžių junginių, vartojamų perkeltine reikšme“ (VŽ 2004). VLKK pateikiamame Kon- sultacijų banke simboliniai pavadinimai irgi įvardijami kaip perkeltinės reikšmės pavadinimai: „Po- litinių partijų pavadinimai rašytini taip (tiesioginių partijų pavadinimų tik pirmasis žodis rašytinas iš didžiosios raidės, simboliniai (perkeltinės reikšmės) pavadinimai rašytini kabutėse)“ (KB 2019). Kalbos kultūros vadovėliuose, kituose leidiniuose dažnai irgi pirmiausia pabrėžiama perkeltinė reikšmė: „Simboliniai pavadinimai daromi iš žodžių ar žodžių junginių, vartojamų perkeltine reikšme“ (Linkevičienė 2013: 16); „Rašant pavadinimus kartais reikia nuspręsti, ar pavadinimas yra simbolinis, t. y. perkeltinės reikšmės“ (Bielinskienė ir kt. 2014: 135).

Terminas *perkeltinė reikšmė* tokio pobūdžio darbuose neaiškinamas. Jis vartojamas kaip savai- me suprantamas, tačiau leksikologijos darbai atskleistų, kad sąlygų nevienodai suprasti šį terminą susidaro. Perkeltinės, arba netiesioginės, reikšmės paprastai skiriamos aptariant šalutines reikšmes ir nusakomos kaip tam tikras žodžio perkėlimas:

Šalutinės reikšmės pagal ryšio su daiktais bei reiškiniiais (denotatas) pobūdį gali būti **tiesio- ginės** ir **netiesioginės**, arba **perkeltinės**. Tiesioginės būna betarpiškai susijusios su kokio nors denotato atspindžiu žmogaus sąmonėje, o netiesioginių sąsaja su denotatu būna tarpiška, atsiran-

danti kaip žodžio garsinio komplekso perkėlimo kitam denotatui rezultatas (plg. asilas „toks į arklį panašus naminis gyvulys“ – tiesioginė reikšmė ir „kvailas žmogus“ – perkeltinė reikšmė, nosis, „uoslės organas“ ir „laivo priekis“ ir kt.) (Palionis 1999: 173).

Evaldos Jakaitienės „Leksikologijoje“ irgi minimas perkėlimas. Tiksliau, nurodoma, kad šalutinės reikšmės susidaro dėl dviejų priežasčių – 1) kai reikia pavadinti kokius nors naujai atsiradusius dalykus, kurie arba kuo nors panašūs į jau tuo žodžiu pavadintą dalyką, arba su juo yra susiję koku nors loginiu ryšiu; 2) kai reikia emociniu požiūriu neutralų kokio nors dalyko pavadinimą pakeisti vaizdingu, tam tikrą emocinį vertinimą nusakančiu žodžiu – ir teigiama, kad abiejų šių tipų šalutinės reikšmės susiformuoja kaip „žodžių perkėlimo nuo vieno pavadinamo dalyko kitam dalykui pavadinti“ rezultatas. Vis dėlto pabrėžiama tai, kad tradiciškai kalbotyroje perkeltinėmis vadinamos tik tos reikšmės, kuriomis pavartoti žodžiai yra vaizdingi ir emocingi (Jakaitienė 2010: 90).

Tie darbai, kuriuose simbolinio pavadinimo sąvoką imama nagrinėti plačiau ar net pateikiama apibrėžtis, rodytų, kad minima tam tikra loginė sąsaja. Jau ir 1971 m. paskelbtame N. Sližienės straipsnyje apie veislių pavadinimus, kuriame vartotas terminas *sąlyginiai pavadinimai*, tokiu terminu įvardijamus pavadinimus mėginta paaiškinti kaip sudaromus lyginimo pagrindu. Tiksliau, čia nurodoma, kad visi ar bent kai kurie sąlyginių veislių pavadinimų žodžiai vartojami perkeltine reikšme, sąlygiškai, ir tokie pavadinimai skiriami dvejopi: vieni sudaromi lyginimo pagrindu ir sąlygiškai atspindi gerąsias ar šiaip ryškesnes augalo ypatybes („*Dramblys*“ (porų veislė), „*Prahos milžinai*“ (salierų veislė)), kiti yra gryni sąlyginiai vardai („*Karalienė*“ (obelų veislė), „*Kliapo mylimoji*“, „*Margarita*“ (kriaušių veislės)) (Sližienė 1971: 59). Šiame straipsnyje sąlyginiai veislių pavadinimai priešinami „realiesiems“ veislių pavadinimams, t. y. pavadinimams, vartojamiems tiesiogine reikšme.

1990 m. paskelbtame P. Kniūkštos straipsnyje irgi nurodoma tam tikra sąsaja – simbolinė sąsaja su daikto esme:

Simboliniai pavadinimai – tai tokie tikriniai įstaigų, organizacijų, leidinių, kūrinių ir kitokių dalykų vardai, kurių žodžiai, žodžių junginiai ar pasakymai vartojami perkeltine reikšme. Daikto esmės jie tiesiogiai nenusako, bet su ja yra susiję simboliškai. Pavyzdžiui, su žemdirbystės sąvokomis susiję „*Artojo*“ ir „*Auksinės varpos*“ pavadinimai būdingi kolūkiams, „*Vairas*“ yra Šiaulių dviračių ir motorų gamykla; berniukų choras vadinasi „*Ažuoliukas*“, o panašus mergaičių choras – „*Liepaitės*“. Simbolinė reikšmė ne visada taip akivaizdžiai susijusi su daiktu, pvz.: „*Pergalės*“ kino teatras, televizorius „*Taurus*“, arba daikto esmė gali nutolti nuo pavadinimo simbolinės reikšmės – „*Pirmūno*“ kolūkis gali atsidurti prie atsiliekančių (Kniūkšta 1990: 32).

Simbolinė sąsaja su daikto esme nurodoma ir kituose P. Kniūkštos straipsniuose: „Simboliniai – tai tokie pavadinimai, kurių žodžiai ir žodžių junginiai vartojami perkeltine (simboline) reikšme. Objekto esmės jie tiesiogiai nerodo, bet su ja gali būti susiję simboliškai, pvz.: *baldu*

fabrikas „Beržas“, mergaičių choras „Liepaitės“, „Mokslo“ leidykla, nors tokios sąsajos gali ir nebūti, pvz.: televizorių gamykla „Taurus“, „Vagos“ leidykla (Kniūkšta, par., 1992: 14). Kaip matyti, nurodant tą sąsają, kaip perkeltinės reikšmės sinonimas jau paminima ir *simbolinė reikšmė*. Autoriaus rengtuose „Kanceliarinės kalbos patarimuose“, kurių yra pateikiamas ir internetinis leidimas, minimi *simboliniai žodžiai*: „Simboliniai pavadinimai įmonę ar įstaigą nusako simboliniais (perkeltinės reikšmės) žodžiais“ (KKP 2019).

1992 ir 1997 m. firmų vardų taisyklėse iškeliamas dar vienas kriterijus – simboliniai pavadinimai yra sutartiniai ženklai: „Simboliniai – tai tokie pavadinimai, kurių žodžiai ir žodžių junginiai vartojami perkeltinėmis reikšmėmis kaip sutartiniai žodiniai ženklai“ (KK 1993: 3; VŽ 1997b). Beje, nurodžius perkeltinę reikšmę ir simbolinį daikto esmės nusakymą, šis požymis minėtas ir P. Kniūkštos: „Simboliniai pavadinimai visų pirma yra tam tikri sutartiniai ženklai, padedantys jais pavadinamą daiktą išskirti iš kitų tos rūšies daiktų“ (Kniūkšta 1990: 32). Būtent tame straipsnyje vartotas ir terminas *sutartiniai pavadinimai*, t. y. jį siūlyta vartoti kaip platesnės aprėpties terminą. Taigi, apibrėžtyje pavartojamu pasakymu *sutartinis ženklas* gali būti siekiama pabrėžti ir šį aspektą – kad simboliniai pavadinimai yra dar ir sutartiniai pavadinimai.

Beje, aptariant simbolinius įmonių pavadinimus, gana dažnai pabrėžiamas toks juos nuo tiesioginės reikšmės pavadinimų skiriantis požymis kaip gimininio žodžio vartojimas. Antai 1995 m. paskelbtame taisyklių priede nurodoma, kad į tiesioginės reikšmės pavadinimą gimininiai žodžiai įeina kaip būtina ir neatskiriama jo dalis (*Kauno pieno kombinatas, Jurkaus veterinarijos vaistinė, Rašytojų sąjungos leidykla*), o su simbolinių pavadinimų vartojami gimininiai žodžiai yra tik šalutinė pavadinimo dalis, nuo tikrinio pavadinimo skiriama grafiškai kabutėmis arba kitokiu šriftu (*prekybos namai „Žalgiris“, alaus baras „Tauro ragas“*) (VŽ 1995c).

Pateikiami sąvokos aiškinimai ar formuluojamos apibrėžtys atskleidžia, kad iškeliami keli simbolinius pavadinimus nuo kitokių pavadinimų skiriantys požymiai, bet dažniausiai – perkeltinė reikšmė ir simboliškumas. Kaip būtų galima spręsti iš apibrėžčių, kuriose minimi abu šie kriterijai, jie vienas kitam neprieštarauja, tačiau jų sąsaja irgi nėra pakankamai aiški. Simboliškumo minėjimas gali būti pastangų arba plačiau paaiškinti perkeltinę reikšmę, arba paaiškinti sąvokos esmę rezultatas. Plačiau paaiškinti sąvokos esmę tapo aktualu iškilus poreikiui tvarkyti ir nagrinėti įmonių pavadinimus ir pavadinimų sudarytojams paaiškinti simbolinių šios grupės pavadinimų sudarymo, rašymo ir kitokius skirtumus, palyginti su tiesioginės reikšmės pavadinimais. Beveik visuose to laikotarpio straipsniuose ir taisyklėse pavadinimų sudarytojams simboliniai pavadinimai gretinami ar priešinami su kita įmonių pavadinimų grupe – tiesioginės reikšmės pavadinimais. Be to, tokio kriterijaus iškėlimu pagrindžiamas termino *simbolinis pavadinimas* vartojimas.

1.4. KABUČIŲ FUNKCIJA

Vis dėlto ir perkeltinės reikšmės, ir simboliškumo minėjimas gali kelti neaiškumų dėl kabučių funkcijos. Lietuvių kalbos taisyklės numato simbolinio pavadinimo skyrimą kabutėmis. Antai rašybos ir skyrybos normas teikiančioje LKRS nurodoma: „Įvairūs simboliniai pavadinimai (kai

pavadinimą sudarantys žodžiai vartojami perkeltine reikšme) rašomi didžiąja raide ir išskiriami kabutėmis (be kabučių jie reikštų kitą daiktą)“ (LKRS 1992: 70). Rašymas kabutėse, kaip jau atskleista aptariant termino vartojimą, minimas ir gramatikose. P. Kniūkštos straipsnyje, kur išvardijami tokie požymiai kaip perkeltinė reikšmė, simbolinis daikto esmės nusakymas ir priduriama, kad simboliniai pavadinimai yra sutartiniai ženklai, kabutės irgi minimos: „Rašomojoje kalboje simboliniai pavadinimai skiriami kabutėmis“ (Kniūkšta 1990: 32). Tačiau funkcija, kurią atlieka kabutės rašant simbolinius pavadinimus, neaiškinama. Dviejų kriterijų minėjimas ją darytų dar neaiškesnę: kabutės, minimos pabrėžiant perkeltinę reikšmę, kalbos vartotojų gali būti suvokiamos kaip perkeltinės reikšmės žymėjimo ženklas, o jei pabrėžiamas simbolinės reikšmės (simbolinio žodžio) kriterijus, jos gali būti vertinamos kaip simbolių pavadinimų žymėjimo ženklas.

Apibūdinant simbolių pavadinimų rašymą LKRS, kaip jau nurodyta, minimas ir simbolinio pavadinimo rašymas kabutėse, ir perkeltinė reikšmė: pavadinimą sudarantys žodžiai vartojami perkeltine reikšme. Tai skatintų kabutes sieti su perkeltinės reikšmės žymėjimu, juolab kad šio leidinio skyriuje apie citatų rašymą nurodoma, kad kabutėmis kaip citatos skirtini „asmenų ar daiktų perkeltiniai pavadinimai“, „specifiniai perkeltinės reikšmės pasakymai“ (LKRS 1992: 227). Tačiau skyrius apie citatų rašymą pateikiamas ne rašybos, o skyrybos dalyje, ir tai rodytų, kad kabutės, kuriomis išskiriamos citatos, laikomos skyrybos ženklais, o kabutės, kuriomis išskiriami simboliniai pavadinimai, – rašybos ženklais. Tai patvirtintų ir leidinyje pateikiama skyrybos taisyklių rodyklė: čia nurodoma, kad citatos kabutėmis išskiriamos, o simboliniai įstaigų, organizacijų, gaminių markės pavadinimai kabutėse rašomi (LKRS 1992: 244). Kadangi rodyklėje tokių simbolių pavadinimų rašymas minimas atskirai nuo kitų kabučių funkcijų, būtų galima daryti išvadą, kad kabučių kaip rašybos ženklo paskirtis speciali – žymėti simbolinius pavadinimus.

Tačiau pavadinimų LKRS minima ne tik rašybos, bet ir skyrybos skyriuje, kur aptariamos citatos. Vardijant citatas, čia pasakoma: „Prie citatų priklauso kūrinių, leidinių, cituojamų organizacijų pavadinimai, kurie taip pat skiriami kabutėmis“ (LKRS 1992: 227). Aptariant simbolių pavadinimų rašymą rašybos skyriuje, kaip simboliniai minimi „spaudos leidinių, rašinių, paskaitų ir meno kūrinių pavadinimai“ (LKRS 1992: 70). Taigi, bent jau leidinių pavadinimai minimi tiek kaip simboliniai pavadinimai, tiek kaip citatos. Išvelgti skirtumų tarp abiejuose skyriuose pateikiamų pavyzdžių būtų sunku: rašybos skyriuje nurodomas simbolių pavadinimų pogrupis iliustruojamas pavyzdžiais *romanas „Sukilėliai“*, *apsakymas „Kaip Jonelis raides pažino“* ir kt. (LKRS 1992: 70), o skyrybos skyriuje tarp citatų įtraukiamas leidinių ir kitų pavadinimų pogrupis – tokiais pavyzdžiais kaip *Panašia problematika pagrįstas „Nebylys“*, *vienas geriausiųjų Vaižganto kūrinių ar Ties sodo tvora po liepa prietemoje stovėjo Raugelio sūnus, matyti, su savo draugais, rūkė, spjaudėsi, kažką pašnibždomis tarėsi, pagaliau uždainavo „Ar tau negaila lietuviškų dainų“ ir visi jie nuėjo keliu į kaimą* (LKRS 1992: 226). Pateikiant skyrybos taisyklių rodyklę, kurioje skiriama kabučių funkcija žymėti simbolinius pavadinimus, leidinių jau neminima – minima tik įstaigų, organizacijų ir gaminių markės pavadinimų. Jei tokie nesutapimai nėra atsitiktiniai, jie rodytų, kad pirmiausia simbolinius pavadinimus linkstama sieti su įstaigų, organizacijų ir gaminių pavadinimais, o leidinių pavadinimus – su citatomis, nors leidinių minima ir tarp simbolių

pavadinimų. Šiaip ar taip, kabutėse rašomų pavadinimų yra minima ir kaip citatų, ir kaip simboli-
ninių pavadinimų, o tai rašomų kabučių funkciją daro gerokai neaiškia.

Vardijant kabučių vartojimo atvejus 2014 m. išėjusiame ESIV, simboliniai tikriniai pavadinimai minimi atskirai nuo citatų (ESIV 2014: 20), o pavadinimų rašymo aptarimas rodytų, kad nuo simboli-
ninių pavadinimų linkstama atsieti leidinių pavadinimus – atskirai minima leidinių, straips-
nių ir filmų pavadinimų grupė (ESIV 2014: 58–59). Kituose darbuose kabučių rašymas cituojant
ir simboli-
ninių tikrinių pavadinimų rašymas kabutėse irgi minimi atskirai, skyrium nurodomas ir
perkeltinės reikšmės žodžių ar žodžių junginių rašymas kabutėse (Linkevičienė 2013: 48). Aps-
kritai kabutės yra ypač daug funkcijų atliekantis ženklas (Abaravičius 2002), o vartosenos tyrimai
rodytų, kad jos yra vartosenai labai parankus ženklas – leidžia ir cituoti, ir skirti svetimus lietuvių
kalbai žodžius, ir kartu atsiriboti nuo svetimybių, teksto autoriui nepriimtinos ideologijos žodžių
ir pan. (Girčienė 2005; Rudzevičius 2005; Marcinkevičienė 2006).

Kaip galima spręsti iš formuluojant nelietuviškų simboli-
ninių pavadinimų rašymo taisyklę pa-
teikiamų pavyzdžių, tokiomis pačiomis kabutėmis skirtini ne tik lietuviški, bet ir nelietuviški
simboliniai pavadinimai. Tiesa, tai rodo tik pateikiami pavyzdžiai. Nurodant, kad nelietuviški sim-
boliniai pavadinimai rašytini originalo rašyba, pateikiama tokių pavyzdžių kaip „*Karogs*“, „*Time*“,
„*Novyj mir*“, „*Cameron*“, „*General Motors*“ ir kt. (VŽ 1990, 1997a).

Dar pridurtina, kad kaip kabučių analogą lietuvių kalbos taisyklės numato šriftą arba grafinį
būdą. Tiek šriftas, tiek grafinis būdas minimi kaip skyrybos ženklas (VŽ 2006, 2019), bet skyrimo
šriftais galimybes ypač linkstama sieti su simboliniais pavadinimais (LKRS 1992; VŽ 1995, 1997b;
Vainauskienė 1996)⁸.

APIBENDRINIMAS. Pirmame skyriuje išnagrinėtos termino radimosi, nusistovėjimo ir varto-
jimo aplinkybės rodo, kad terminas daugiausia išplėtotas kaip administracinės kalbos vartojimo
srities aktualija. Jis ir radosi šios srities kalbos vartojimo klausimams skirtame darbe – dokumentų
įforminimo ir rašybos žinyne. Gramatinės sandaros aprašų struktūra tokiam terminui nusistovė-
ti nėra palanki. Šiuos pavadinimus tuose aprašuose minėti siekiama, nes jie yra aktualūs ir kaip
morfologinės, ir kaip sintaksinės kalbos sandaros dalis, tačiau juos tenka minėti skirtinguose gra-
matinės sandaros aprašo skyriuose, o kiekvienas iš jų primeta savą terminiją ir klasifikaciją. Tačiau
terminas tik nusistovėjo nagrinėjant ir tvarkant administracinę kalbą, o plačiau vartojamas jau
1989 m. LKRS leidime. Dabar jis vartojamas įvairiuose kalbos mokslo ir praktikos darbuose. Vis
dėlto rašymo aptarimas ir apibrėžčių formulavimas atskleidžia, kad termino aprėpties ribos nėra
pakankamai aiškios, o ir sąvoką apibrėžiantys kriterijai nėra visiškai vienodi. Plačiau simbolinio
pavadinimo sampratą galėtų atskleisti simboli-
ninių pavadinimų grupės sudėties analizė.

⁸ Išsamiai apie numatomas šrifto ir grafinio būdo taikymo rašant simbolinius pavadinimus galimybes ir probleminius aspektus žr. Vaskelaitė (2014).

2. NUMATOMOJI GRUPĖS SUDĖTIS

2.1. TIPIŠKI IR NETIPIŠKI POGRUPIAI

Nors apibrėžtis ne visuose darbuose formuluojama, o ir terminas *simboliniai pavadinimai* ne visur vartojamas, minint ar kiek plačiau aptariant tokius pavadinimus paprastai pavardijama ir jais pavadinamų objektų, o toks vardijimas irgi gali atskleisti simbolinio pavadinimo sampratą – parodyti, kokie pavadinimai laikomi simboliniais. Jais įvardijami objektai paprastai minimi grupėmis, ir taip išryškėja pagrindinės simbolinių pavadinimų grupės. Atsižvelgiant į tai, kad patys simboliniai pavadinimai sudaro tam tikrą grupę, jos bus vadinamos simbolinių pavadinimų pogrupiais.

Tipiški pogrupiai. LKG daiktavardinių junginių skyriuje kabutėse rašomi pavadinimai negrupuojami, tik vardijant tikrinius vardus kaip viena grupė paminimi „įmonių, įstaigų, organizacijų, laikraščių, žurnalų, retai – meno kūrinių sąlyginiai vardai“. Tačiau daiktavardžio skyriuje klasifikuojami tikriniai daiktavardžiai, o juos klasifikuojant tarp be kabučių rašomų tikrinių daiktavardžių, tokių kaip asmenų vardai, pavardės, pravardės ir slapyvardžiai ar geografiniai pavadinimai, paminimi ir trys kabutėse rašomų pavadinimų pogrupiai: knygų, žurnalų, laikraščių pavadinimai („*Lietuvos paukščiai*“, „*Sukilėliai*“, „*Švyturys*“ ir kt.), įmonių, kolūkių, laivų ir panašūs pavadinimai („*Punktukas*“, „*Sparta*“, „*Lelija*“ ir kt.), draugijų, organizacijų, svarbių istorinių įvykių, revoliucinių švenčių ir panašūs pavadinimai („*Žalgiris*“, „*Spartakas*“, taip pat *Didysis Tėvynės karas* ir kt.) (LKG 1965: 163).

Tokie pavadinimai minimi ir DLKG, prieš tai tikrinius daiktavardžius suskirsčius į gyvųjų būtybių vardus ir negyvųjų dalykų vardus. Kabutėse rašomų pavadinimų minima tik tarp pastarųjų. Kaip ir LKG, čia minimi draugijų, įstaigų, gamyklų ir organizacijų pavadinimai („*Atgaja*“, „*Žinija*“, „*Inkaras*“, „*Žalgiris*“), o laikraščių ir žurnalų pavadinimai apibendrinami kaip periodinių leidinių pavadinimai („*Aušra*“, „*Atgimimas*“). Knygos priskiriamos prie meno kūrinių pavadinimų pogrupio – skiriami „mokslinės ir grožinės literatūros, meno kūrinių pavadinimai“ (DLKG 1997: 30). Kaip ketvirtasis šioje gramatikoje minimas LKG neminėtas pogrupis – „įvairiausių gaminių tipą ar rūšį reiškiantys žodžiai: „*Taurus*“ (televizorius), „*Snaigė*“ (šaldytuvas), „*Karoutė*“ (saldainiai)“ (DLKG 1997: 31).

Kituose ankstesnio laikotarpio leidiniuose skiriami pogrupiai ne kuo šį rinkinį tepapildytų. Štai 1994 m. išleistame morfologijos vadovėlyje irgi minimi knygų, laikraščių, žurnalų pavadinimai ir įmonių, organizacijų pavadinimai, tik skiriant pastarąjį pogrupį dar paminimi ir kolektyvų pavadinimai (Paulauskienė 1994: 63). 1976 m. išėjusiame morfologijos vadovėlyje, kaip ir LKG, minimi įmonių, kolūkių ir laivų pavadinimai, tačiau nuo jų, kitaip nei LKG, neatsiejami draugijų, organizacijų, svarbių istorinių įvykių ir švenčių pavadinimai (Jakaitienė ir kt. 1976: 31). Dar šiame vadovėlyje atskirai minimi leidinių pavadinimai ir gaminių markę, tipą ar rūšį reiškiantys žodžiai.

Trys pogrupiai minimi ir LKRS pateikiamame skyriuje „Simbolinių pavadinimų rašymas“, tačiau jie sukonkretinami ar papildomi naujais pavadinimais. Antai gaminių pavadinimai nusakomi kaip prekių, mašinų, kosminės technikos ir kt. įrenginių firminiai pavadinimai (*saldainiai* „*Bur-*

tininkė“, „Paukščių pienas“, cigaretės „Jūratė“, šaldytuos „Snaigė“, baldų komplektas „Aitvaras“, dulkių siurblys „Audra“, kosminis laivas „Sojuz-10“ ir kt.), leidinių ir meno kūrybinių pavadinimai minimi kartu, bet šis pogrupis papildomas dar ir rašinių bei paskaitų pavadinimais, tokiais kaip rašinėlis „Kaip aš praleidau vasaros atostogas“ ir paskaita „Lietuvių kalbos tarmės Europos kalbų atlase“, o kaip trečiasis pogrupis minimi renginių pavadinimai (*Baltijos šalių konferencija „Baltija, blaiovė“, festivalis „Muzikinė kultūra šiandien“*) (LKRS 1992: 70). Simbolinių pavadinimų skyriuje neminima įmonių, įstaigų ir organizacijų pavadinimų, tačiau jie šiame leidinyje aptariami atskirai, o juos aptariant paminima ir simbolinių (LKRS 1992: 65). Atskirai pateikiamame skyriuje „Kai kurių kitų pavadinimų rašymas“ skiriami aukščiausiųjų apdovanojimų pavadinimai, o tarp jų pateikiami ir du pavadinimai, rašomi su kabutėmis: *medalis „Už narsumą“, „Laisvės varpo“ medalis* (LKRS 1992: 69). Tačiau kaip simboliniai jie neįvardijami. Kaip simboliniai jie nurodomi „Lietuvių kalbos žinyne“ (LKŽin 1998: 338). Gerokai nuo skyriaus apie simbolinių pavadinimų rašymą nutolusiame LKRS skyriuje apie brūkšnelio rašymą pateikiama pora pavyzdžių, rodančių, kad kabutėse rašomi ir prizų pavadinimai, tačiau ir jie simboliniais nepavadinami (LKRS 1992: 60).

Taigi, aiškėja, kad pogrupiai nevienodai sukonkretinami, tačiau bene dažniausiai skiriami trys ar keturi pagrindiniai, kuriuos būtų galima apibendrinti taip: 1) įmonių pavadinimai; 2) leidinių pavadinimai; 3) meno kūrybinių pavadinimai; 4) gaminių pavadinimai. Rečiau minima renginių pavadinimų ir prizų bei apdovanojimų pavadinimų. Įmonių pogrupio objektais būtų galima laikyti organizacijų, draugijų, kolektyvų, gamyklų pavadinimus, o leidinių pavadinimų pogrupis apimtų knygų, žurnalų ir laikraščių pavadinimus. Sprendžiant iš LKRS, ypač išsamus turėtų būti gaminių pavadinimų pogrupis – jis apima prekių, įvairios technikos, automobilių pavadinimus. Rečiau minima švenčių pavadinimų, bet LKRS skiriama renginių pavadinimų grupė apimtų ir juos.

Straipsniuose, kurių daugiausia skelbta iškilus poreikiui tvarkyti perregistruojamų ar steigiamų įmonių pavadinimus, tie pavadinimai daugiausia ir nagrinėti (Kniūkšta 1991a, b, 1992, 1997, 2002, 2004, 2005), o jie gramatinės sandaros aprašais numatomo inventoriaus nepapildo. Viename ankstesnio laikotarpio straipsnyje paminima simbolinių ūkių pavadinimų (Maciejauskienė 1972), kitame, aptariant meno kūrybinių pavadinimų rašymą, paminima kabutėse rašomų tautinių šokių pavadinimų (Sližienė 1989). Kazimieras Gaivenis kaip pragmonimus (prekių vardus) yra aptaręs valgių pavadinimus, o juos aptardamas minėjo ir kabutėse rašomų pavadinimų (Gaivenis 1990). Tokie pavadinimai išsamiau aptarti ir Albinos Šiupienienės parengtame leidinyje „Į pagalbą valgiaraščių sudarytojams“ (Šiupienienė 2010), o VLKK yra pateikusi „Rekomendaciją dėl maisto gaminių pavadinimų rašymo“ (VLKK 2004), tačiau maisto gaminių ar valgių pavadinimai turbūt yra gaminių pogrupio sudedamoji dalis. 1965 m. „Kalbos kultūroje“ paskelbtame straipsnyje Adelė Valeckienė išsamiai aptarė simbolinių pavadinimų linksnio vartojimo klausimą, nors termino *simboliniai pavadinimai* ir nevartojo (Valeckienė 1965). Tačiau ir tame straipsnyje vardyta tik jau nurodytiems pogrupiams atstovaujančių pavadinimų. Jų minima ir rašant apie nelietuviškus simbolinius pavadinimus (Kniūkšta 1991a, b; Vaicekauskienė 1997), o tokia ribotos aprėpties sudėtis skatintų kelti klausimą, ar gramatikose ir kitur simbolinių pavadinimų grupė laikoma baigtine, ar tęstine. Štai vardijant pogrupius LKG kai kur pridurta „ir panašūs pavadinimai“, tačiau

LKRS skyriuje „Simbolinių pavadinimų rašymas“ tik išvardijami trys pogrupiai ir aptariant įstai-
gų, įmonių ir organizacijų pavadinimus nurodoma, kad simbolinių gali būti ir jų (LKRS 1992: 65).

Kiek aiškesnį atsakymą į šį klausimą pateiktų kai kurie VLKK priimti nutarimai. Jau ir 1997 m.
patvirtintose „Firmų vardų sudarymo taisyklėse“ nurodyta, kad šios taisyklės turi būti taikomos
ir kitiems, prie firmų vardų nepriskiriamais, pavadinimams su simboliniais vardais. Tiesa, pa-
vyzdžių pateikta artimų firmų vardų pavadinimams: *parduotuvė „Šešupė“*, *stomatologijos kabinetas*
„Tuja“, *restoranas „Senasis rūsys“*, *kavinė „Užėik“* (VŽ 1997b). Tačiau ne tik į juridinių asmenų
pavadinimus orientuotuose VLKK nutarimuose, išvardijus tipiškus simbolinių pavadinimų pogru-
pius, tokius kaip periodinių leidinių, organizacijų, sporto, meno ir kitokių kolektyvų, firmų, fir-
minių gaminių pavadinimai, priduriama: „ir kitokie oficialiai vartojami simboliniai pavadinimai“
(KK 1990, 1997a). Tai rodytų, kad simbolinių pavadinimų grupė numatoma kaip tęstinė.

Nauji pavadinimai ar jų pogrupiai. Kad vartosenoje simbolinių pavadinimų funkcionuo-
ja daugiau, nei aprėpiama skiriamomis trimis ar keturiomis grupėmis, rodytų naujesni darbai.
Štai aptariant jūreivystės terminų rašymo ypatumus minima simbolinių laivų tipų, navigacinių
sistemų pavadinimų, įskaitant ir skiemenines santrumpas (Drukteinis 2015), o ESIV skiriamas
objektų simbolinių pavadinimų pogrupis ir minimi tokie pavadinimai kaip *viešbutis „Astoria“*,
dangoraižis „Empire State Building“, *dujotiekis „Nord Stream“*, *greitkelis „Via Baltica“*, *ledlaužis*
„Samuel Risley“ (ESIV 2014). Aptariant naujuosius kompiuterijos srities skolinius, kaip simboli-
nių paminima programų, įrankių, mygtukų, socialinių tinklų ir kitų įvardijimų ir kartu atkreipia-
mas dėmesys į kompiuterijos srities terminų polinkį virsti bendriniais žodžiais (Vaičiakauskienė
2016). VLKK Konsultacijų banke teikiama konsultacijų dėl nusikalstamų grupuočių pavadinimų
(„*Al Kaida*“, „*Al-Qaida*“, „*Al-Qaeda*“; „*Cosa nostra*“, *Neapolio „Camorra“*), kabareto („*Moulin*
Rouge“) ir kitų pavadinimų rašymo, šiuos pavadinimus įvardijant kaip simbolinius, bet paprastai
nurodant, kad paplitę jie gali būti adaptuojami ir virsti bendriniais žodžiais (KB 2019). Visa tai
rodytų, kad vartosenoje simboliniai pavadinimai aktualūs.

Tačiau kartu aiškėja, kad naujieji pavadinimai kelia vertinimo sunkumų. Pavyzdžiui, ESIV
kaip simbolinių pavadinimų pogrupis skiriami simboliniai dokumentų pavadinimai: iš bendri-
nių žodžių sudaryti dokumentų simboliniai pavadinimai (*baltoji knyga „Prisitaikymas prie klima-
to kaitos. Europos veiksmų programos kūrimas“*, *komunikatas „Nanomokslai ir nanotechnologijos:
2005–2009 m. Europos veiksmų planas. 2005–2007 m. pirmoji įgyvendinimo ataskaita“*), iš tikri-
nių žodžių sudaryti simboliniai pavadinimai (*reglamentas „Briuselis I“*, *pasiūlymas dėl reglamento*
„Roma II“, *ES iniciatyva „Judus jaunimas“*) ir asmenvardiniai simboliniai pavadinimai (*programa*
„Jean Monnet“, *programa „Marco Polo“* ir kt.) (ESIV 2014: 54–55). Prie šio pogrupio priskiriami
ir projektų bei iniciatyvų pavadinimai, pavyzdžiui, *projektas „Galileo“* (ESIV 2014: 55). Doku-
mentų pavadinimai atskirai aptariami ir Nijolės Linkevičienės „Redagavimo pradmenyse“, kur taip
pat minima daug naujų simbolinių pavadinimų. Tačiau čia simbolinių dokumentų pavadinimų
neminima, o tokie pavadinimai kaip „*Dėl Lietuvos Respublikos 2010 metų privalomojo sveikatos*
draudimo fondo metinių biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinio patvirtinimo“ vadinami dokumento
antraštėmis (Linkevičienė 2013: 19–20). Straipsniuose jie irgi aptariami kaip dokumentų teksto

antraštės (Vladarskienė 2005). Lina Murinienė tokius dokumentų pavadinimus yra aptarusi kaip aprašomuosius, kabutėse rašomą dalį – kaip aprašomąją (Murinienė 2008: 175).

Į kelis darbus kaip simboliniai pavadinimai įtraukiamos ir skiemeninės santrumpos, nors LKRS skiemeninės santrumpos teminimos raidinių santrumpų skyriuje ir jas, kaip ir kitas šiame skyriuje minimas santrumpas, teikiama rašyti ne kabutėse. Bet tuose darbuose skiemeninių santrumpų rašymas nurodomas nevienodas (Linkevičienė 2013: 19; ESIV 2014: 21).

Toks nevienodas vertinimas veikiausiai atspindi vartosenoje kylančius neaiškumus, bet kartu išryškina probleminius sampratos ar sąvokos aspektus. Juos gali išryškinti tiek naujieji darbai, kuriuose dėl vieno ar kito pavadinimų pogrupio priskyrimo prie simboliinių svyruojama, tiek ir ankstesnio laikotarpio darbai, kuriuose vardijamos simboliinių pavadinimų grupės. Štai LKRS atskirame skyriuje aptariama kultūrinių augalų ir naminių gyvulių bei paukščių veislių pavadinimų rašymas (LKRS 1992: 64–65) ir matyti, kad jis iš dalies atitinka simboliinių pavadinimų rašymo taisyklę, nors kabutės ir numatytos viengubos: *‘Vengrinė’*, *‘Akuotieji’*, *‘Medūnai’*, *‘Baltasis alyvinis’*, *‘Lietuvos pepinas’*, *‘Senga Sengana’* ir kt. (LKRS 1992: 64). Tačiau tokie pavadinimai kaip simboliniai čia neįvardijami. Kaip simboliinius juos siūlė vertinti N. Sližienė (1971), bet vėlesniame straipsnyje jie nei sąlyginiais, nei simboliniais nevadinami (Klimavičius 1979). LKRS aprašomas brūkšnelio rašymas (LKRS 1976: 59–60) ir čia pateikiama kabutėse rašomų prizų pavadinimų pavyzdžių (*prizai „Vilniaus bokštai-84“*, *„Liepojos gintaras-81“*), tačiau kaip simboliniai šie pavadinimai irgi neįvardijami. Aptariant kabučių funkciją išryškėję nesutapimai, susiję su dviejų tipišku, t. y. įvairiuose darbuose prie simboliinių pavadinimų priskiriamų, pogrupių vertinimu, irgi skatintų nuodugniau panagrinėti, kokiais kriterijais vadovaujamosi, vienus ar kitus pavadinimus priskiriant prie simboliinių.

2.2. ĮMONIŲ IR LEIDINIŲ PAVADINIMŲ PRIEŠTARA

Kaip jau paaiškėjo iš sąvokos apibrėžčių aptarimo, kaip pirmasis kriterijus apibūdinant simboliinius pavadinimus ar juos apibrėžiant yra minimas perkeltinė reikšmė. Tačiau šis kriterijus už simboliinių pavadinimų grupės ribų paliktų tokius pavadinimus kaip *„Islandų kalbos gramatika“*, *„Praktinė lietuvių kalbos gramatika“*, *„Lietuvių kalbos žodynas“*, *„Dabartinės lietuvių kalbos žodynas“*, *„Tarties žodynas“*, *„Rusų–lietuvių kalbų žodynas“*, *„Pasaulio šalių žinynas“*, *„Skaitmeninės fotografijos žinynas“*, *„Visuotinė lietuvių enciklopedija“*, *„Ūkininkų laikraštis“*, *„Valstiečių kalendorius“*, *„Lietuvos ekonomikos apžvalga“*, *„Kredito unijų veiklos apžvalga“*, *„Biudžeto pajamų apžvalga“*, *„Metų ataskaita“* ar pan. Jais įvardijamojo objekto esmė nusakoma tiesiogiai.

Ėmus išsamiau nagrinėti įmonių pavadinimus, šis klausimas iškyla, tiksliau, atkreipiamas dėmesys į du kabutėse rašomų pavadinimų pogrupius:

Seniausiai vartojami yra tie nekaitomi simboliniai pavadinimai, kurie reiškia knygų, straipsnių, literatūros kūrinių vardus. Tiesą sakant, tokius pavadinimus simboliniais tegalima laikyti su

išlyga, nes jie tiesiogiai (ne perkeltine reikšme, ne simboliškai) pasako veikalo ar kūrinio turinį, svarbiausią mintį, pvz.: „*Apie lietuvių asmens vardus*“ (K. Būgos straipsnis), „*Yra šalis*“ (P. Vaičiūčio eilėraštis), „*Kliudžiau*“ (J. Biliūno apsakymas). Į simbolinius jie panašūs tuo, kad vartojami su konkretizuojamosios reikšmės žodžiais, kurie įvardija kūrinio rūšį ar žanrą: *straipsnis* „*Apie lietuvių asmens vardus*“, *eilėraštis* „*Yra šalis*“, *apsakymas* „*Kliudžiau*“ (Kniūkšta 1990: 42).

Atkreipiamas dėmesys ir į kabučių funkcijos neaiškumus:

Kūrinių pavadinimų kabutės irgi gali reikšti ne tik jų simbolinę reikšmę, jos pavadinimą pateikia kaip tam tikrą citatą. Su kabutėmis rašome visus kūrinių vardus, net tuos, į kurių sudėtį tiesiogiai įeina konkretizuojamosios reikšmės žodis, pvz.: „*Vaikų knygelė*“ (tai ir yra knygelė), „*Lietuvių kalbos žodynas*“ (taip vadinama knyga ir yra žodynas). Jų vartojimą ir rašybą galima pailiustruoti tokiu sakiniu: *Į pirmąjį „Rinktinių raštų“ tomą... nededami tik „Lietuvių kalbos gramatikos“ 1919 m. leidimas ir „Lietuvių kalbos vadovėlis“ (1925) (J. Jablonskio RR I 5)* (Kniūkšta 1990: 43–44).

Taip aiškėja, kad dviejų nuo seno greta minimų pogrupių – perkeltine reikšme vartojamų įmonių, įstaigų ir organizacijų pavadinimų ir leidinių bei spaudinių pavadinimų – perkeltinės reikšmės kriterijus nesieja, jų rašymas kabutėse yra lemiamas skirtingų paskatų.

Gramatinės sandaros aprašuose šiuos du pogrupius minint šalia, straipsniuose lygiagrečiai nuolat atskleidžiama jų sintaksinės ir morfologinės vartosenos skirtumų. Štai 1965 m. išspausdintame straipsnyje atkreiptas dėmesys, kad knygoms, laikraščiams, dailės kūriniams, filmams pavadinti spaudoje vartojamas ne kilmininkas, o vardininkas (Valeckienė 1965: 33–34), ir tai aiškinta taip pat ir pavadinimo sandara – vardininkas vartojamas, kai pavadinimas susideda iš daugiau kaip dviejų žodžių, o būtent tokie ir yra leidinių pavadinimai (Valeckienė 1965: 32). Ką tik cituotame P. Kniūkštos straipsnyje irgi atkreipiamas dėmesys į skirtingus leidinių ir įmonių pavadinimų sintaksinio vartojimo polinkius:

Pirmiausia pasiskirsto jų [simbolinių pavadinimų] vartojimo sritys. Antai knygų, veikalų, įvairių meno kūrinių pavadinimai nusakomi beveik tik vardininku; mechanizmų, mašinų, audinių, kitokių pramonės prekių – irgi dažniausiai vardininku (todėl apie juos čia ir nekalbame). Abiem formomis reiškiami įmonių, įstaigų, kolektyvų ir periodinių leidinių pavadinimai (Kniūkšta 1990: 41–42).

Toliau simboliniai pavadinimai nagrinėjami kaitymo požiūriu, ir vėlgi tenka atkreipti dėmesį, kad tie iš jų, kurie reiškia knygų, straipsnių, literatūros kūrinių vardus, vartojami kaip nekaitomi. Aiškėja, kad prieštara tarp šios grupės pavadinimų ir įstaigų pavadinimų irgi gana sena: K. Būga griežtai peikęs įstaigų vardo vardininką, bet rašęs *D-ras* (Daktaras) *Jonas Sp(udul)-is savo rašte „Apie lietuviškąsias pavardes“ [...] tvirtina* (Kniūkšta 1990: 44). Pačiame straipsnyje kaip papras-

tai nekaitomi aptariami dar ir mokslo veikalų, literatūros ir meno kūrinių, renginių pavadinimai (*kinas „Kaunas yra Kaunas“, pjesė „Kepurė dega“, oratorija „Nelieskite mėlyno gaublio“, konkursas „Dainuoja darbo Lietuva“ ir kt.*), įskaitant ir vardininką su skaitmeniu (*jaunųjų dailininkų paroda „Vilnius-87“, orientacininkų varžybos „Orientyras-87“*), taip pat verstinių medalių vardų grupelę (*„Už darbo šaunumą“, „Už pasižymėjimą darbe“*), o apie įmonių, organizacijų ir kolektyvų lietuviškus simbolinius vardus pasakoma, kad nekaitomų jų, galima sakyti, nedaroma, išskyrus kolūkių pavadinimus (Kniūkšta 1990: 43–45).

Išeitų, kad į gramatinės sandaros aprašus kartu patenkantiems pavadinimams būdingos skirtingos morfologinės ir sintaksinės ypatybės. Jos greičiausiai yra susijusios: nekaitomi pavadinimai labiau linksta eiti vardininko pozicijoje, o kaitomi gali būti nesunkiai vartojami ir kaip kilmininkiniai. Iš minėto straipsnio aiškėtų, kad šių pogrupių simboliniams pavadinimams būdinga ir skirtinga sandara: kaip įstaigų, įmonių ir kolektyvų pavadinimų minima daugiausia sudarytų iš vieno daiktavardžio (*„Vaiivos“ bendrovė, „Raidės“ spaustuvė, „Vagos“ leidykla, „Saulės“ draugija, „Žalgirio“ sporto draugija*) ar dvižodžio daiktavardinio junginio (*„Laisvosios žemės“ kolūkis*), o knygų, straipsnių ir meno kūrinių pavadinimų – kur kas sudėtingesnės sintaksinės sandaros (*K. Būgos straipsnis „Apie lietuvių asmens vardus“, P. Vaičiūčio eilėraštis „Yra šalis“, daina „Vasara prabėgo“, spektaklis „Kelionė į paslaptį“*). Žinoma, griežtos ribos nėra: vienažodžiais ar dvižodžiais pavadinimais gali būti pavadinamos ir knygos ar meno kūriniai, o įstaigų, įmonių ar organizacijų pavadinimai irgi gali būti sudaryti net iš sakinių⁹.

Tačiau gramatinės sandaros aprašuose simbolinių pavadinimų sandara ar jos skirtybės neanalizuojamos. Vardijami vienažodžiai tiek leidinių ir meno kūrinių pavadinimai, tokie kaip *„Aušra“, „Atgimimas“, „Biometrija“, „Šaulys“, „Odiseja“* (DLKG 1997: 60–61), *„Genys“, „Moksleivis“* (Jakaitienė ir kt. 1994: 31), *„Tiesa“, „Nemunas“* (Paulauskienė 1994: 63), tiek ir įstaigų, įmonių, organizacijų pavadinimai, prie jų priskiriant ir kolektyvų pavadinimus, tokius kaip *„Atgaja“, „Žinija“, „Inkaras“, „Žalgiris“* (DLKG 1997: 61), *„Lelija“, „Pirmūnas“, „Spartakas“* (Jakaitienė ir kt. 1994: 31), *„Puntukas“, „Kibirkštis“, „Granitas“* (Paulauskienė 1994: 63). Gaminių tipą ar rūšį reiškiančių žodžių irgi pateikiama iš esmės tik vienažodžių: *„Tauras“, „Snaigė“, „Karvutė“* (DLKG 1997: 61), *„Milda“, „Gražina“, „Trakai“, „Vilnius“* (Jakaitienė ir kt. 1994: 31). Tik retkarčiais paminima dvižodžių pavadinimų: *„Altorių šešėly“, „Diemedžiu žydėsiu“, „Jaunimo gretos“* (Jakaitienė ir kt. 1994: 31), *„Vilius Karalius“* (Paulauskienė 1994: 63). Išsamiojoje LKG irgi pateikiama tik vienažodžių pavadinimų pavyzdžių: *„Bato“ fabrikas, „Dailės kombinatas“, „Lietuvos“ dainų ir šokių ansamblis, „Vingio“ kino teatras, „Šatrijos“ parduotuvė, „Dainavos“ restoranas, „Pergalės“ žurnalas, „Metų“ poema, „Sukilėlių“ romanas* ir kt. Tiesa, priduriama, kad kilmininku eina ir dvižodžiai, tokie kaip *„Gegužės pirmosios“ kolūkis*, ir kad su vardo kilmininku konkuruoja vardininkas: *baldu fabrikas „Beržas“, kino teatras „Tėvynė“, parduotuvė „Vyturėlis“* (LKG 1976: 196). Priedėlio sky-

⁹ Išsamiau panagrinėjus juridinių asmenų simbolinius pavadinimus, paaiškėja, kad jų gali būti ir tokių kaip *Tabariškių kaimo bendruomenė „Tabariškės kaip nutapytos“, II „Bijai vilko, neik į mišką“, UAB „Kodėl gi ne?“, II „Šiaudais kūrenam – gerai gyvenam“, UAB „Švieski man vėl“* (žr. Vaskelaitė 2014).

riuje atkreipiamas dėmesys į tai, kad linksta būti nesuderinti linksniu ne vienu žodžiu pasakomi priedėliai, tačiau tokių pavyzdžių pateikiama tik *Viktoro Hugo romanas „Devyniasdešimt tretieji“* ir žurnalas „*Mokslas ir technika*“, ir dar dviem vienažodžiais pavyzdžiais iliustruojamas teiginys, kad priedėlio, kurį sudaro nelinksniuojamasis žodis, derinimas su pažyminiu neaktualus: *kosminis laivas „Voschod“* ir *kuliamoji „Dunav-1100“* (LKG 1976: 430).

Vienas kitas ne juridinių asmenų pavadinimų tema paskelbtas straipsnis irgi atskleistų sandaros skirtumų. Štai dar 1965 m. straipsnyje aptartos tokios laikraščių ir žurnalų antraštės kaip *Gyvenimas, darbas, grožis ir tu, Kas verčia netesėti žodžio?, Neišsižadėk tiesos!, Ten, kur suteka elektros upės, Užmiršti laikai, kada buvo sunku kvėpuoti..., Skaitytojų laiškus atplėšus, Problemos ir herojus, Mintys apie originaliąją dramaturgiją, Nelaimė... – Kodėl?, Mirtis slėpėsi po akacijomis* ir kt. (Šoblinskas 1965), o 1991 m. straipsnyje, aptarus šiandieninių laikraščių ir žurnalų analogų – naujienų portalų antraštes, tokias kaip *Knygą pristatęs A. Patackas: „Viską galime rasti kalboje, tik reikia ją atrakinti“* ar *Prancūzijos prezidentas siūlo savo asmeninį gyvenimą palikti jam pačiam*, daroma išvada, kad 91 proc. tiriamųjų šaltinių antraščių būdinga sakinio struktūra. Tokios antraštės simboliniais pavadinimais nėra nepavadinamos, veikia nurodomas skirtumas – tai daugiau nei pavadinimai, skirti tekstų esmei įvardyti (Kalinauskaitė 1991). O minėtame ESIV antraštiniai pavadinimai jau ir aptariami atskirai nuo simbolinių pavadinimų (ESIV 2014: 20, 58–59).

Dviejų pogrupių, būtent įmonių pavadinimų ir leidinių pavadinimų, minėjimą kartu gali būti lėmę jau atskleisti pavadinimų aptarimo gramatinės sandaros aprašuose ypatumai. Kaip minėta, juose pavadinimai skirstomi pagal įvardijamus objektus ar jų grupes, o ne vadovaujantis perkeltinės reikšmės kriterijumi, ir toks jų minėjimas prieštaravimų nesukelia. Tačiau, net ir išvelgus nevienodumų, įmonių ir leidinių pavadinimus linkstama traktuoti vienodai, ir tai gali būti lėmusi ilga tradicija. O ir morfologinių bei sintaksinės vartosenos sutapimų tarp abiejų pogrupių yra.

2.3. SKIEMENINĖS SANTRUMPOS IR SIMBOLINIAI PAVADINIMAI

Kaip aiškėjo, kai kuriuose leidiniuose prie simbolinių pavadinimų priskiriamos skiemeninės santrumpos, tik jų rašymas teikiamas skirtingas: ESIV teigiama, kad tokios santrumpos kaip *Europolas, Eurostatas, Euratomas, Eurojustas, Elta* tradiciškai rašomos be kabučių, nors kitos skiemeninės santrumpos ir rašytinos su kabutėmis („*Eurobarometras*“, „*Sodra*“, *ES teisyno duomenų bazės „EUR-Lex*“, „*PreLex*“, *bendradarbiavimo biuras „EuropeAid*“, *įtaisas „ProPledge*“ ir kt.) (ESIV 2014: 20–21), o N. Linkevičienės „Redagavimo pradmenyse“ pateikiama tik kabutėse rašomų skiemeninių santrumpų pavyzdžių, taip pat ir „*Europolas*“, „*Eurostatas*“, „*Euratomas*“ (Linkevičienė 2013: 19). Be to, čia minimi dar ir sutrauktiniai pavadinimai (*tarptautinių žodžių žodynas „Interleksis*“, *anglų–lietuvių kalbų žodynas „Alkonas*“, *programos „Sokrates*“, „*Erasmus*“, „*Tempus*“), tik nepaaiškinama, kaip jie susiję su skiemeninėmis santrumpomis (Linkevičienė 2013: 19).

LKRS skiemeninės santrumpos paminimos santrumpų skyriuje, aptarus tipines raidines santrumpas, prie pastarųjų priskyrus ir *ELTA*. Tik užsimenama apie galimybę skirti tokį pogrupį kaip skiemeninės santrumpos ir minima jų linksniavimo galimybė:

Yra santrumpų, kurias sudaro pavadinimo kiekvieno žodžio pirmosios dvi ar trys raidės arba pirmieji skiemenys (jas tiksliau būtų vadinti skiemeninėmis santrumpomis). Tokių santrumpų tik pirmoji raidė rašoma didžioji. Jos dažnai turi galūnes ir yra linksniuojamos, pvz.: *Elfa* (elektros fabrikas; taip vadinamas elektrotechnikos fabrikas Vilniuje) – *Elfos, Elfai...*; *Kuzbasas* (Kuznecko akmens anglies baseinas) (LKRS 1992: 74).

LKRS tokių santrumpų rašyti kabutėse nesiūloma, tačiau tai gali būti lėmęs faktas, kad visas santrumpas šiame leidinyje siekta aptarti viename skyriuje.

Skiemeninės santrumpos minimos Astos Kazlauskienės straipsnyje „Santrumpos, sutrumpinimai, simboliai“. Įžvelgus jų artimumą simboliniams pavadinimams, teigiama, kad pavadinimus „*Euratomas*“ (Europos atominės energijos bendrija), „*Eurostatas*“ (Europos Sąjungos statistikos tarnyba), „*Europolas*“ (Europos policija) būtų galima rekomenduoti rašyti kabutėse, nes jie kalboje funkcionuoja kaip simboliniai pavadinimai (Kazlauskienė 2008: 73). A. Kazlauskienė mini ir akronimus. Akronimai apibūdinami kaip santrumpos, kurios gali būti ištariamoms kaip žodžiai, gali funkcionuoti kaip žodžiai ir būti kaitomos (Kazlauskienė 2008). Pasak autorės, remiantis tokiu kriterijumi, visai nesvarbu, koku būdu sudaryta santrumpa – iš raidžių ar skiemenų: akronimu galima laikyti ir taisyklingą žodį, ir pagal bendrąsias taisykles sudarytą raidinę ar skiemeninę santrumpą, ir net prasmingą žodžių junginį, tokį kaip „*Lietuvos rusai*“, pasidarytą trumpinant pavadinimą *projektas „Rusai Lietuvos Respublikos visuomenėje 1918–1940 m.: istorinės retrospektyvos konstravimas“* (Kazlauskienė 2008: 73–74). Pateikiama ir tarptautinių akronimų pavyzdžių programos „*Socrates*“, „*Erasmus*“, „*Leonardo da Vinci*“, „*Tempus*“ (Kazlauskienė 2008: 73–74). Akronimo sampratą dėščiusi Rūta Marcinkevičienė siūlė akronimais laikyti visas bet kaip (raidiškai, fonetiškai ar mišriai) skaitomas abreviatūras, jei tik jos žymi keliažodes frazes, pavyzdžiui, *AKA (also known as)*, *btw (by the way)*, *IMHO (In My Humble Opinion)* (Marcinkevičienė 2003: 91). Žinoma, lietuvių kalbos rašybos taisyklės tarp šios vientisa siūlomos laikyti grupės brėžtų ribą, nes raidines santrumpas LKRS numatyta rašyti didžiosiomis raidėmis, o pavadintas skiemeninėmis – tik pirma didžiąja: *Elfa, Kuzbasas* (LKRS 1992: 73–74).

Bet apskritai iš straipsnių santrumpų tema aiškėtų, kad santrumpų atsiranda kur kas įvairesnių, nei numatytų LKRS pateikiama santrumpų klasifikavimo schema. Juose minima skiemeninių santrumpų, kurios yra ne pavadinimo trumpinimo, o jo kūrimo rezultatas. Kaip nurodoma R. Marcinkevičienės, jau pirminį tiesioginės reikšmės pavadinimą bandoma sugalvoti tokį, kad jį sutrumpinus išeitų žodis, kitąkart net ir pagal reikšmę derantis prie bendrinio žodžio reikšmės

ar tikrinio konotacijos, pavyzdžiui, *COPERNICUS* (Marcinkevičienė 2003: 92)¹⁰. Skirtinga santrumpos paskirtis leistų paaiškinti ir dviejų leidinių atspindimą nevienodą santrumpų *Eurostatas*, *Europol*, *Interpol*, *Euratom* ir „*Eurobarometras*“, „*Sodra*“, *ES teisyno duomenų bazės* „*EUR-Lex*“, „*PreLex*“, *įtaisas* „*ProPledge*“ traktuotę: pirmosios veikia yra pavadinimo trumpinimo rezultatas, todėl, kaip atkreipiamas dėmesys, iš tradicijos ir rašomos be kabučių, o antrosios yra ne trumpinami, bet kuriami pavadinimai, todėl jas ir gali būti linkstama rašyti kaip simbolinius pavadinimus.

Nors *Eurostatas* ir pan. apibūdinamos kaip skiemeninės santrumpos, jos veikiausiai gali būti vertinamos ir kaip sutrauktiniai žodžiai. Tokių sutrauktinių žodžių, kaip galima spręsti iš ankstesniu laikotarpiu plitusių pavadinimų apžvalgų, gausiai vartota ir anksčiau, ir jų būta irgi dvejopos paskirties: vieni, tokie kaip *Lietkoopsąjunga*, *Partkomas*, veikia radosi kaip tiesioginės reikšmės pavadinimų trumpinimo, o kiti, tokie kaip prieškarinėje Lietuvoje veikusių įmonių „*Liteksas*“ ar „*Lietūkis*“ pavadinimai (Kniūkšta 1991a: 365), – kaip simbolinės reikšmės pavadinimų kūrimo rezultatas. Tačiau tokių pavadinimų kūrimas ne kartą peiktas, nes jis neatitinka lietuvių kalbos žodžių darybos taisyklių (Klimavičius 1964; Kniūkšta 1991a: 365). Tokius pavadinimus darytis draudžiama ir šiuo metu galiojančiomis simbolinių pavadinimų darymo taisyklėmis: „neteiktini lietuvių kalbos žodžių darybos taisyklėms prieštaraujantys sudurtiniai simboliniai pavadinimai, pvz.: „*Lietūkprekyba*“, „*Pienocentras*“, „*Metaloprekyba*“ (VŽ 2004). Būtent dėl taisyklių neatitinkančios darybos viename straipsnyje pavadinimus *Kominternas*, *Proletkultas* ir siūlyta laikyti ne sutrauktiniais pavadinimais, o skiemeninėmis santrumpomis: *Kominternas* sudarytas iš *Komunistų internacionalas*, *Proletkultas* – iš *Proletarinė kultūros-švietimo organizacija* (Klimavičius 1964). Skiemeninėmis siūlyta laikyti ir santrumpas, kurių pirmas dėmuo, būdamas vienskiemenis, apima visą kamieną: *gruporgas* – grupės organizatorius, *vietkomas* – vietos komitetas. Taigi, tokius nei tipinio sutrauktinio žodžio, nei tipinės santrumpos sampratos neatitinkančius darinius ir mėginama priskirti tai prie skiemeninių santrumpų, tai prie sutrauktinių žodžių.

O apskritai iš šios apžvalgos aiškėja, kad norminamuosiuose darbuose skiemeninių santrumpų traktuotė neaiški, neaiškus skiemeninės santrumpos ir simbolinio pavadinimo, jos ir sutrauktinio žodžio santykis. Vis dėlto ir vertinant skiemenines santrumpas kai kur linkstama vadovautis perkeltinės reikšmės kriterijumi, t. y. santrumpų, kurios yra tiesioginės reikšmės pavadinimų trumpinimo rezultatas, kabutėse rašyti nesiūloma.

APIBENDRINIMAS. Antrame darbo skyriuje atlikta analizė rodo, kad ankstesnio laikotarpio darbuose simboliniai pavadinimai apribojami kelių jų grupių išvardijimu. Tai irgi gali būti lėmęs jų minėjimo kontekstas, t. y. gramatinio aprašo paskirtis ir sandara. Tačiau naujesni darbai atskleidžia, kad dabartinė grupės sudėtis turėtų būti gerokai išsiplėtusi ir kad tokie pavadinimai

¹⁰ Kad tokių pavadinimų ir sintaksinė vartosena kita, t. y. jie dažniausiai vartojami su paaiškinamuoju žodžiu, iš esmės atstojančių giminių žodį (*palūkanų normas* arba *indeksai EURIBOR, VILOBOR, mokėjimo sistemos LITAS, KUBAS, sistema TARGET2*), yra mėginusi atskleisti šio darbo autorė (Vaskelaitė 2011: 78–88).

vartosenai turėtų būti aktualūs. Vis dėlto jie iškelia ir probleminių sampratos aspektų. Toliau bus nagrinėjama, kokią simbolinio pavadinimo sampratą pateikia vartoseną.

3. RAŠYMO POLINKIAI

3.1. NEPROBLEMINE SKYRYBA

Nors gramatikose, rašybos srityje ir kituose darbuose, kur pateikiama tam tikra simbolinio pavadinimo samprata ir formuluojama tokių pavadinimų rašymo taisyklė, paprastai išvardijami tik keli pogrupiai ir jų sudėtis ne visur sukonkretinama, o ir grupės sudėtis ne visuose darbuose numatoma kaip tęstinė, vartosenoje nesunkiai taikomas analogijos principas ir kabutėse yra rašomi, taigi prie simbolinių pavadinimų priskiriami, ir tuose darbuose neminimus arba retai teminimus objektus įvardijantys pavadinimai¹¹.

Partijų ir judėjimų pavadinimai. Štai tik internete pateikiamame VLKK Konsultacijų banke yra užsiminta apie simbolinius partijų pavadinimus, tačiau bent jau nagrinėjamoje vartosenoje partijų pavadinimai, jeigu jie yra simbolinės reikšmės, rašomi kabutėse: *Neparlamentinės partijos „Jaunoji Lietuva“ ir Tautininkų sąjunga planuoja jungtis, pranešė pastarosios pirmininkas J. P.* (15min.lt); *Darbo partija per praėjusius rinkimus surinko apie 9 proc. balsų, Lietuvos lenkų rinkimų akcijos koalicija su Rusų aljansu – 8 proc., o „Tvarka ir teisingumas“ – 6 proc. rinkėjų paramos* (kauno.diena.lt). Taip rašomi ne tik lietuviški, bet ir nelietuviški partijų pavadinimai: *Juose svarbiausias vaidmuo atiteko PP, centro dešiniųjų partijai „Ciudadanos“ ir kraštutinių kairiųjų partijai „Podemos“* (delfi.lt); *Pirminiai rezultatai taip pat rodo, kad kraštutinių dešiniųjų „Lega Nord“ („Šiaurės lyga“) lenkia žiniasklaidos magnato Silvio Berlusconi „Forza Italia“ („Pirmyn, Italija!“), priklausančių dešiniojo sparno koalicijai* (delfi.lt); *Šią savaitę žiniasklaidai buvo išplatintas interviu su visuomeninio judėjimo „Lietuvos liberalai“ iniciatore P. M.* (15min.lt); *„Geltonųjų liemenių“ judėjimu praminti demonstrantai atšaukė derybas su Prancūzijos valdžios atstovais* (delfi.lt). Kabutėmis skiriami ir tie judėjimų pavadinimai, kuriuos sudaro vietovardis: *Lietuvos judėjimo „Černobylis“ vadovas P. P. tvirtina, kad tokios statistikos nėra* (delfi.lt).

Brigadų pavadinimai. Nors kolektyvų, kaip aiškėjo iš numatomosios grupės sudėties analizės, tarp simbolinių pavadinimų paminima, tačiau niekur neįvardijamas toks konkretesnis objektas kaip brigados, o simboliniai brigadų pavadinimai bent jau nagrinėjamoje vartosenoje irgi rašomi kabutėse: *Šiauliu mieste įsikurs Lietuvos kariuomenės Motorizuotosios pėstininkų brigados*

¹¹ Šio darbo objektas yra simbolinių pavadinimų rašymo, o ne klasifikacijos aspektai, taigi tik pasirenkama dabartinės vartosenos duomenis aptarti pagal pavadinimų įvardijamą objektą, bet pateikti tikslią vartosenoje funkcionuojančių simbolinių pavadinimų klasifikaciją ar nustatyti jų vietą tarp antrame skyriuje aptartų pogrupių nesiekama. Kreipiamas dėmesys tik į tai, ar pavadinimas arba pavadinimų grupė yra minimi numatant simbolinių pavadinimų grupės sudėtį.

„**Žemaitija**“ kunigaikščio Margirio pėstininkų batalionas, Šilalės r. Pajūrio miestelyje bus sukurta infrastruktūra tos pačios brigados „**Žemaitija**“ brigados generolo Motiejaus Pečiulionio artilerijos batalionui, o Vilniaus r. Rokantiškių kaime įsikurs Mechanizuotosios pėstininkų brigados „**Geležinis Vilkas**“ Kunigaikščio Vaidoto mechanizuotasis pėstininkų batalionas (lrt.lt).

Sporto ir meno kolektyvų pavadinimai. Juolab simboliniais palaikomi sporto ir meno kolektyvų pavadinimai. Nagrinėjamoje vartosenoje, apimančioje rišlaus pobūdžio tekstus, tik su kabutėmis rašomi muzikos ar šokių grupių pavadinimai: *Gerą nuotaiką palaikyti padės Klaipėdos Žvejų rūmų mišrus choras „Cantare“*, kolektyvų „**Vėtra**“ ir „**Žilvinas**“ šokėjai, Klaipėdos etnokultūros centro folkloro ansamblis „**Alka**“ ir tradicinės instrumentinės muzikos ansamblis „**Senoliai**“ (ve.lt); *Pradžioje choreografė lankė šokio kolektyvą „Sonata“*, vėliau šiame mieste pati subūrė šiuolaikinio šokio grupę „**Fluidus**“ (delfi.lt); *Grupę „Dar“ visai neseniai paliko dvi narės Kristina ir Indrė* (delfi.lt). Remiantis šios vartosenos duomenimis, visiškai nusistovėjusiu būtu galima laikyti ir sporto komandų pavadinimų rašymą – su kabutėmis rašomi ne tik krepšinio komandų (*Prieš savaitę pergalės prieš „Panathinaikos“ pakylėtas „Žalgiris“ sieks išsklaidyti dar vieną prakeiksmą* (delfi.lt); *Ioannio Sfairopoulos auklėtiniai tris pergales pasiekė namuose – 84:69 įveikė „Crvena Zvezda“*, 76:63 pranoko „**Valencia**“, o „**Fenerbahçe**“ buvo įveikta 67:55 (15min.lt)), bet ir kitokių rūšių sporto komandų pavadinimai: *Suskaičiavusi visus rezultatus paaiškėjo, kad šių metų „108 km Moterų iššūkį“ laimėjo komanda „Wonder Women“* (15min.lt).

Televizijų ir radijo stočių pavadinimai. Nė viename gramatinės sandaros apraše, straipsnyje apie simbolinius pavadinimus, net ir išsamiai aptariant juridinių asmenų pavadinimų vartoseną, neminimi televizijų ar radijo stočių pavadinimai, taigi juos neturėtų būti paprasta susieti su įmonių pavadinimais ir rašyti taip, kaip rašomi jie. Tačiau ir televizijų bei radijo stočių pavadinimai dažniausiai rašomi kabutėse, taip pat ir tais atvejais, kai į žodinio pavadinimo sudėtį būna įtraukta santrumpa: *Vertinant pasiekiamumą (reach), daugelyje radijo stočių pastebėtas didžiulis šuolis: tas pats „Radiocentras“ jį padidino kone dvigubai, išpūdingus šuolius padarė „Relax FM“, „Zip FM“, „Power Hit Radio“, „Žinių radijas“, daugelis kitų mažesniųjų radijo stočių* (delfi.lt); *Opozicija įžvelgė grėsmę, kad tokios pataisos kelia grėsmę žurnalisto A. T. įkurtai interneto televizijai „Laisvės TV“* (ve.lt); *Anot VMI, konkurse dalyvavo trys dalyviai, o „Lietuvos ryto“ televizija pasiūlė mažiausią kainą ir gavo aukščiausią ekonominį balą* (delfi.lt). Laisviesiems stiliams atstovaujanti vartoseną rodytų, kad šių pavadinimų rašymas nėra saistomas įrašo Juridinių asmenų registre, t. y. net tame registre įrašyti ne pagal simbolinių pavadinimų rašymo taisyklę pavadinimai rašomi taip, kaip numato taisyklė: *Lygiai prieš 20 metų, šaltą sausio 31-osios rytą, 8 val., radijo bangomis nuskambėjo pirmieji „Radiocentro“ šaukiniai* (plg. uždaroji akcinė bendrovė "RADIOCENTRAS") (delfi.lt); *Radijo stoties „Laluna“ direktorius T. Ž. minėjo dar negalintis nei patvirtinti, nei paneigti planų dalyvauti konkurse* (plg. uždaroji akcinė bendrovė "RADIJO STOTIS LALUNA") (ve.lt); *Klaipėdos radijo stoties „Radijas-9“ eteryje startavo nauja laida buvusiems, esamiems ir būsimiems studentams „Gaudeamus“* (plg. UAB "RADIJAS 9") (ve.lt).

Televizijos ir radijo laidų pavadinimai. Aptariant simbolinius pavadinimus neminimi nė televizijos ar radijo laidų pavadinimai, tačiau rišlaus pobūdžio naujienų portalų tekstuose tokie

pavadinimai rašomi kabutėse: *Žiūrovai taip pat išvys senas autorines LTV laidas – „Žurnalisto tyrimas“, „Stilius“, „Nacionalinė paieškų tarnyba“, „Popietė su Algimantu Čekuoliu“ ir kt.* (veidas.lt); *O štai taip atrodo statistinis televizijos žiūrovas: septintą ryto jis stebi TV3 „Žmogų-vorą“, po to kalbasi su „Kasparu“ ir suaugusiam nesuprantamais „Digimonais“, bando atspėti LNK „Kodą: kaimynų vaikai“, žiūri „Super duper sumo“ ir „Snobus“, strimgalviais lekia į LTV „Gimtąją žemę“, po to visu greičiu atgal į TV3 „Autopilotą“. Po to standartinio žiūrovo žvilgsnis užmetamas į LTV „Galvočius ir Galvočiukus“ ir šeštadienio vidudienis sutinkamas su TV3 „Meškučiais“ (tv3.lt). Nors tokie pavadinimai artimi meno kūrybinių simbolių pavadinimų pogrupiui, tačiau dažnai laidos pavadinamos ir projektais ar šou, ir dėl tokio jų įvardijimo greičiausiai keistusi pavadinimo pozicija simbolius pavadinimus aptariant numatomoje klasifikacijoje, rašymo polinkiams tai, sprendžiant iš pasirinktos nagrinėti vartosenos, neturi įtakos – ir projektais ar šou pavadinamos laidos rašomos kabutėse: *Šokėjas ir atlikėjas T. L. dabar gyvena BTV projekto „Muzikinė kaukė“ ritmu ir kas savaitę įsikūnija į vis naują atlikėją* (delfi.lt); *Realybės šou „Baras“ dalyvis R. J. buvo vienas iš tų, kurių veidai dar visai neseniai mirgėjo televizijos ekranuose, žurnaluose ar pramogų verslo vakarėliuose* (delfi.lt).*

Projektų pavadinimai. Apskritai kaip projektai įvardijamų objektų įvairovė labai didelė ir, pavadinimus klasifikuojant, tai veikiausiai sukeltų problemų, tačiau rašymo problemų bent jau nagrinėjamoje vartosenoje tai nesukelia – kaip projektai įvardijami objektai, jeigu jie nėra tiesioginės reikšmės pavadinimai, dažniausiai rašomi kabutėse: *Projekto „Mokytojai Lietuvai“ dalyviai semiasi patirties iš Suomijos švietimo sistemos jau 8 dienas* (delfi.lt); *Mikalojaus Konstantino Čiurlionio namuose spalio 17 dieną vyko gražia tradicija jau tapusio projekto „M. K. Čiurlionis pasauliui“ iškilmingas renginys* (15min.lt); *Praėjusiais metais Venecijos kino festivalyje dalyvavęs ir tarptautinio pripažinimo sulaukęs virtualios realybės projektas „Angelų takais“ („Trial of Angels“) vėl dėmesio centre* (alkas.lt); *Projektą „Paukščiai – Lietuvos ambasadoriai“ įgyvendina viešojo įstaiga „Gamtosaugos projektų vystymo fondas“, projekto partneris – Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejus* (kauno.diena.lt). Tačiau kitais atvejais kabutėse rašomi ir gana tiesioginės reikšmės pavadinimai, ir tai rodytų, kad pavadinimas veikiau suvokiamas ne kaip perkeltinės reikšmės pavadinimas, o kaip citata: *Stotelės įrengtos įgyvendinant projektą „Elektromobilių įkrovimo stotelių įrengimas Klaipėdos mieste“* (delfi.lt).

Programų, iniciatyvų, akcijų, kampanijų pavadinimai. Tokie patys pavadinimo rašymo kabutėse polinkiai būdingi ir žodžiais *programa, iniciatyva, akcija, kampanija* nurodomų objektų pavadinimams: *Asmeninio tobulėjimo programa „Lyderių inkubatorius“ vyksta jau ketvirtus metus* (delfi.lt); *2014 m. startavusi darnaus vystymosi įgūdžių formavimo programa „Darni mokykla“, 2015 m. spalio 8 d. Švedijos verslo apdovanojimuose „Swedish Business Awards“ pripažinta geriausia metų socialine iniciatyva* (alkas.lt); *Ši iniciatyva – platesnės kampanijos „Nauji standartai“ dalis* (ve.lt); *Taip kartu su reklamos agentūra „McCann Vilnius“ buvo sukurta kampanija „Brangiausias kilimėlis“* (delfi.lt); *Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūra (MITA) pradeda įgyvendinti naują iniciatyvą „Gyvybės mokslų industrijos plėtros skatinimas“* (vz.lt); *Akcija „Ginklai“ – tai policijos rengiama akcija, kurios metu papildomai kontroliuojami asmenys, turintys šaunamuosius ginklus*

savigynai ir medžioklei (15min.lt); Vašingtone įvyko Lietuvos tremtinių atminties akcija „**Ištark, išgirsk, išsaugok**“ (alfa.lt); Šiuo metu parduotuvoje „Iki“ vykdoma akcija „**Gera kaina. Geras darbas**“ dar pabrangino tyrimo krepšelį (delfi.lt).

Renginių pavadinimai. Juolab su kabutėmis rašomi kitokiais gimininiais žodžiais nurodomų renginių pavadinimai, nors renginiai kaip atskiras pogrupis vardijant simbolinius pavadinimus minimi retokai: *Rugpjūčio 30 d. vyks vienas smagiausių Vilniaus miesto renginių „Sostinės dienos 2019“* (alkas.lt); *Minint Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmetį LDS Klaipėdos skyrius parodą „Vakarų vėjai '18“ dedikuoja šiam reikšmingiausiajam mūsų valstybės įvykiui* (ve.lt); *Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyba surengė virtualią parodą „Lietuva iš paukščio skrydžio 1944–1945 m.“* (lrytas.lt); *Tokius skaičius Kaune vykusioje Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūros (MITA) konferencijoje „Išmanus verslas. Skaitmenizacijos svarba“ pateikia V. J., aukštųjų technologijų bendrovės „Elinta“ generalinis direktorius* (vz.lt).

Filmų pavadinimai. Tik kabutėse rašomi filmų pavadinimai: *Būsimas Anglijos karalius dabar augina tris vaikus su žmona ir yra laimingas šeimos žmogus, tačiau dokumentinėje juostoje „Kate Middleton: nuo darbininkų klasės iki Vindsoro“ pasakojama ir iki šiol nematyta judviejų gyvenimo pusė* (delfi.lt); *„2001: Kosminė odisėja“ („2001: A Space Odyssey“, 1968 m.), nepaisant savo senumo, yra bene mažiausiai su DI realybe prasilenkiantis filmas* (15min.lt). Kitokių meno kūrinių pavadinimų rašymas kabutėse, sprendžiant iš aptariamos vartosenos, jau nusistovėjęs – jie rašomi pagal numatomą simbolinių pavadinimų rašymo taisyklę: *Kultūros centro „Girstutis“ scenoje – laikui nepavaldžios Trepsės pamokos miuziklas „Pabėgimas iš Trepsės namų“ pagal garsiąją Jono Avyžiaus apysaką „Aštuonetas iš Trepsės namų“ sėkmingai skinasi kelį į žiūrovų širdis* (kauno diena.lt); *Gerbėjus džiugins ir visas rinkinys auksinių Ingos dainų – „Meilės muzika“, „Saulėgrąžos“, „Dieviška žiema“, „Mylėjau Jus“, „Nuodėmingi angelai“, „Žvaigždė“* (delfi.lt); *Nepamiršti liko ir svarbiausi, klausytojams jau pažįstami pastarųjų metų kūriniai: „Supasi supasi“, „Forbidden Fruit“, „There’s No Past“, „Ant Pasaulio Krašto“, „Upė“ ir „Safe“* (delfi.lt).

Apdovanojimų ir prizų pavadinimai. Nors LKRS pateikiama apdovanojimų ir prizų pavadinimų traktuotė tarsi turėtų kelti neaiškumų (tiek vieni, tiek kiti aptariami atskirai nuo simbolinių ir kaip simboliniai neįvardijami, be to, jų rašymas iliustruojamas vos vienu kitu pavyzdžiu), naujienu portalų duomenys rodytų, kad apdovanojimų ir prizų pavadinimus linkstama rašyti kabutėse: *Birželio 13 d. vyksiančios iškilmingos statulėlių įteikimo ceremonijos metu paaiškės apdovanojimų „Sidabrinė gervė“ laureatai* (delfi.lt); *Parodos organizatorė mums pasiūlė štai tokias nominacijas: „Jaunojo menininko prizas“, „Už ištikimybę menui“, „Už taiklią istorinės minties refleksiją kūrinyje“, „Už konceptualiausių kūrinių“* (bernardinai.lt); *Lapkričio 17 d. Lietuvos vaikų ir jaunimo centre rengiami jau tradiciniais tampantys „Žaliojo kilimo apdovanojimai“, kuriuose įvertinamos darnios šalies mokyklos ir darželiai* (alkas.lt). Nors kalbos norminamuosiuose leidiniuose nėra aptarti ir prie simbolinių pavadinimų priskirti tokie paplitę apdovanojimų ir prizų pavadinimai, kuriais daikto esmė nusakoma gana tiesiogiai, kabutėse linkstama rašyti ir juos: *Minimalistiniai, tačiau tobulą garso, vaizdo ir žaismo sintezę siūlantys projektai pelnė pusę apdovanojimų, o publikos favoritu tapęs „The Machine“ sulaukė ir išskirtinio teisėjų dėmesio – žaidimui*

įteikti net du apdovanojimai – „**Geriausias Windows žaidimas**“ ir „**Geriausias meninis stilius**“ (alfa.lt); Įspūdingos „**Auksinio Fenikso**“ apdovanojimo skulptūrėlės kasmet įteikiamos penkiose nominacijose: „**Metų kultūros rėmėjas**“, „**Metų kultūros politikas**“, „**Geriausias metų kultūros centro partneris**“, „**Geriausias metų kultūros ir meno kūrėjas**“ ir „**Geriausias metų kultūros centro vadovas**“ (alkas.lt); Parodos atidarymo metu bus paskelbtos šios nominacijos: „**Geriausia metų veislė**“; „**Geriausia veislė gėlynams kurti**“; „**Geriausia žemaūgė veislė**“; „**Geriausia veislė skynimui**“. Po parodos uždarymo bus paskelbtos šios konkurso nominacijos: „**Publikos jurginas**“ (išrinks parodos lankytojai); „**Vaikų jurginas**“ (išrinks jaunieji lankytojai); „**Žurnalistų jurginas**“ (alkas.lt). Tai gali rodyti, kad visiems prizų ir apdovanojimų pavadinimams taikoma bendra rašymo taisyklė arba tokie pavadinimai siejami su renginiais, nes prizo ar apdovanojimo pavadinimas dažnai sutampa su renginio pavadinimu: Norint nugalėti konkurse „**Geriausias Lietuvos vairuotojas**“, nepakanka gerai jausti automobilį ir mokėti jį pačiam suremontuoti (delfi.lt); Ketvirtadienį Vyriausybėje 22-ąją kartą įteikti Lietuvos pramonininkų konfederacijos (LPK) rengiamo kasmetinio konkurso „**Lietuvos metų gaminys**“ apdovanojimai (delfi.lt); Lietuvos pramonininkų konfederacijos konkurso „**Lietuvos metų gaminys**“ pagrindinis tikslas – didinti aukštos kokybės lietuviškos produkcijos konkurencingumą, pristatyti ir įtvirtinti šalies pramonės produkciją, prekes ir paslaugas vietiniam ar tarptautiniam vartotojui, skatinant rinktis kokybišką lietuvišką produktą, taip vystant Lietuvos verslo plėtrą (ve.lt); Šiandien bus įteikti apdovanojimai tarptautinio konkurso „**Geriausias gaminys iš lapuočių medienos Pietų Baltijos regione**“ nugalėtojams iš Lietuvos, informuoja Aplinkos ministerija (bernardinai.lt).

Žaidimų ir loterijų pavadinimai. Jokiamе leidinyje ar straipsnyje neminima žaidimų ir loterijų pavadinimų, tačiau rašant juos irgi nesunkiai taikoma kitų simbolinių pavadinimų rašymo analogija: Vyras taip pat papasakojo, kad jo tėtis prieš kurį laiką „**Teleloto**“ yra laimėjęs 25 000 litų, o vienas draugas, dar prieš euro valiutą, „**Vikingloto**“ žaidime – 180 000 litų (delfi.lt); Loterija „**Powerball**“ žaidžiama 44 valstijose, Vašingtone, Puerto Rike ir JAV Mergelių Salose (delfi.lt); Dalis anonsų viešai parodyti pirmą kartą, tačiau ypatingo publikos dėmesio sulaukė vienišo roboto drama „**Scrap Garden**“ ir melancholiškas nuotykių žaidimas „**Sala**“ (alfa.lt); T. Š. ir G. D. tuo tarpu kvies išspręsti meno ir pasakojimų galvosūkį interaktyviame žaidime „**Ramybės mįslės**“ (kauno.diena.lt).

Programėlių pavadinimai. Su išmaniosiomis technologijomis susiję programėlių pavadinimai irgi nesunkiai palaikomi simboliniais: Naujoji programėlė „**Žiogas**“ veiks telefonuose su „iOS“ ir „Android“ operacinėmis sistemomis (15min.lt); Jei laukimas jau prailgo, pats laikas įsijungti vieną iš pasimatymų programėlių („**Tinder**“, „**Bumble**“, „**Hinge**“, „**Grindr**“) – nežinia kada gali surasti savo simpatiją! (delfi.lt); Ieškantiems paprasto ir aiškaus žvejybos kalendoriaus verta išbandyti aplikaciją „**Fishing Calendar**“ (lrytas.lt); „**Smart museum**“ – taip vadinasi Ežerų žvejybos muziejaus mobili aplikacija, „App Camp 2014“ dirbtuvėse Mykolo Romerio universitete vykusiame renginyje laimėjusi absoliučiai didžiausią prizą (alkas.lt); Lietuviams aktualiausių programėlių viršūnėje rikiuojasi socialinio tinklo aplikacija „**Facebook**“, ją papildanti susirašinėjimo programėlė „**Messenger**“ ir elektroninio pašto platforma „**Gmail**“ (veidas.lt).

Socialinių tinklų pavadinimai. Naujas, palyginti su vardijamais gramatikose, yra socialinių tinklų pavadinimų pogrupis, tačiau tokie nelietuviški pavadinimai būna gana tipiškos lietuviškiems pavadinimams sandaros, taigi juos rašant nesunkiai taikoma kitų simbolinių pavadinimų rašymo analogija: „**Twitter**“ *įkūrėjas Jackas Dorsey pirmąją žinutę socialiniame tinkle parašė 2006 m.* (alfa.lt); *Elektromobilių gamybos milžinės „Tesla“ vadovas Elonas Muskas (Ilonas Maskas) penktadienį paskelbė žinučių, iš kurių galima spręsti, kad jis nusprendė atsijungti nuo socialinio tinklo „Twitter“ ir galbūt pereina prie populiarios naujienų ir diskusijų platformos „Reddit“* (delfi.lt); „**Facebook**“ *pristatė priemones, kurių didžiausias pasaulyje socialinis tinklas imasi kovoje su užsienio valstybių kišimusi ir dezinformacija internete 2020-ųjų JAV prezidento rinkimų metu* (delfi.lt)¹².

Paieškos sistemų ir naršyklių pavadinimai. Kaip simboliniai rašomi ir interneto paieškos sistemų, naršyklių pavadinimai: „**Google**“ *paieškos variklis pradžioje buvo vadinamas „BackRub“ („Nugaros Masažas“).* (15min.lt); *Remiantis jais, „Edge“ ir „Firefox“ naršyklės akumuliatoriaus energiją naudoja kur kas efektyviau nei „Chrome“* (lrytas.lt); „*The Verge*“ *žurnalistus nustebino tai, kad naudojant „Firefox“ ir įsijungus „Windows 8“ paieškos įrankį (charm), paieška atliekama naudojant „Bing“, o ne „Google“ paslaugą, nors pastaroji ir yra pagal nutylėjimą numatytoji „Firefox“ naršyklėje* (delfi.lt). Tačiau naršyklių pavadinimai paprastai sutampa su bendrovių pavadinimais, o jie rašomi kabutėse: „*Mums reikėjo pradėti visiškai iš naujo*“ – rašoma „**Firefox**“ *savininkės organizacijos „Mozilla“ tinklaraštyje* (delfi.lt); „**Mozilla**“ *įrankių rinkinys buvo panaudotas kuriant ne tik naršyklės „Mozilla“ ir „Netscape 7.0“, bet ir papildomas naršyklės „Linux“ ir „Mac OS X“ platformoms, trumpųjų žinučių siuntimo klientams, tokiems kaip „Chatzilla“, ir kitoms programoms* (delfi.lt).

Įvairių gaminių (pavadinimai). Įvairialypiam pogrupiui, apibendrinamam kaip gaminių pavadinimai, atstovaujantys simboliniai pavadinimai rašomi su kabutėmis: *Geriausiai komerciškai plėtojama idėja pripažintas D. B. kvapiklis „Gervė“ – gervės formos mediniai pakabukai mašinoms, impregnuoti natūraliais kvapais. J. Z. lauknešėlis „Ralio“ sulaukė dėmesio už originalumą* (lrytas.lt); *Statybinių medžiagų grupėje už daugiasluoksnę plokštę „Tinka“ su poliizocianurato užpildu aukso medalis įteiktas Garliavoje įsikūrusiai įmonei „Baltijos polistirenas“* (alkas.lt); „*Dar 2013 metais laimėjau gero dizaino prizą už modulines lentynas „Audžiu“, kurios sukurtos pagal Lietuvos liaudies austos juostos ornamentus* (lrytas.lt); *Praėjusiais metais pastatytas Klaipėdos universiteto mokslinių tyrimų laivas „Mintis“ pamažu pradeda nešti pajamas* (vzinios.lt). Vis dėlto dabartinėje vartosenoje tarp šio pogrupio pavadinimų vyrauja nelietuviški, ypač technologijų srityje, o jų sandara kur kas sudėtingesnė: *Į Niujorką žurnalistus sukvietusi įmonė pristatė naują „MacBook Air“ nešiojamąjį kompiuterį, stalinį „Mac Mini“ kompiuterį ir du „iPad Pro“ planšetinius kompiuterius* (15min.lt); *Šis šiek tiek akumuliatorinį suktuvą primenantis prietaisas – automobilinė pompa „Electric Portable Handheld Tire Car Air Pump“* (technologijos.lt); *Tai – „Mi Home Waterproof Rechargeable Men Electric Razor from Xiaomi Youpin“ belaidė barzdaskutė su*

¹² Socialinių tinklų pavadinimai, kaip ir kai kuriuos kitus čia minimus objektus įvardijantys pavadinimai, pavartojami ir kaip bendriniai žodžiai, tačiau tikrinių žodžių virtimo bendriniais polinkis šiame darbe nenagrinėjamas.

dviem skutimo galvutėmis (technologijos.lt); „**Chang’e**“ – taip vadinasi serija zondų, kuriuos Kinija paleido į orbitą ir nuleido ant Mėnulio. 2013 m. paleistas „**Chang’e-3**“ ir jo roveris „**Yutu**“, arba „**Nefrito triušis**“, tyrinėjo Mėnulio geologiją ir gamtos išteklius (delfi.lt). Tai nėra kliuvinys tokius gaminių pavadinimus skirti kabutėmis. Jomis skiriami ir tie pavadinimai, į kurių sandarą yra įtrauktas skaitmuo ir (ar) raidinė santrumpa: „**Alfawise U30**“ – tai mėgėjiškas 3D spausdintuvas, kurį surinkti turi patys pirkėjai (technologijos.lt); Be to, susidaro įspūdis, kad veido atpažinimo funkcija čia veikia greičiau nei „**Face ID**“, „**iPhone**“ išmaniuosiuose (kauno.diena.lt); Anksčiau Norvegijos televizija NRK paskelbė, kad „**Nokia 7 Plus**“ telefonai į serverį Kinijoje perdavė mobiliųjų telefonų numerius, buvimo vietą ir serijos numerius (delfi.lt); Paprastos ruletės dažnu atveju pakanka, tačiau dabar už tą pačią kainą galite įsigyti šiuolaikinę skaitmeninę ruletę „**Measure King 3-in-1**“ (technologijos.lt); Už tai tenka dėkoti ne tik aštuntos kartos „**Intel Core i5-8250U**“ centriniam procesoriui, bet ir papildomai integruotai išorinei 2 GB vaizdo plokštei „**GeForce MX110**“ (technologijos.lt); „**Huawei Mate 20 Pro**“ turi „**HiSilicon Kirin 980**“ procesorių, kurį gamintojas pristatė šių metų IFA 2018 parodoje Berlyne. Procesorių sudaro keturi „**Cortex-A76**“ ir keturi „**Cortex-A55**“ branduoliai (kauno.diena.lt).

Automobilių pavadinimai. Analizuojamoje vartosenoje dažnai kaip simboliniai pavadinimai, o ne kaip bendriniai žodžiai vartojami ir automobilių pavadinimai: *Jo neįmanoma palyginti su tų laikų „Žiguliu“, nes „Datsun“ prieš jį atrodo kaip kosminis erdvėlavis* (delfi.lt); Automobilyje „**Svajonė**“ begalės tiems laikams naujovių, įdomių techninių sprendimų (15min.lt). Tiesa, lietuviškų šios srities gaminių tėra tik pavienių, o tai, kad pavadinimas nelietuviškas, jo skyrimo kabutėmis polinkiui įtakos neturi: „**Volkswagen**“ isorija buvo nusėta automobiliais su varikliais gale – „**Käfer**“, „**Karmann Ghia**“, „**Type 2**“, „**Type 3**“ – visų šių automobilių varikliai buvo gale. Kaip ir „**Fiat 500**“, „**Tucker Torpedo**“, „**Hillman Imp**“, „**Chevrolet Corvair**“, „**Tatra T77**“, „**DeLorean DMC-12**“ ir daugybė kitų automobilių – visus juos išvardinti būtų labai sunku (technologijos.lt); Naujasis „**Volvo XC90**“, „**Astra GTC**“, „**Mazda CX3**“, „**Mercedes-Benz AMG GT**“, „**Ferrari FXX K**“ ir kiti buvo įvertinti ypatingu raudonu tašku – „**Red Dot**“ dizaino apdovanojimu (lrytas.lt); O štai vilnietė Gintarė iki šiol nenori prisiminti savo išsvajotojo „**Suzuki SX4**“ pirkimo istorijos (veidas.lt); Dar vienas maksimalų įvertinimą gavęs automobilis – prabangus elektromobilis „**Jaguar I-Pace**“ (delfi.lt).

Paslaugų ir paslaugų planų pavadinimai. Minint gaminių pavadinimus, LKRS minima tik prekių pavadinimų, tačiau šiandien simboliniai pavadinimai jau plačiai vartojami ir įvairioms paslaugoms įvardyti: *Žmonės galės naudotis ne tik „Planuoju teritoriją“ ir „Stebiu teritorijos planavimą“ e. paslaugomis, bet ir kitomis naujomis e. paslaugomis: „Reikia geodezinių tyrinėjimų“, „Projektinių topografinių ir inžinerinės infrastruktūros objektų erdvinių duomenų pateikimas tikrinti, tvarkyti ir viešinti“, „Statau namą“* (15min.lt); Šiuo metu „Regitros“ tinklalapyje (www.regitra.lt), atsakant į elektronine paslauga „**Transporto priemonių paieška**“ besinaudojančių vartotojų užklausas (diena.lt). Kaip matyti, nors pagal sandarą nuo gaminių pogrupio pavadinimų tokie pavadinimai skiriasi, jie vis tiek rašomi kabutėse. Palyginti nauja yra paslaugų planų

pavadinimų vartoseną, bet juos rašant irgi nesunkiai taikoma kitų simbolinių pavadinimų rašymo analogija: *Mokėjimo planų „Draugai 30“*, *„Draugai 60“* bei *„Šeima“* tarifai yra kiek didesni, todėl manoma, kad ilgainiui šiuos planus pakeis *„Draugai“* (delfi.lt); *Prieš keletą mėnesių bendrovė pasiūlė du abonementinius mokėjimo už elektrą planus – „Namai“ ir „Namai plus“* (15min.lt). Kaip simboliniai skiriami mokėjimo, lojalumo ar kitokių kortelių pavadinimai: *Atnaujintoje parduotuvėje prie įėjimo, po pilnai baigtos rekonstrukcijos, pirkėjus pasitinka 80–esimt savitarnos skenerių, kuriais gali naudotis „Mano Rimi“ lojalumo kortelių savininkai be jokių papildomų registracijų ir duomenų atnaujinimo* (vz.lt); *Nuo vasario mėnesio išplečiama išankstinio mokėjimo kortelės „Pildyk“ paslauga „Pildyk International“* (delfi.lt).

Pensijų fondų pavadinimai. Visiškai neįprastos sandaros yra pensijų fondų pavadinimai, tačiau jie irgi suvokiami kaip simboliniai ir skiriami kabutėmis: *Į konservatyvaus investavimo pensijų fondą „SEB pensija 1“* pervesa 6,6 mln. litų, *į vidutinės akcijų dalies fondą „SEB pensija 2“* – 27,9 mln. litų, *o į didelės akcijų dalies fondą „SEB pensija 3“* – 5 mln. litų (15min.lt); *„Jeigu norėtume įsivaizduoti, kiek čia galima uždirbti, tada reikėtų žiūrėti į atskiras rizikos grupes. Pavyzdžiui, imame konservatyvią („Aviva Europensija“, „Swedbank Pensija 1“, „Luminor pensija 1“, „INVL STABILO II 58+“, „SEB pensija 1 – DELFI“* (delfi.lt); *Investicinė „SEB pensija 2“ ir „SEB pensija 3“ fondų grąža nuo metų pradžios buvo didesnė už tokios pat akcijų dalies pensijų fondų vidurkį rinkoje – šie SEB pensijų fondai uždirbo 18,87 proc. ir 23,87 procento, o „SEB pensija 1“ fondo grąža nuo metų pradžios buvo 4,79 procento* (15min.lt); *Valdymo įmonės UAB „DNB investicijų valdymas“ valdomam II pakopos pensijų fondui „DNB pensija 1“ ir valdymo įmonės UAB „Danske Capital investicijų valdymas“ valdomam pensijų fondui „Konservatyvaus valdymo Danske pensija“ leista iki 60 proc. grynujų aktyvų vertės investuoti į vieno emitento – Lietuvos Respublikos Vyriausybės išleistus arba garantuotus perleidžiamuosius vertybinius popierius ar pinigų rinkos priemones, informuoja Lietuvos bankas* (kauno.diena.lt). Tiesa, tokie pavadinimai panašūs į pensijų kaupimo bendrovių pavadinimus: *Šiuo metu Lietuvoje veikia 5 pensijų kaupimo bendrovės: „Aviva Lietuva“, „INVL Asset Management“, „Luminor investicijų valdymas“, „SEB investicijų valdymas“, „Swedbank investicijų valdymas“* (delfi.lt); *„ERGO Life Insurance SE“ Lietuvoje antros pakopos pensijų fondų veiklą perleidžia UAB „DNB investicijų valdymas“* (kauno.diena.lt). Vis dėlto jie dar sudėtingesnės sandaros, o tokią sandarą, kaip nesunku išvelgti iš pavadinimų lyginimo, lemia atitinkamus objektus įvardijančių anglišku pavadinimų kopijavimas: *UAB „SEB investicijų valdymas“, pradėjusi bendradarbiauti su privataus ir rizikos kapitalo fondų valdytoja „BaltCap“ per fondą „BaltCap Private Equity Fund II“ (BPEF II) į pažangias Baltijos regiono bendrovės investuoja 19,3 mln. litų (5,6 mln. eurų) pensijų fondų lėšų* (kauno.diena.lt).

Objektų pavadinimai. Nors tik ESIV atskirai skiriamas objektų simbolinių pavadinimų pogrupis, kaip simboliniai rašomi įvairių objektų – laivų, dujotiekių, magistralių ir kt. – pavadinimai: *Garlais nuskendo 1840 m. liepos 25 d., susidūręs su tokios pačios klasės laivu „Governor Dudley“* (lrytas.lt); *„Komsomolec“ buvo atominis povandeninis laivas su titano korpusu, ginkluotas dviejomis branduolinėmis torpedomis* (Lrytas.lt); *Pasak analitikų, dujotiekis „Nord Stream 2“, kuris leis*

apeiti Ukrainą ir tiekti dujas Vokietijai tiesiai iš Rusijos, taip pat bus lyderių darbotvarkėje (delfi.lt); Kaune, Šilainių pakraštyje, kur susikerta „**Via Baltica**“ magistralė ir pagrindinė šalies transporto arterija, kelias Vilnius–Klaipėda, milžiniškos automobilių spūstys jau seniai tapusios itin opia problema (delfi.lt); Ar neturėtų traukiniai vienodai greitai judėti per visą „**Rail Baltica**“ trasą? (15min.lt); Per Kretingą geležinkeliu vykdavo daugybė prekių ir keleivinių traukinių. Tolimieji: „**Kaliningradas–Maskva**“, vietiniai: „**Klaipėda–Vilnius**“, „**Klaipėda–Skuodas**“, „**Klaipėda–Radviliškis**“, o traukinius „**Kretinga–Klaipėda**“, kuriais kretingiškiei rytais vykdavo į darbą ir iš jo pavakare grįždavo namo, vadinamus „**triūdėmis**“, sunku buvo ir suskaičiuoti (bernardinai.lt).

Statinių pavadinimai. Simboliniai pavadinimai suteikiami ir statiniams, ir tokie pavadinimai, kaip ir kiti simboliniai, naujienu portaluose rašomi kabutėse: Biurų pastatą „**Alfa**“ projektavo „**Trys A. M.**“; architektas – K. R., „**Beta**“ – „**Eventus Pro**“ (architektas – N. C.), „**Gama**“ – Unitectus (T. M.), „**Delta**“ – Unitectus (T. M.), „**Penta**“ – Unitectus (J. K.), „**Nova**“ – Unitectus (T. M.). „**Alfa**“, „**Beta**“, „**Gama**“ ir „**Penta**“ generalinis rangovas – „**Realco** statyba“, „**Delta**“ – „**Mitnija**“. Biurų miestas pradėtas statyti 2008 metų pradžioje, o dabar projektuojamas verslo centras „**Nova**“ turėtų iškilti 2020 metais (delfi.lt); Šiandien Kauno „**Žalgirio**“ arenoje prasidėjo prekių ir paslaugų paroda „**Rinkis prekę lietuvišką**“ (diena.lt); Koncertų salėje „**Compensa**“ šį vakarą susirinko ne tik grupės gerbėjai iš Lietuvos, bet ir būrys fanų iš Latvijos (delfi.lt).

Vietų pavadinimai. Nors gramatinės sandaros aprašuose kaip simbolinių neminama vietų pavadinimų, bet sudaroma ir netiesioginės reikšmės vietų pavadinimų, ir tekstuose jie taip pat nesunkiai priskiriami prie simbolinių: 1955 metų vasarą buvo gautas pranešimas apie neatpažintą skraidantį objektą (NSO), pastebėtą netoli zonos „**Area 51**“ (technologijos.lt); Gegužės 21 d. KTU „**Santakos**“ slėnyje konkurso nugalėtojams renginio rėmėjai ir partneriai išdalino beveik 5000 eurų prizinį fondą, skirtą inovatyviausių idėjų įgyvendinimui, technologinių sprendimų ir prototipų tobulinimui bei komercinimui (technologijos.lt).

Prekybos centrų ir prekybos tinklų pavadinimai. Rašant prekybos centrų, tinklų pavadinimus, nesunku pritaikyti įmonių simbolinių pavadinimų rašymo analogiją, ir tokie pavadinimai rašomi tik kabutėse: Šiomet konkurso dalyviai buvo suskirstyti į 66 kategorijas, kurių nugalėtojai buvo išrinkti pagal vartojimą atspindinčius duomenis – mažmeninės prekybos tinklų „**Maxima LT**“, „**Rimi Lietuva**“, „**Palink**“ ir „**Norfos mažmena**“ 2012 metų pardavimų rezultatus (ve.lt); Šios kainos registruojamos Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Panevėžio, Šiaulių, Alytaus ir Marijampolės miestų „**Maxima**“, „**Iki**“, „**Rimi**“, „**Norfa**“ ir „**Lidl**“ prekybos tinklų parduotuvėse ir išvedamas bendras jų vidurkis (alfa.lt).

Dokumentų pavadinimai. Nors simbolinių dokumentų pavadinimų nagrinėjamoje vartosenoje pasitaiko nedaug, jie rašomi kabutėse. Taip rašomi ne tik tie dokumentų pavadinimai, kurie įvardijami žodžiais projektas ar programa: KN finansiniams (apskaitiniams) rezultatams ir toliau reikšmingą įtaką daro ir nuo metų pradžios įsigaliojęs 16-asis Tarptautinės finansinės atskaitomybės apskaitos standartas „**Nuoma**“ (15min.lt); „Ar Amerika tikrai gyrėsi savo nepaprastomis rizikos valdymo sistemomis, kurios nužengė taip toli, kad leido populiarinti naują reguliavimo sistemą, pavadintą „**Bazelis II**“ (2004 metais priimtas antrasis Bazelio susitarimas, nustatęs rekomendacijas

bankininkystės sektoriui, – red.)? – klausia straipsnyje J. Stiglitzas ir pats atsako: – Šiandien niekas nenori net prisiminti „**Bazelio II**“ ir nenorės bent jau tol, kol išblės liūdni prisiminimai apie dabartį.“ (delfi.lt); „**Notitia Dignitatum**“ (lot. „**Istaigų sąrašas**“) yra vienas iš nedaugelio išlikusių vėlyvosios RI dokumentų (veidas.lt).

Reitingų ir indeksų pavadinimai. Pasitaikantys reitingų ar indeksų pavadinimai, turintys žodinę dalį, irgi rašomi kabutėse: „**Doing Business**“ reitingas yra verslo aplinkos vertinimas pagal Pasaulio banko apibrėžtą metodiką ir scenarijus (15min.lt); „**Dow Jones**“ indeksas rugpjūčio 5-ąją susitraukė 2,9 proc., „**Nasdaq**“ – 3,5 procento. Technologijų kompanijų vertybinių popierių indeksas „**S&P 500 Information Technology**“ prarado 4,1 proc., o konkrečiai „**Apple**“ akcijos pigo 5,2 procento (lrytas.lt); Penktadienį „**OMX Baltic Benchmark**“ indeksas smuktelėjo 0,05%, Vilniaus biržos indeksas augo 0,37% (vz.lt); Akcijų indeksas „**S&P BSE Sensex**“ pakilo 2 procentais (kauno.diena.lt).

Robotų pavadinimai. Robotų pavadinimų sudaroma įvairių, tačiau robotams humanoidams suteikiami ir žmonių vardai, o tai jau kelia rašybos klausimą. Kaip asmenų vardai, jie turėtų būti rašomi be kabučių, tačiau jei robotas suprantamas kaip gaminys, jam suteiktas vardas turėtų būti vertinamas kaip simbolinis pavadinimas. Vartosenoje dažnai pasirenkamas antrasis variantas: Tuo tarpu japonų sukurtas žmogaus emocijas perprantantis ir su jais bendraujantis humanoidas „**Pepper**“ palaipsniui įsitvirtina bibliotekose, oro uostuose, traukinių stotyse ir netgi ligoninėse (15min.lt); Aki-vaizdų pasauliniu mastu kilusį ažiotažą, žinoma, sukėlė 2016 metais viešai pristatytas humanoidas vardu „**Sophia**“, kuris vieno interviu metu pareiškė planuojantis sunaikinti žmoniją. Tuo tarpu 2017 metų antroje pusėje „**Sophia**“ ne tik aplankė Vilnių, bet taip pat tapo pirmuoju humanoidu, kuriam buvo suteikta Saudo Arabijos pilietybė (15min.lt); „**Sanbot**“ yra kinų bendrovės „**Qihan**“ sukurtas naujausias robotas humanoidas (delfi.lt); Japonijos telekomunikacinių ir interneto technologijų įmonės „**SoftBank Corp.**“ pagamintas robotas „**Pepper**“ pradėtas naudoti ir užsienyje (delfi.lt). Juolab kad kiti humanoidai pavadinami gaminių pogrupiui būdingais pavadinimais: Pavyzdžiui, „**Toyota**“ sukurtas humanoidas „**T-HR3**“ pasižymi žmogaus kūnui prilygstančia sąnarių sistema, todėl šiuo metu jau geba itin tiksliai atkartoti jį valdančio asmens judesius. Savo pirmąjį humanoidą „**ARMAR-6**“ šiais metais jau spėjo pristatyti ir iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų finansuojamo „**SecondHands**“ projekto komanda (15min.lt). Tačiau tas pats vardas parašomas ir be kabučių: **Sofija** dalyvavo vienoje populiariausių JAV televizijos laidų – „**Tonight show**“ bei daugelyje kitų. Įdomiausia tai, kad **Sofija** yra pirmoji humanoidė pasaulyje gavusi pilietybę – ją jai suteikė Saudo Arabija (delfi.lt); Humanoidas **Nao** jau seniai yra visateisis Tokijo banko „**Tokyo-Mitsubishi UFJ**“ darbuotojas (delfi.lt); „**Boston Dynamics**“ kompanija paviėšino naują vaizdo įrašą su dviem kojomis vaikščiojančiu humanoidu **Atlasu** (technologijos.lt). Tačiau vartosenoje pasitaikantys rašymo svyravimai bus aprašomi toliau.

3.2. VARTOSENOS SVYRAVIMAI

3.2.1. IŠ RAIDŽIŲ IR SKAITMENŲ SUDARYTŲ PAVADINIMŲ RAŠYMAS

Vardijant nuoseklaus rašymo atvejus, neminėta viena išimtis – taip linkstama rašyti tik tuos visų išvardytų pogrupių lietuviškus ir nelietuviškus pavadinimus, kurie sudaryti iš žodžių ar žodžių junginių. Rašant iš raidžių, skaitmenų ir jų derinių sudarytus pavadinimus, labai įvairuojama.

Lėktuvų ir kosminės technikos pavadinimai. Kiek nuoseklesnis gal tik iš santrumpų sudarytų lėktuvų ir kosminės technikos pavadinimų rašymas. Kaip numatyta LKRS, tokius pavadinimus linkstama rašyti be kabučių: *Nėra aišku, ar pilotai iškart suprato, kas nutiko, tačiau netoli skridęs orlaivis F-100 „Super Sabre“ atsiliepė į igulos pagalbos šauksmą* (lrytas.lt); *Balandžio 27 d. Lietuvos kariuomenės Aviacijos bazėje Šiauliuose vizitui apsilankė du Jungtinių Amerikos Valstijų karinių oro pajėgų penktosios kartos naikintuvai F-22 „Raptor“* (alkas.lt); *B-21 bus panašus į B-2* (technologijos.lt); *Nors lėktuvų U-2 bandymai buvo baigti šeštojo praeito amžiaus dešimtmečio pabaigoje, zona „Area 51“ ir toliau buvo eksploatuojama kaip daugelio orlaivių, įskaitant F-117A, A-12 ir TACIT BLUE, testavimo poligonas* (kauno.diena.lt); *Paskutiniai paslaptingoji JAV Oro pajėgų kosminio lėktuvo X-37B misija pasiekė naują riboženklių – kosmose išbuvo 400 dienų* (lrytas.lt); *„Patriot“ sistemos naudoja AN/MPQ-53/65 radarus* (technologijos.lt). Tačiau tokie pavadinimai parašomi ir su kabutėmis: *Pačioje spalio pabaigoje Nyderlandų oro pajėgos surengė mažą aviacijos šventę, kuria ketino smagiai paminėti naujo „F-35A“ naikintuvo atvykimui* (technologijos.lt); *Prieš ceremoniją „F-16“ naikintuvui buvo iškilusi avarinė situacija, kuriai įveikti buvo panaudotos putos* (technologijos.lt); *Šiuo metu Šiauliuose dislokuotą NATO oro policijos misiją Baltijos šalyse atlieka Belgijos karinės oro pajėgos su naikintuvais „F-16“* (alkas.lt); *Rusų penktos kartos naikintuvai „Su-57“ nusiųsti į Siriją aprobuoti radiolokacijos ir radioelektroninės kovos sistemų* (delfi.lt). Gali būti, kad lemia ir konteksto veiksnys, t. y. atsižvelgiama į kitų simbolinių pavadinimų, kurie yra sudaryti ne iš santrumpų, rašymą: *„Su-57“ ar kitų naikintuvų pilotai galėtų į misiją skristi drauge su vienu ar keliais tokiais „Ochotnik“ bepiločiais naikintuvais ir taip prieš priešininkus įgytų pranašumą* (technologijos.lt).

Įmonių pogrupio pavadinimai. Įmonių ir kartu su įmonėmis aptariant simbolinius pavadinimus minimų objektų pavadinimai, kuriuos sudaro raidinė santrumpa ar raidžių ir skaičių derinys, dažniau rašomi su kabutėmis: *Dabar jie, drauge su „GKN Powder Metallurgy“, šią sistemą įdiegė „GKN“ gamyklose* (technologijos.lt); *Kaip 15min sakė bendrovės „DFDS“ komunikacijos vadovas V. K., kelte „Optima Seaways“ įvyko gedimas hidraulinėje sistemoje* (15min.lt); *Naujienu agentūros BNS informaciją atgaminti visuomenės informavimo priemonėse bei interneto tinklalapiuose be raštininko UAB „BNS“ sutikimo draudžiama* (vz.lt); *Šį savaitgalį Taline duris lankytojams atvers novatoriškas prekybos centras „T1“ su pirmuoju Europoje ant stogo įrengtu apžvalgos ratu* (technologijos.lt). Tačiau ir šio pogrupio pavadinimų pasitaiko parašytų be kabučių: *Rinkos tyrimų bendrovė TNS LT skaičiuoja, kad „FCR Media Lietuva“ pagal atsiriekiamas reklamos pajamas internete (skaičiuojant tik lietuviškus portalus) – ketvirta* (vz.lt).

Televizijų ir radijo stočių pavadinimai. Iš žodžių ir žodžių junginių sudarytus televizijų ir radijo stočių pavadinimus, kaip jau aptarta, linkstama rašyti kabutėse, bet toks rašymo nuosek-

lumas nebūdingas tiems pavadinimams, kurie yra sudaryti iš raidžių ir skaičių: *Kabelinės televizijos „Init“ klientai kartu su sąskaita už paslaugas gavo įspėjimą, jog nuo kitų metų pradžios „Lietuvos ryto TV“; TV3, TV6 ir TV8 televizijos gali būti perkeltos į skaitmeninius paketus, už kurios tekstų papildomai susimokėti* (ve.lt); *Įgyvendinus tokius sandorius „Bitė“ perims TV3 valdomus nemokamus televizijos kanalus TV3, TV6 ir TV8, skaitmeninės palydovinės televizijos operatorę „Viasat“; užsakomojo vaizdo reklamos paslaugą per TV3Play, portalą tv3.lt, taip pat valdys radijo stotį „Power Hit Radio“ bei kitus verslus* (15 min.lt); *Šiai grupei priklauso „M-1“, „M-1 Plus“, „Lietus“ ir „Laluna“* (delfi.lt); *Duomenys rodo, kad žmonės klauso įvairių radijo stočių, ne tik LRT ar „M-1“* (delfi.lt).

Bevielių tinklų pavadinimai. Skirtingai rašomi ir bevielių tinklų pavadinimai: *Kai observatorija įsigijo kelis autobusus, meistrams teko iš jų lupti „Wi-Fi“ modulius* (technologijos.lt); *Verta paminėti ir tai, kad „Redmi Note 8“ turi 3,5 mm audio jungtį, palaiko „Bluetooth 4.2“, Wi-Fi (2.4GHz/5GHz), GPS, GLONASS bei BeiDou navigacijos sistemas, pirštų atspaudų skaitytuvą, giroskopą, e-kompasą ir kt.* (technologijos.lt); *Ji taip pat garsėja savo tikslumu, nes koordinatės nustato ne tik pagal GPS, bet ir pagal Wi-Fi ir 2G tinklo informaciją* (technologijos.lt); *Kiekvienas pažangus šiais metais išleistas flagmanas turėtų pasižymėti visais belaidžio jungiamumo moduliais (pageidautina, naujausiais ir greičiausiai standartais): Bluetooth 5, Wi-Fi ac arba N ir NFC* (delfi.lt).

Akcijų indeksų pavadinimai. Iš santrumpų sudarytų akcijų indeksų pavadinimams būdingas bene didžiausias įvairavimas. Vienuose naujienų portalų tekstuose jie rašomi be kabučių: *Didžiosios Britanijos FTSE 100 nusileido 0,95 proc., Vokietijos DAX – 1,53 proc., Prancūzijos CAC 40 – 1,17 proc., Ispanijos IBEX 35 – 1,36 proc., o Italijos FTSE MIB – 1,37 procento* (delfi.lt); *Didžiosios Britanijos FTSE 100 pirmadienį pakilo 1,3 proc., Prancūzijos CAC 40 – 1,5 proc., Vokietijos DAX – 1,9 proc., Ispanijos IBEX 35 – 1,6 proc., o Italijos FTSE MIB – 1,3 procento* (15min.lt). Tačiau visiškai analogiškos sandaros indeksai tuose pačiuose portaluose rašomi ir kabutėse: *Azijos šalių biržose šį ryt indeksų kryptys išsiskyrė (8.45 val. Lietuvos laiku Japonijos NIKKEI –0,35 proc., Honkongo „Hang Seng“ +0,59 proc., Indijos „BSE 30“ –0,44 procentai)* (15min.lt). Dažnai minimas indeksas „S&P 500“ yra bendrovės pavadinimo santrumpa, turbūt todėl jį dažniau nei kitus linkstama rašyti kabutėse: *„S&P 500“ smuktelėjo 0,16 %, „Dow Jones Industrial Average“ krito 0,06 %, NASDAQ indeksas leidosi 0,27 %* (lrytas.lt); *Indeksas „Nikkei 225“ augo 0,41 %, TOPIX kilo 0,29 %; „S&P 500“ krito 0,48 %, „Dow Jones Industrial Average“ smuko 0,72 %, NASDAQ leidosi 0,50 %. Investuotojų baimės atspindintis indeksas VIX augo 6 %, iki 12,61 punkto* (vz.lt). Tačiau tas pats indeksas parašomas ir be kabučių: *Indeksai S&P500 ir „Dow Jones Industrial“ pakilo atitinkamai 0,32 proc. ir 0,53 proc., tuo tarpu „Nasdaq Composite“ nukrito –0,03 proc.* (delfi.lt).

Kiti pavadinimai. Kaip paaiškėjo aptariant simbolinių pavadinimų sampratą, kitokių iš raidžių ir skaičių sudarytų pavadinimų rašymo klausimas gana neaiškus. Vartosenoje tokie neaiškumai atsispindi, ir raidinės ar mišrios santrumpos rašomos tiek su kabutėmis, tiek be kabučių: *Spalio 31 – lapkričio 4 d. Bostone vykusiame tarptautiniame sintetinės biologijos konkurse „iGEM“ (angl. International Genetically Engineered Machine Competition) iš VU studentų sudaryta „Vilnius-Lithuania iGEM“ komanda laimėjo aukso medalį ir buvo išrinkta viena geriausių komandų net keturiuose gru-*

pėse (alkas.lt); Telefono komplektacijoje yra „**AKG**“ ausinės, taigi tikrai galima pajusti svaiginantį panardinimą į filmus ir žaidimus (15min.lt); „**DSO138**“ – tai mažų gabaritų skaitmenis oscilografas, kuris puikiai tinkamas besimokantiems elektronikos subtilybių (technologijos.lt); Džiaugiuosi savo pasirinkimu įsigyti „**GF07**“ sekimo įrangą (technologijos.lt); Nepaisant žemos kainos, „**VR BOX VR 2.0**“ akiniai yra tvirti ir dizaino atžvilgiu ganėtinai panašūs į „**HTC Vive**“; kurie kainuoja žymiai brangiau (technologijos.lt); Išmanusis laikrodis aprūpintas „**MTK6739**“ 1,25 GHz procesoriumi ir „**Android 7.1.1**“ operacine sistema (technologijos.lt). Tačiau įvairius objektus įvardijančių pavadinimų rašoma ir be kabučių: Lietuvos kariuomenė, siekdama sustiprinti ugnies paramos ir trūkstantus šarvuočių pajėgumus, per 2015–2016 m. iš Vokietijos kariuomenės kartu su 21 haubica **PzH2000** ir 10 šarvuotų evakuatorių **BPZ2**, taip pat įsigijo daugiau nei 180 geros techninės būklės vadovavimo, netiesioginės ugnies paramos, medicinos ir mokymo paskirties šarvuočių **M577** (technologijos.lt); **BMW Z4** buvo pakankamai populiarus automobilis, o jo dizainas susilaukė daug pagyrų. Dar daugiau – ir šiandien apie pirmąjį **Z4** kartą kalbėdami žurnalistai pabrėžia, kad šis dizainas tarsi nesensta. Tačiau 2009 metais į gatves išriedėjo naujas **Z4** automobilis, kuris pasižymėjo tuometiniams **BMW** naudota dizaino kalba (delfi.lt); Ar jums kada nors kilo klausimas, kaip važiuotų senas **ZIL-130**, jei galinius jo ratus sukty 600 AG galios **BMW X5M** variklis? (lrytas.lt).

Lyg ir turi reikšmės raidžių ir skaičių pozicija – skaičiumi pradedami pavadinimai rašomi ne kabutėse: **1080p** vaizdas yra ryškus, o centrinis valdymo blokas turi ir **VGA**, ir **HDMI** lizdus (technologijos.lt); Taigi naujausios kartos belaidis ryšys yra žymimas **802.11ac**, ankstesnės versijos vadinosi **802.11n**, **802.11g**, **802.11a** ir **802.11b** (technologijos.lt). Tačiau ne kabutėse rašomos ir raidės: Jie manė, jog finansiniai burtininkai kaip nors sugebės blogas paskolas paversti saugiomis ir užtikrins reitingą **AAA** (delfi.lt). Bet ir raidžių pavadinimų rašymas įvairuoja: **Z** raidės neslepia ir naujausia **Z4** karta. **Z** raidė, beje, labai svarbi visai serijai ir **BMW** marki. **Z** raide žymimi sportiški doviečiai **BMW** kabrioletai ir kietastogės jų versijos (delfi.lt); „**MySQL**“ atviro kodo duomenų bazė termine **LAMP** žymima „**M**“ (delfi.lt); Ant Daivos rankos atsirado juoda stilizuota žvaigždutė, kurios viduryje – raidė „**R**“ (alfa.lt).

Žodinę dalį turintys pavadinimai. Jei pavadinimą sudaro ir žodinė dalis, kad ir trumpa, jį, išskyrus kai kurias išimtis, bent jau nagrinėjamoje vartosenoje linkstama traktuoti kaip simbolinį ir rašyti kabutėse: Nors lėktuvas gali pervežti mažiau keleivių nei „**Airbus A380**“, tai bus ilgiausias lėktuvas pasaulyje (delfi.lt); Trečiadienį paskelbtame pranešime sakoma, kad britų naikintuvai lyderio karinį transporto lėktuvą „**Antonov An-12**“, skridusį vakarų kryptimi netoli Estijos teritorinių vandenių Suomijos įlankoje, o vėliau perėmė žvalgybos lėktuvą „**Iljušin Il-22**“ ir du naikintuvas „**Suchoj Su-27**“, taip pat skridusius į Kaliningrado sritį (diena.lt); Ir galima laukti, jog tai bus pažangus, įmonės „**Qualcomm**“ neseniai pristatytas „**3D-sonic**“ jutiklis, sudarantis trimatį piršto paviršiaus vaizdą (technologijos.lt); „**MQ-25A Stingray**“ – tai naujas **JAV** karinio jūrų laivyno dronas, sukurtas skrydžiams nuo lėktuvenešių denių. **MQ-25A** nėra pirmasis Laivyno dronas – jis net nebus pirmasis pakilęs nuo lėktuvenešio denio (technologijos.lt); „**Boeing**“ **MQ-25A** prototipą pirmą kartą parodė dar 2017 metais. Šis orlavis buvo sukurtas kito eksperimentinio drono „**Boeing Phantom Ray**“ pagrindu. Prireikė dviejų metų, kol „**MQ-25A Stingray**“ pasiruošė skrydžiui, bet rugsėjo 19 dieną tai pagaliau

įvyko (technologijos.lt); *Universali 3.5 mm jungtis apatinėje įrenginio briaunoje palaikys kompaniją „USB Type C“ kroviklio jungčiai ir garsiakalbiams (technologijos.lt); „S Pen“ baterija veikia pakankamai ilgai (15min); „ZTE Nubia M2 Lite“ yra labai gražaus dizaino, metalinio korpuso išmanusis telefonas, kuris nekainuoja ir 90 eurų (technologijos.lt).*

Komandų, funkcijų pavadinimai. Norminamuosiuose darbuose nėra aptariamas įvairių funkcijų, komandų, klavišų pavadinimų rašymas, o šių pavadinimų irgi būna sudarytų ir iš raidžių, ir iš skaičių. Matyti, kad tokius pavadinimus irgi linkstama traktuoti kitaip nei žodinius. Pirmieji rašomi kabutėse: *„Android“ įrenginių savininkai šių funkcijų gali rasti „Nustatymuose“, pasirinkę „Baterija“ ir aktyvuoti „Energijos taupymo režimą“. „Settings“ meniu punkte reikia pasirinkti „Battery“ ir įjungti „Low Power Mode“ (technologijos.lt); Eikite į „Notifications“, pasirinkite norimą programėlę („Select app“ – šiuo atveju „Messages“), pasislinkite žemyn ir pasirinkite „Show Previewsto Always“, „When Unlocked“ (numatytoji nuostata) arba „Never“ (technologijos.lt). Trumpinamiems būdingi kitokie rašymo polinkiai: „Būtų sunku rasti „Windows“ kompiuterio naudotoją, kuris nežinotų, ką atlieka kombinacijos „Ctrl“ ir C, „Ctrl“ ir V arba „Alt“ ir F4 (technologijos.lt).*

3.2.2. SKIEMENINIŲ SANTRUMPŲ TRAKTUOTĖ

Jau iš sampratos aptarimo buvo galima daryti prielaidą, kad vartosenoje neaiškumų turėtų kilti ir dėl skiemeninių santrumpų rašymo. Vis dėlto nagrinėjamoje vartosenoje ryškėja gana aiškūs jų rašymo polinkiai. Vienaip rašomos santrumpos, kurios yra pavadinimo trumpinimo rezultatas, kitaip – tos, kurios sąmoningai sudaromos kaip simboliniai pavadinimai.

Santrumpos kaip tiesioginės reikšmės pavadinimo trumpinimo rezultatas. Tokių skiemeninėmis vadinamų santrumpų kaip *Europol*, *Eurostat* nagrinėjamoje vartosenoje linkstama nerašyti kabutėse: **Europol** (arba *Europos policijos biuras*) – *Europos Sąjungos jungtinė policija* (15min.lt); *Sezoniškai pakoreguotas nedarbas rugsėjį Lietuvoje siekė 6,5 proc., kai vidutiniškai ES jis sudarė 6,3 proc., penktadienį skelbia Eurostat* (delfi.lt); **Interpol** – *didžiausia tarptautinė kriminalinės policijos organizacija (ICPO) pasaulyje* (15min.lt); **Interpolo** atstovu išrinktas *Pietų Korėjos atstovas* (vz.lt); *Operaciją koordinavo tarptautinės teisėsaugos agentūros – Europol ir Eurojustas, joje dalyvavo daugiau nei 450 pareigūnų* (alfa.lt); *Kas yra Eurojustas ir kam jis reikalingas?* (delfi.lt); *Europos policijos biuro – Europolo klastojimo skyriaus vadovas Vinfridas Proisas (Winfried Presus) antradienį pareiškė, kad, biuro nuomone, per kitus 4–5 metus padaugės padirbtų eurų, skelbia tinklapis „EU Business“* (bernardinai.lt); *Jie apibrėžia Jungtinės Karalystės pasitraukimą iš Europos atominės energijos bendrijos (Euratom)* (lrytas.lt). Pavadinimai kabutėse rašomi tik tais atvejais, kai nepridedama galūnė: *Kaip rodo „Eurostat“ statistika, kurią skelbia tinklaraštis Euroblogas.lt, Lietuva pagal moterų vadovių procentą lenkia tik Latvija (45 proc.) ir Lenkija (42 proc.)* (delfi.lt); *Balandį vartojimo kainos euro zonoje ūgtelėjo, penktadienį patvirtino Europos Sąjungos (ES) statistikos agentūra „Eurostat“, kuri šiek tiek padidino savo grynosios infliacijos vertinimą* (lrytas.lt); *LBA pateikia „Eurostat“, Europos centrinio banko ir Valstybinės mokesčių inspekcijos duomenimis grįstą informaciją* (kauno.diena.lt). Tai rodytų, kad pavadinimas vertinamas kaip sve-

timžodis. Beje, pasitaiko ir tokių atvejų, kai tokia santrumpa vertinama kaip raidinė – ji rašoma didžiosiomis raidėmis: *Ekonomikos ir finansų reikalų tarybos (ECOFIN) posėdyje taip pat plačiai buvo nagrinėta ir mokestinė sistema, dėl kurios „vyko arši kova“* (kauno.diena.lt); *Susitikimo išvadose nurodoma, kad tikimasi Europos Komisijos teigiamos nuomonės dėl atominės projekto finansavimo iš Europos institucijų EURATOM sutarties pagrindu* (lrytas.lt); *ECOFIN buvo ir toliau minima kaip viena pagrindinių lyderių fintech srityje* (kauno.diena.lt).

Dirbtinai kuriami pavadinimai. Tos santrumpos, kurios nėra tiesioginės reikšmės žodžių trumpinimo rezultatas, rašomos kabutėse: *Bet rinkėjai Škotijoje tuomet tvirtai pasisakė prieš „Brexit“* (diena.lt); *Jei jis gruodžio 12-ąją vyksiančiuose parlamento rinkimuose bus patvirtintas poste, iš karto imsis veiksmų, kad Bendruomenių Rūmai pritarų jo su ES išsideretam „Brexit“ susitarimui, kalbėjo premjeras* (kauno.diena.lt). Tačiau yra tokių santrumpų, kurių sąsaja su trumpinamu pavadinimu nebesvarbi – jos dirbtinai kuriamos, kad būtų panašios į žodį ir funkcionuotų kaip pavadinimas. Pavyzdžiui, programos *Erasmus* pirminis pavadinimas *European Region Action Scheme for the Mobility of University Students* (liet. *Europos regiono universitetų studentų veiklos programa*) parinktas toks, kad iš jo pirmųjų raidžių susidarytų trumpas žodis *Erasmus*. Tokie pavadinimai tekstuose ir vartojami kaip kiti simboliniai pavadinimai, t. y. rašomi kabutėse: *Šią programą sudaro 8 dalys: pavyzdžiui, „Erasmus“ skirta Lietuvos aukštųjų mokyklų studentų ir personalo mainams su Europos universitetais, „Comenius“ skatina tarptautinį mokyklų ir pedagogų bendradarbiavimą, „Lingua“ – skirta ES kalboms mokytis ir mokytis. Nuo 2007 m. „Socrates“ veiklą tęs nauja – „Mokymosi visą gyvenimą“ programa* (delfi.lt); *Pirmosios Lietuvoje savo veiklą pradėjo „Socrates“ ir „Leonardo da Vinci“ programos, vėliau jos visoje Europoje apjungtos į „Mokymosi visą gyvenimą programą“, o nuo 2014 metų prasidėjo naujas EK paramos švietimo veikloms etapas – programa „Erasmus+“* (delfi.lt); *Taip dalyvaudami „Socrates“ projekte pasikeitėme teatru trupėmis su Prancūzijos, Portugalijos delegacijomis, moksleiviai lankėsi Švedijoje, Vokietijoje* (bernardinai.lt); *Įvairaus amžiaus ir interesų žmonėms skirta programa sujungs iki šiol atskirai egzistavusias programas: „Erasmus“, „Comenius“, „Leonardo da Vinci“, „Grundtvig“, „Veiklus jaunimas“, „Erasmus Mundus“, „Tempus“, „Alfa“, „EduLink“ bei bendradarbiavimo su pramoninėmis šalimis – Australija, Japonija, Pietų Korėja ir kitomis – programą* (kauno.diena.lt); *Tai, kad Jungtinės Valstijos per NSA ir „Prism“ programą šnipinėja savo pačios piliečius ir užsieniečius, atskleidė paslapčių viešintojas E. S., šiuo metu gavęs laikiną prieglobstį Rusijoje* (delfi.lt). Vis dėlto kartais šie pavadinimai parašomi ir didžiosiomis raidėmis. Tačiau tai gali rodyti ne pavadinimo laikymą raidine santrumpa, bet jo skyrimą pasirinkus kabučių analogą – didžiųjų raidžių šriftą: *Žinia, antrasis Europos švietimo programos SOCRATES etapas prasidėjo 2000 m. sausio 1 dieną ir truks 7 metus* (ve.lt); *NSA vykdo atskirą duomenų rinkimo programą PRISM, pagal kurią, gavus specialaus teismo orderius, „Yahoo“, „Google“ ir kitos interneto bendrovės įpareigojamos pateikti tam tikrą informaciją* (diena.lt); *Nuo 2003 metų yra vykdomas didžiulis infrastruktūros projektas MOSE miestui apsaugoti, bet jį temdo nuolat neplanuotai išaugančios sąskaitos, vėlavimas ir korupcijos skandalai* (delfi.lt).

Nelinksniuojami sistemų pavadinimai. Iš žodžių ar skiemeninių santrumpų sudaryti duomenų bazių ar sistemų pavadinimai rašomi kabutėse: *Per dešimtmetį duomenų bazė „Litua-*

nistika“ tapo sklandžiai funkcionuojanti atvirosios prieigos lituanistikos tyrimų rezultatų ir sklaidos infrastruktūra (alkas.lt); Ji nuo kitų metų nutraukia tvarkomos Teisės aktų paieškos duomenų bazės „**Litlex**“ veiklą (delfi.lt). Tačiau labai plinta nauja sistemų įvardijimo rūšis – kai tiesioginės reikšmės pavadinimas parenkamas toks, kad iš jo pirmųjų raidžių susidarytų į žodį panašus darinys: **ADIS** (Automatizuota daktiloskopinė identifikavimo sistema), **ARBIS** (Vilniaus komercinio arbitražo teismo informacinė sistema), **JADIS** (Juridinių asmenų dalyvių informacinė sistema), **EDAS** (Elektroninė draudėjų aptarnavimo sistema), **ELPAS** (Elektroninio pasirašymo sistema), **eKETRIS** (Kelių transporto registravimo sistema), **eLABa** (Lietuvos akademinė elektroninė biblioteka), **LUVIS** (Laivybos uoste valdymo informacinė sistema), **IMVIS** (Integrali maisto ir veterinarijos informacinė sistema), **LIBIS** (Lietuvos integralios bibliotekų informacinės sistemos), **LINESIS** (Lietuvos narystės ES informacinė sistema), **KREPIS** (Kultūros paveldo elektroninių paslaugų informacinė sistema), **RADIS** (Ankstyvojo radiacinio perspėjimo sistema), **NEMIS** (Nesimokančių vaikų ir mokyklos nelankančių mokinių informacinė sistema). Kuriamos kaip pavadinimai, tokios santrumpos tekste ir turėtų funkcionuoti kaip simboliniai pavadinimai, tačiau tokia vartoseną nėra dažna: Pagrindinį darbą projektuojant sistemą „**Vadis**“ atliks kauniečių UAB „Sekasoft“, užsiimanti sistemų integravimu (vz.lt). Kitais atvejais dvejojama, ar tokius darinius traktuoti kaip santrumpas, ar kaip simbolinius pavadinimus, ir abi traktuotės derinamos – taikomas raidinės santrumpos užrašymo būdas ir simbolinio pavadinimo skyrimo ženklas kabutės: Vyriausybės elektroninio pasirašymo sistema „**ELPAS**“ tapo nacionalinio konkurso „Inovacijų prizas 2011“ laimėtoja „Inovatyvaus produkto“ kategorijoje (delfi.lt); Elektroninio pasirašymo sistemą „**ELPAS**“ neatlygintinai sukūrė UAB „Mitsoft“, bendradarbiaudama su Ministro Pirmininko tarnyba (delfi.lt); Dėl didelio lankytojų srauto „**eKETRIS**“ sistema jau nuo penktadienio veikia nestabiliai (15min.lt). Dažnai nusveria tai, kad pavadinimai yra tipinės raidinės santrumpos sandaros, taigi jie rašomi kaip raidinė santrumpa: Pranešti galima keliais būdais: tiesiogiai internetu per **VAPRIS** sistemą (delfi.lt); Metinės ataskaitos pagal visas Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programos (KPP) bei 2007–2013 m. KPP priemonės NMA turi būti teikiamos per Žemės ūkio ministerijos informacinę sistemą **ŽŪMIS**, adresu www.zumis.lt. Labai svarbu, kad paramos gavėjai, ataskaitas teikiantys juridinių asmenų vardu, pasitikrintų, ar nėra pasibaigę jų įgaliojimų teikti dokumentus per **ŽŪMIS** terminai (delfi.lt). Tekste neretai tokie pavadinimai ir vartojami kaip raidinės santrumpos, t. y. pirmą kartą minimas visas pavadinimas, o toliau trumpinama: Registrų centras įdiegė Juridinių asmenų dalyvių informacinę sistemą (**JADIS**), kurios tikslas yra informacinių technologijų priemonėmis kaupti duomenis apie juridinių asmenų dalyvius ir teikti turintiems teisę juos gauti fiziniams ir juridiniams asmenims. Pradėjus veikti **JADIS** Registrų centro klientų aptarnavimo padalinuose nebepriimami UAB akcininkų sąrašai (delfi.lt).

3.2.3. TIESIOGINĖS IR NETIESIOGINĖS REIKŠMĖS PAVADINIMAI

Tiesioginės reikšmės sistemų, duomenų bazių, duomenynų, tekstynų pavadinimai paprastai rašomi be kabučių: Informaciją apie esamus ir buvusius finansinius įsipareigojimus galima rasti **Paskolų rizikos duomenų bazėje** (delfi.lt); Šalies lituanistai naujųjų mokslo metų išvakarėse lietuvišką internetą papildė solidžiu priedu – **Lietuvių kalbos išteklių internete informacinė sistema (LKIIS)**

(alkas.lt); **Dabartinės lietuvių kalbos tekstynas** jau tapo puikiai žinoma lietuviškojo interneto dalimi (diena.lt). Taip pat dažnai parašomi ir labai panašios sandaros leidinių pavadinimai: *Bet šiais laikais dabartiniams politikams verta atversti Dabartinę lietuvių kalbos gramatiką, kurioje ties tokia pat žvaigždute parašyta* (delfi.lt); *Turiu pasakyti, kad Dabartinės lietuvių kalbos žodynas be jokios abejonės yra geras žodynas* (15min.lt); *Iki 2020-ųjų čia turėtų atsirasti dar trys – Didysis Lietuvių kalbos žodynas, Bendrinės lietuvių kalbos žodynas su antraštynu ir Lietuvių kalbos naujažodžių duomenynas* (15min.lt); *Čia bus galima rasti vienkalmius Dabartinės lietuvių kalbos, Sisteminių lietuvių kalbos, Sinonimų, Antonimų, Frazeologijos, Palyginimų žodynus, taip pat daugiakalmius lietuvių–anglų, anglų–lietuvių, lietuvių–vokiečių, vokiečių–lietuvių, lietuvių–lenkų, lenkų–lietuvių, lietuvių–latvių, latvių–lietuvių, lotynų–lietuvių, senovės graikų–lietuvių žodynus* (kauno.diena.lt); *Dalyvavo rengiant enciklopedijas, buvo Žemės ūkio enciklopedijos mokslinės redakcijos tarybos pirmininkas, Lietuvos tarybinės enciklopedijos mokslinės redakcijos tarybos narys* (delfi.lt). Kitur tokie pavadinimai rašomi kaip ir kiti leidinių pavadinimai: *Štai prieš mūsų akis „Dabartinės lietuvių kalbos gramatika“, parašyta lietuvių ir lietuvių kalbos tyrimų bastione – Lietuvių kalbos institute* (delfi.lt); *Bet ką daryti mokytojui, kuris neturi galimybės perskaityti „Kalbos konsultacijų“, tačiau ant jo darbo stalo guli daug svarbesnis leidinys – „Dabartinės lietuvių kalbos žodynas“ (1993, 2002 m.)* (kauno.diena.lt); *Štai keli faktai iš Džono Simpsono (John Simpson) 2014 m. rašyto straipsnio apie „Oksfordo anglų kalbos žodyną“ (The Oxford English Dictionary), kurio vyriausiuoju redaktoriumi jis buvo 1993–2013 m.* (alkas.lt). Pasitaiko svyravimo net ir viename tekste: *Visuotinę lietuvių enciklopediją rengia Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas. Iš viso per 10 metų bus išleista 20 enciklopedijos tomų. Kol kas dauguma Lietuvos gyventojų vis dar naudojami „Lietuviškąja tarybine enciklopedija“* (delfi.lt). Tokį svyravimą nesunku susieti su jau aptarta simbolinio pavadinimo kaip perkeltinės reikšmės žodžių junginio traktuote, ryškėjančia iš apibrėžčių. Simbolinio pavadinimo pagrindiniu požymiu laikant perkeltinę reikšmę, jos šiais atvejais neišeina išvelgti. Tačiau, kaip matyti, šiais atvejais objekto esmę tiesiogiai nusakantis pavadinimas dar ir vartojamas be gimininių žodžių, t. y. gimininis žodis (*žodynas, gramatika*) yra pavadinimo sudėtinė dalis.

Kitokie knygų, laikraščių ir jų priedų, žurnalų, straipsnių, rubrikų pavadinimai rašomi kabutėse: *Knygą „Ant vėjo sparnų“ pristatę jos autoriai siūlė pasinerti į muzikos garsų, fotografijos vaizdų ir poetinių žodžių pasaulį* (delfi.lt); *„Vakarų ekspresas“ – dienraštis, leidžiamas Klaipėdoje nuo 1990 m. rugsėjo 15 d., išeina šešis kartus per savaitę. Kartu su laikraščiu leidžiami priedai „Autosalonas“, „Sveikata“, „Vakarų verslas“, „Jūros vartai“, „Kultūros uostas“ ir „Šeštadienis“* (delfi.lt); *„Kelionės ir pramogos“ žurnalui jau 20 metų, jis pakeitė formatą ir primena „National geographic Lietuva“ leidinį* (alkas.lt); *Žurnalas „Keliauk!“ dar jaunas, pasirodė tik du jo numeriai, tačiau D. S. neseniai išleido dvi knygas „Toskana. Florencija. Magiška žemė“ ir „Saulės sala Sicilija“, kurios sulaukė didelio skaitytojų palankumo* (alkas.lt).

O ir jau minėti gimininiu žodžiu *projektas* nusakomų objektų pavadinimai rašomi su kabutėmis: *Organizuojama maišelių mainų akcija yra viena projekto „Pietų ir pietryčių Lietuvos gyventojų informavimas ir švietimas apie aplinkai palankų gyvenimo būdą“, finansuojamo ES struk-*

tūrinių fondų lėšomis, veiklų (alkas.lt); Į minėtą nominaciją taip pat pretendavo dar du Pietų Lietuvoje įgyvendinti projektai: alytiškių – „**Miesto centro dalies, apribotos Pulko, Vilniaus, S. Dariaus ir S. Girėno, Sporto, Birutės gatvėmis, Rotušės a. dalies viešųjų erdvių sutvarkymas**“ ir kitas marijampoliečių projektas – „**Kompleksinis Vytauto, Sodo, P. Armino ir P. Kriaučiuo gatvių atkarpų su prieigomis (Vytauto Didžiojo parku) viešųjų erdvių sutvarkymas**“ (15min.lt). Kaip jau aptarta, su kabutėmis rašomi ir gana tiesiogiai objekto esmę nusakantys apdovanojimų bei prizų pavadinimai, o jie irgi paprastai vartojami su gimininiais žodžiais. Taigi, rašant pavadinimus veikiausiai įtakos turi ne tik perkeltinės reikšmės, bet ir gimininio žodžio kriterijus.

Tai rodytų ir maisto gaminių pavadinimų rašymas. Gimminis žodis dažnai būna jų sudėtinė dalis, o ir objekto esmė tokiu pavadinimu dažnai nusakoma tiesiogiai. Turbūt todėl pasitaiko ir tokių pavyzdžių, kurie neatitinka VLKK rekomendacijos gaminių iš kitų tos rūšies gaminių išskiriančius pavadinimus, išreikštus daiktavardžio (įvardžio) kilmininku ar būdvardžiu ir einančius prieš bendrinį pavadinimą, rašyti kabutėse (VLKK 2004): *Antroji dalis – spagečiai su brokoliais ir Parmos kumpiu* (15min.lt); *Tai taikytina tokiems produktams, kaip Velso ėriena, Parmos kumpis, šampanas, Bavarijos alus, feta, tokajus, Tentugalo pyragaičiai, chereso actas* (lrytas.lt). Taip parašomi ir augalų veislių pavadinimai: „*Tai Avenarijus, Beržininkų ananasas, Jono pepinas, Lietuvos pepinas, Baltasis alyvinis, Rudens dryžuotasis, Sierinka, Žemaičių grietininis, Pilkasis alyvinis, Popierinis, Paprastasis antaninis, Pupinis, Vytėnų pilkasis, Panemunės baltasis, Birutės pepinas, Vytenis, Kaunis, Vytėnų vasarinis, Noris, Auksis, Štaris, Aldas, Vytis, Rudenis, Skaistis*“, – vardino dr. A. B. (delfi.lt). Tačiau po gimininių žodžių einantys pavadinimai paprastai suvokiami kaip simboliniai ir rašomi kabutėse: *Tuo tarpu rinkoje jau gerai žinomi gamintojai koies susipažinti su tokiomis naujienomis kaip gardžiakąsnis pieniškas batonas „Elzė“ (UAB „Klaipėdos duona“), prancūziški pyragaičiai „Canele“, itališki sausainiai „Cantucci“ (UAB „Biržų duona“), išskirtinės sudėties prekyboje dar nesanti dantų pasta (UAB „Biok Laboratorija“), lietuviška arbata ir vaistažolės (UAB „Acorus Calamus“), ekologiški sūreliai „Dobilas“ su vanile (AB „Fskelimoijos pienas“), šokoladas „Tai Tau“ (UAB „Meškėnas“) ir kt.* (alkas.lt). Tarp kitų po gimininio žodžio einančių pavadinimų ir tokie pavadinimai, kurie eina prieš gimininį žodį ir kuriais objekto esmė nusakoma gana tiesiogiai, parašomi su kabutėmis: *Daugiausiai balsų surinko šios prekės: „Dvaras“ sviestas, kietasis sūris „Džiugas“, kava „Paulig Classic“, saulėgrąžų aliejus „Natura“, fermentinis „Rokiškio sūris“, aukščiausios rūšies kvietiniai miltai „Malsena“, „Dvaras“ grietinė, „Žemaitijos“ pusriebė varškė, „Dvaras“ pienas ir „Grūdėta“ varškė* (lrytas.lt); Patikrinimo metu VMVT inspektoriai nustatė, kad kaip žaliava antros rūšies kepeninės „Kaimiškos“, „Talkininkų“, „Kalkutienos“ dešrų, „Naminių“, „Linksmųjų“, „Bingo“ ir kitų dešrelių gamybai buvo naudojamos kiaulių diafragmos, tačiau vartotojas apie tai nebuvo informuojamas (delfi.lt). Tačiau, kaip matyti, simbolinės dalies ribos suvokiamos skirtingai – rašoma „Rokiškio sūris“ ir „Žemaitijos“ pusriebė varškė, dar pgl.: Pagal naujojo Lietuvos standarto reikalavimus mėsos gaminiai, kuriems priskiriami tradiciniai geros kokybės mėsos gaminių pavadinimai – „Panerio dešra“, „Pieniška dešra“, „Daktariška dešra“, „Pieniškos dešrelės“, „Servelatas“, „Medžiotojų dešrelės“, „Lietuviška dešra“, „Grūdėtoji dešra“, „Alytaus dešra“, „Panevėžio filė“, „Vilniaus filė“, „Mėgėjų kepsnys“, „Iškylautojų užkanda“, „Aromatinis kumpelis“, „Kauno kumpelis“ – turi atitikti tik aukščiausiai

mėsos gaminių rūšiai nurodytus kokybės rodiklius (delfi.lt); Sode rastos senos lietuviškos obelių veislės „**Beržininkų ananasas**“, „**Grapšteinas**“, „**Pilkasis alyvinis**“ (delfi.lt). Vartosenos svyravimų irgi pirmiausia turbūt kelia akivaizdi tokių pavadinimų sąsaja su tiesiogine reikšme, tačiau tiek maisto gaminių, tiek veislių pavadinimų rašymui įtakos turinčių veiksnių galėtų būti ir daugiau, ir tai reikėtų nagrinėti atskirame darbe. Čia tokie pavadinimai nebus plačiau nagrinėjami.

3.2.4. NETIPIŠKOS SANDAROS PAVADINIMAI

Netipiška sandara veikiausiai turi reikšmės, kad vartosenoje nelinkstama prie simbolinių pavadinimų priskirti naujienų ir skelbimų portalų, interneto svetainių, tinklalapių, tinklaraščių pavadinimų – tokie pavadinimai dažnai rašomi be kabučių: Anot **15min.lt**, valdybos nebuvimas yra pagrindas neišduoti mokėjimo licencijos (delfi.lt); Aplankę „Titaniką“ po 15-os metų pertraukos, mokslininkai išvydo „šokiruojančią“ suirusias laivo liekanas, praneša **theguardian.com** (delfi.lt); Pirmasis trejetukas – **delfi.lt**, **15min.lt** bei **lrytas.lt** – šių liepą, palyginti su birželiu, atitinkamai sulaukė 11 %, 9 % ir 5 % daugiau vartotojų (vz.lt); Portalas **Balsas.lt** stengiasi aprėpti kuo daugiau ir kuo įvairesnių sferų (tv3.lt); Kaip rodo **CVbankas.lt** duomenys, nuo šių metų pradžios iki spalio darbo skelbimų padaugėjo per 2 kartus (lzinios.lt); Tai – specializuotas portalas **Krepšinis.lt**, portalas mylintiems gyvūnus **Letena.lt**, portalas vyrams **Vyriskai.lt**, **DarauPats.lt**, **Moteris.lt**, **Cosmopolitan.lt**, **Tavovaiikas.lt**, **Manonamai.lt**, **1000receptu.lt**, **Perpasauli.lt**, **Klubas.lt**, **5braskes.lt**, **Panele.lt**, **Galjuokauji.lt** (delfi.lt).

Gana dažnai tokie pavadinimai skiriami ne kabutėmis, o pasviruoju šriftu, ir taip parodomas abejojimas jų kaip tikrųjų simbolinių pavadinimų statusu: Prie tokio rezultato prisidėjo tai, kad 20 svetainių tapo šio domeno dalimi: visi 5 MTG portalai (**6tv.lt**, **powerhitradijo.lt**, **tv3play.lt**, **tv8.lt** ir **zinios.lt**) ir anksčiau 15 „Tipro“ grupei priklausiusių svetainių (**automanas.lt**, **balsas.lt**, **demotyvacijos.lt**, **indeliai.lt**, **katalog.lt**, **laikas.lt**, **lol.lt**, **mamosreceptai.lt**, **pasma-ma.lt**, **skelbikas.lt**, **spekulantai.lt**, **spice.lt**, **studijos.lt**) (vz.lt); Lietuvoje grupei kartu su **15min** portalu priklauso naujienų agentūra **BNS** ir skelbimų portalus **aruodas.lt**, **autoplus.lt**, **skelbiu.lt**, **cvbankas.lt** bei kitus valdanti „**Diginet LTU**“ grupė (15min.lt); Be portalo **imones.lt**, po „**FCR Media Lietuva**“ sparnu dar yra **visalietuva.lt**, **statybaplus.lt**, **business-baltics.com** ir **infoplus.lt**. Bendrovė taip pat turi išskirtinę teisę atstovauti Europos verslo katalogą „**Euro-pages**“. Paklaustas, ar ateityje su **lrytas.lt** domeno vardu matysime ir kitus „**FCR Media Lietuva**“ portalus, p. B. tepriduria, jog laikas parodys, kaip seksis tik ką startavęs bendradarbiavimas (vz.lt). Taikomi ir kitokie sprendimai, pavyzdžiui, rašymas skliaustuose: Palyginti nedaug atsilieka ir ketvirtą vietą užimanti Tėvynės sąjungos – Lietuvos krikščionių demokratų interneto svetainė (**tsajunga.lt**) – jos reitingas 4 097 916. Įdomu, kad tik formaliai atkurtos ir politinės veiklos faktiškai nevykdančios **TS-LKD Tautininkų** frakcijos interneto svetainė (**tautininkai.lt**) populiarumu lenkia pagrindinę partijos svetainę ir turi 3 820 341 reitingą (alkas.lt). Net ir tokių pačių objektų pavadinimai skyrybos požūriū kartais traktuojami nevienodai: Gegužės mėn. **15min** portalą mobiliuosiuose įrenginiuose – išmaniuosiuose telefonuose ir planšetėse bendrai – skaitė 1,17 mln. vartotojų. Antroje vietoje esantis **Delfi.lt** sulaukė 1,11 mln. skaitytojų dėmesio (15min.lt).

Taigi, tokie pavadinimai vertinami kitaip nei naujienų ar skelbimo portalų spausdintinių analogų – laikraščių ir žurnalų – pavadinimai, nors pavadinimo žodinė dalis dažnai sutampa: *Nuo gegužės 1 d. likviduojama UAB „Lietuvos žinios“, leidžianti dienraštį „Lietuvos žinios“, interneto portalus **lzinios.lt** ir **jonavosnaujienos.lt** bei Jonavos rajono laikraštį „Naujienos“, pranešė pernai nuostolingai veikęs koncernas „Achemos grupė“ (15min.lt); „Diena Media News“ leidžia regioninius dienraščius „Kauno diena“ ir „Klaipėda“, savaitraščius „Vilniaus diena“ ir „Klaipėda“ (rusų kalba), žurnalus „Sveikata“, „370“, „Duryš“ ir „Agro“, valdo naujienų portalus **diena.lt**, **kauno.diena.lt** ir **klaipeda.diena.lt**.(delfi.lt). Naujienų portalus tam tikros sąsajos sieja su juos valdančių bendrovių pavadinimais, tačiau jų pavadinimai tekste skiriami kabutėmis: UAB „**Lrytas**“, valdanti naujienų portalą **lrytas.lt**, ir verslo informacijos portalų UAB „FCR Media Lietuva“ pasirašė ilgalaikės partnerystės sutartį – vienas iš jos valdomų portalų **imones.lt** nuo gegužės 1 d. yra integruojamas į naujienų svetainę **lrytas.lt** (vz.lt); Praėjusių savaitę VŽ rašė, jog UAB „**Lrytas**“ iš e.atsiskaitymų bendrovės „**EVP International**“ įsigijo klasifikuotų skelbimų interneto svetainę **rinka.lt** (vz.lt). Traktuoti juos kitaip veikiausiai skatina ne sąsajos su bendrovėmis, o artima pavadinimų sąsaja su interneto adresais. Jie irgi rašomi mažąja raide ir be kabučių: *Daugiau informacijos kaip gauti egzaminų rezultatus SMS žinute tinklalapiuose **www.118.lt/egzaminai** ir **www.mokejimai.lt/egzaminai** (15min.lt); 2014 metų „Google Analytics“ duomenimis, tinklalapis **www.imones.lt** per metus sulaukdavo apie 1 mln. lankytojų, kurie peržiūrėdavo apie 3 mln. puslapių (lrytas.lt). Neretai tokie pavadinimai dar ir yra santrumpos: *Grupė įgyvendino savo skelbtus tikslus – **tv3.lt** tapo trečiu portalu pagal pasiekiamumą Lietuvoje (vz.lt); Trečiadienio vakarą JAV biržose vėl įsismarkavus išsi-pardavimui, pagrindiniai akcijų indeksai sunaikino visus šių metų prieaugius, skelbia **vz.lt** (delfi.lt). O iš simbolinio pavadinimo sampratos aptarimo paaiškėjo, kad santrumpos ir simbolinio pavadinimo santykis nėra norminamojo pobūdžio darbuose nėra aiškus.***

Sandaros veiksnio įtaką patvirtintų tai, kad tais atvejais, kai svetainės pavadinimu eina tipinis simbolinis pavadinimas, jis rašomas pagal simbolinių pavadinimų rašymo taisyklę: *Tačiau naujienų svetainė „**The Register**“ dar praėjusį mėnesį pranešė, kad daugybė duomenų, pavogtų iš bendrovės „Perceptics“, pasirodė tamsiajame internete – ir juos buvo galima parsisiųsti nemokamai (lrytas.lt); Vieni iš pirmųjų, paskelbusių apie šią duomenų vagystę, buvo naujienų svetainė „**Buzzfeed**“ (lrytas.lt); Svetainių „**Have I Been Pwned?**“ ir *Motherboard.vice.com* atstovai gavo bent trijų vartotojų patvirtinimus, kad nutekėję duomenys yra autentiški (lrytas.lt).*

APIBENDRINIMAS. Simbolinių pavadinimų rašymo polinkių analizė atskleidžia, kad aprašomojo, norminamojo, kalbos patariamojo ir kitokio pobūdžio darbuose numatomos simbolinių pavadinimų grupės sudėtis gerokai išplečiama tiek naujais pavadinimais, tiek naujais jų pogrupiais. Daug pavadinimų, įskaitant ir nelietuviškuosius, rašoma pagal simbolinių pavadinimų rašymo taisyklę ir tai rodytų, kad jie veikiausiai vienaip ar kitaip priskiriami prie simbolinių. Tačiau rašant kitus naujus pavadinimus gerokai svyruojama. Atlikta vartosenos ir sampratos analizė toliau leis vertinti, kiek probleminiai pavadinimų rašymo aspektai gali būti siejami su problemineis sampratos aspektais.

4. RAŠYMO POLINKIŲ IR SAMPRATOS SANTYKIS

Išnagrinėjus tiek simbolinio pavadinimo sampratą, tiek realiąją vartoseną, šiuo atveju – apimančią rašymo polinkius, matyti, kad tarp jų esama tam tikros atitikties, t. y. aprašomojo, norminamojo, kalbos patariamojo ir kitokio pobūdžio darbuose numatomą simbolinio pavadinimo sampratą linkstama taikyti ir vartosenoje. Nors tuose darbuose dažniausiai orientuojamasi tik į kelių simbolių pavadinimų pogrupių minėjimą, o simbolių pavadinimų sudarymo taisyklėmis ir straipsniais – tik į įmonių pavadinimus, vartosenos duomenys rodo, kad rašybos taisyklė nesunkiai taikoma ir kitiems, tuose darbuose neminimiems ar retai minimiems, pavadinimams. Jie skiriami kabutėmis.

Grupės sudėties santykis. Tačiau toks rašymo nuoseklumas nebūtinai sietinas su aprašomojo, norminamojo ar kitokio pobūdžio darbuose numatoma simbolių pavadinimų grupės sudėtimi. Norminamojo ir kitokio pobūdžio darbuose numatomos grupės sudėties analizė atskleidė, kad kaip tam tikri simbolių pavadinimų pogrupiai paprastai minimi įmonių, leidinių, meno kūrinų ir gaminių pavadinimai, tačiau tie pogrupiai ne visada sukonkretinami. Taigi, remiantis numatoma simbolių pavadinimų grupės sudėtimi, būtų ne taip paprasta pavadinimą priskirti ar nepriskirti prie simbolių. Antai tik kai kuriuose darbuose su įmonių pavadinimų pogrupiu siejami kolektyvų pavadinimai, o brigadų ar judėjimų simbolių pavadinimų neminima nė viename darbe, tačiau tokie pavadinimai irgi rašomi kabutėse („*Žemaitija*“, „*Geležinis Vilkas*“). Nebūtų paprasta su šiuo pogrupiu susieti ir prekybos centrų ar prekybos tinklų, juolab televizijų ar radijo stočių, pavadinimus, tačiau jie irgi rašomi kabutėse („*Palink*“, „*Norfos mažmena*“, „*Radiocentras*“, „*Power Hit Radio*“, „*Žinių radijas*“). Gramatikose pateikiama tikrinių vardų ar tikrinių daiktavardžių klasifikacija visiškai nenumato žodžiais *iniciatyva*, *akcija*, *kampanija*, *projektas*, *programa* įvardijamų objektų pavadinimų, o ir straipsniuose jie neminimi, bet, kaip aiškėjo iš rašymo polinkių aptarimo, tokie pavadinimai irgi rašomi kabutėse („*Darni mokykla*“, „*Lyderių inkubatorius*“, „*Ištark, išgirsk, išsaugok*“, „*Mokytojai Lietuvai*“). Siekiant pateikti tikslią pavadinimų klasifikaciją pagal pavadinamus objektus, veikiausiai iškiltų klausimas dėl televizijos laidų pavadinimų santykio su meno kūrinų pavadinimais, žaidimų ir loterijų, paslaugų planų, mobiliųjų telefonų programėlių, paieškos sistemų, interneto naršyklių, socialinių tinklų ir kitų pavadinimų vietos bendroje klasifikacijos schemoje, tačiau dėl šių pavadinimų rašymo, tiksliau, skyrimo kabutėmis, sprendžiant iš aptartos vartosenos, problemų nekyla. Taigi, vartosenoje veikiausiai ne paisoma numatomos grupės sudėties, bet remiamasi simbolinio pavadinimo samprata ir rašymo modelis taikomas ir kitiems pavadinimams.

Santrumpų traktuotės santykis. Tačiau, kaip aiškėja, dėl kai kurių pavadinimų rašymo svyruojama. Bene labiausiai įvairuoja iš santrumpų sudarytų pavadinimų rašymas. Tačiau ir sampratos analizė atskleidė, kad tiek iš raidinių, tiek iš skaitmeninių santrumpų sudarytų pavadinimų rašymo, o ir sampratos klausimai problemiški ir neišspręsti.

Formuluojama iš raidžių ir skaitmenų sudarytų pavadinimų rašymo taisyklė nepakankama. Ji apima tik kai kurių pogrupių pavadinimus, o dabartinė vartoseną atskleidžia, kad iš raidžių ir

skaitmenų sudarytomis santrumpomis įvardijamų objektų įvairovė kur kas didesnė. Vartosenos svyravimai rodytų taisyklės poreikį, kita vertus, jie, kaip ir analizuojant termino aprėptį atskleista prieštara tarp serijinių markių ir įmonių pavadinimų rašymo, rodytų, kad visiems iš raidžių ir (ar) skaitmenų sudarytiems pavadinimams taikyti vieną bendrą rašymo taisyklę būtų keblu. Kaip aiškėjo, iš santrumpų sudaryti įmonių pavadinimai parašomi pagal simbolinių pavadinimų rašymo taisyklę („GKN“, „DFDS“, „BNS“), tačiau visiškai nelinkstama kabutėse rašyti įvairių sistemų pavadinimų, sudarytų trumpinant tiesioginės reikšmės pavadinimą (*ADIS*, *JADIS*, *LIBIS*, *LINE-SIS*, *NEMIS*). O tai rodytų, kad ir rašant sutrumpintus pavadinimus gali būti taikomas kriterijus, kuris pirmiausia pabrėžiamas pateikiant simbolinio pavadinimo sampratą, t. y. atsižvelgiama į tai, ar pavadinimas yra tiesioginės ar netiesioginės reikšmės.

Dar labiau polinkį taikyti šį kriterijų rodytų pavadinimų, atitinkančių skiemenines santrumpas, rašymas. Tokie pavadinimai kaip *Eurostatas*, *Europolas* ar *Interpolas*, kurie yra radęsi trumpinant tiesioginės reikšmės pavadinimus, dažniau rašomi be kabučių, o kabutėse yra rašomi pavadinimai, kurie, nors ir yra radęsi trumpinant pavadinimo žodžius, yra kuriami tam, kad atstotų savarankišką pavadinimą. Jie vertinami taip, kaip ir kiti simboliniai pavadinimai, tokie kaip „*Leonardo da Vinci*“ ar „*Veiklus jaunimas*“. Vis dėlto tokio principo nelinkstama taikyti rašant sistemų pavadinimus, tokius kaip *ADIS*, *JADIS*, *LIBIS*, *NEMIS*, *RADIS* ar *eKETRIS*. Juos labiau linkstama vertinti kaip raidines santrumpas. Tai gali lemti tiek pavadinimo rūšies veiksnys (trumpinamas tiesioginės reikšmės pavadinimas) ar palyginti lengvai atsekama santrumpos sąsaja su tiesioginės reikšmės pavadinimu, tiek ir tokių pavadinimų radimosi sritis – jie dažniausiai yra oficialių institucijų kuriamų sistemų pavadinimai.

Rašant iš skiemeninių santrumpų sudarytus pavadinimus pasitaiko ir svyravimų, tačiau tokių svyravimų rodo ir sampratos analizė. Ji atskleidžia, kad teikiant rašybos normas numatomas vadinamųjų skiemeninių santrumpų, o ir apskritai santrumpų vertinimas nepakankamas. Lietuvių kalbos rašymo normas teikiančiame leidinyje – LKRS – apie skiemenines santrumpas tik užsimenama, ir užsimenama kaip apie tam tikrą santrumpų rūšį. Siejant jas su kitomis santrumpomis, rašymas irgi numatomas kaip kitų santrumpų – kad skiemeninės santrumpos irgi rašytinos be kabučių. Tačiau ryškėjantys rašymo polinkiai ir tokia samprata nevisiškai sutampa. Vartosenoje kaip santrumpas linkstama vertinti tik tuos pavadinimus, kurie yra tiesioginės reikšmės pavadinimo trumpinimo rezultatas: *ADIS*, *JADIS*, *LIBIS*, *NEMIS*, *RADIS*. O tie pavadinimai, kurie irgi yra tam tikros santrumpos, bet kuriami tam, kad atstotų ilgesnį pavadinimo variantą, dažnai – kad ir būtų panašūs į žodį („*Socrates*“, „*Erasmus*“), parašomi taip, kaip ir kiti simboliniai pavadinimai. Taigi, skiemeninių santrumpų rašymo polinkiai išryškina santrumpos paskirties aspektą ir kartu suaktualina santrumpų klasifikacijos klausimą.

Kartu svyravimai rašant pavadinimus, sudarytus iš santrumpų, atskleidžia raidinės santrumpos ir simbolinio pavadinimo santykio neaiškumą. Tokių neaiškumų atskleidė ir sampratos analizė: LKRS tam tikros santrumpos (*Tu-104*, *Il-154*, *3 RK*) minimos simbolinių pavadinimų rašymo skyriuje, ir tai jas leistų laikyti simboliniais pavadinimais, bet kaip simboliniai pavadinimai tokios santrumpos neįvardijamos. Jei jos laikomos simboliniais pavadinimais, tai rašymo taisykle

prieštaraujama bent jau vienam iš nurodomų simbolinį pavadinimą skiriančių kriterijų – kad toks pavadinimas rašytinas kabutėse.

Kriterijus ir jo taikymo keblumai. Nagrinėjant simbolinio pavadinimo sampratos aspektus paaiškėjo, kad kaip simbolinį pavadinimą apibrėžiantis kriterijus dažnai nurodoma perkeltinė reikšmė. Šiuo požiūriu rašymo polinkiai ir tokį kriterijų pabrėžiant pateikiama simbolinio pavadinimo samprata irgi sutaptų. Vartosenoje tokį kriterijų linkstama taikyti ne tik diferencijuojant iš santrumpų sudarytus pavadinimus, bet ir rašant leidinių pavadinimus, tokius kaip *Lietuvių kalbos žodynas*, *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*, *Dabartinės lietuvių kalbos gramatika*, o juolab kompiuterinių duomenų sancaupų ar bazių pavadinimus, tokius kaip *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* ar *Lietuvių kalbos išteklių internete informacinė sistema*. Suvokiami ne kaip tiesioginės, o kaip perkeltinės reikšmės pavadinimai, jie irgi parašomi be kabučių. Vadovaujantis tiesioginės ir perkeltinės reikšmės priešprieša veikiausiai linkstama rašyti ir tuos gaminių ar veislių pavadinimus, kuriais daikto esmė nusakoma tiesiogiai: *Bavarijos alus*, *Parmos kumpis*, *Lietuvos pepinas*. Vis dėlto, kaip rodytų vartosenos polinkiai rašant projektų, apdovanojimų ir prizų pavadinimus, tam tikrą vaidmenį veikiausiai atlieka ir toks simbolinius pavadinimus nuo tiesioginės reikšmės pavadinimų skiriantis požymis kaip gimininio žodžio vartojimas: jei projektų („*Elektromobilių įkrovimo stotelių įrengimas Klaipėdos mieste*“) ar prizų, apdovanojimų pavadinimais („*Jaunojo menininko prizas*“, „*Geriausia žemaūgė veislė*“, „*Geriausias metų kultūros ir meno kūrėjas*“) objekto esmė nusakoma gana tiesiogiai, bet pavadinimas vartojamas su atskirai nuo jo einančiu konkretizuojamosios reikšmės žodžiu (*projektas*, *prizas*, *apdovanojimas*, *nominacija*), jis bent jau nagrinėjamoje vartosenoje dažnai parašomas su kabutėmis.

Tokia priešprieša buvo pabrėžiama nagrinėjant ir tvarkant įmonių ir kitų juridinių asmenų pavadinimus, tačiau, kaip paaiškėjo iš sąvokos aptarimo, kartu kaip tam tikras kriterijus buvo iškeliamas simbolinis daikto esmės nusakymas. Jis labiau nei perkeltinė reikšmė leistų į vieną grupę įtraukti įmonių ir leidinių pavadinimus.

Kad įmonių ir leidinių pavadinimų perkeltinės reikšmės kriterijus nesieja, yra atkreiptas dėmesys. Darbai, kuriuose sprendžiamas simbolinių pavadinimų sintaksinės vartosenos klausimas, atskleidžia, kad šiuos du pavadinimų pogrupius laikant viena grupe gana sunku rasti atsakymą, kuri žodžių tvarka simboliniams pavadinimams būdingesnė – kilmininkinė ar vardininkinė. Iš tiesų į vieną grupę sutelkiamiems pavadinimams būdingi ir kiek skirtingi sandaros požymiai, tačiau gramatikose abu pogrupiai minimi kartu. Vis dėlto termino vartojimo analizė atskleidė, kad gramatikose jie minimi ne kaip simbolinių pavadinimų pogrupiai, o kaip tikrinių daiktavardžių ar tikrinių vardų pogrupis, ir ta tradicija veikiausiai lėmė, kad ir ėmus plėtoti simbolinių pavadinimų sampratą, t. y. simbolinius pavadinimus ėmus aptarti kaip atskirą pavadinimų grupę, į bendrą grupę linkta sieti tiek įmonių pavadinimus, tiek leidinių pavadinimus, kurie veikiausiai laikomi citatomis nei perkeltinės reikšmės žodžiais ar žodžių junginiais.

Ta tradicija, o kartu priešara, ryškėja vardijant simbolinių pavadinimų grupes LKRS: čia tarp simbolinių pavadinimų minima ir spaudos leidinių, tačiau leidinių vardijama ir aptariant citatas. Tai rodo, kad leidiniai ir kiti panašūs pavadinimai nėra tipiška simbolinių pavadinimų grupė, o

ir kabučių funkcija numatoma skirtinga: leidinių pavadinimai, kaip aiškėtų iš LKRS, kabutėmis labiau skirtini kaip citatos, o kitų pogrupių pavadinimus, pirmiausia įmonių pavadinimus, skiriančioms kabutėms linkstama pripažinti savarankišką simbolinio pavadinimo skyrimo funkciją. Vis dėlto vartosenoje dėl to didesnių sunkumų nekyla, nes tiek įmonių, tiek leidinių pavadinimai skirtini kabutėmis. Svyruojama tik tais atvejais, kai leidinio ar kito pogrupio pavadinimui imamas taikyti aptariant simbolinius pavadinimus pabrėžiamas perkeltinės reikšmės kriterijus. Jis skatina už simbolinio pavadinimo ribų palikti tuos pavadinimus, kuriais objekto esmės nusakymas ne tiek perkeltinis, kiek tiesioginis.

Kabučių kaip rašybos ir skyrybos ženklo funkcijos aprėptis, kaip atkreiptas dėmesys, yra ypač plati, t. y. jomis skiriamos ne tik citatos ir simboliniai pavadinimai, bet ir svetimos kilmės žodžiai, o tai turbūt lemia, kad jomis nagrinėjamoje vartosenoje gana nuosekliai skiriami tiek lietuviškos, tiek nelietuviškos kilmės simboliniai pavadinimai.

Sandaros veiksnys. Vis dėlto tam tikrų pavadinimų – interneto svetainių, naujienų ir skelbimo ir portalų pavadinimų (*lrytas.lt, 15min.lt, delfi.lt*) – kabutėse nelinkstama rašyti, nors jie ir nėra tiesiogiai objekto esmę nusakantys pavadinimai. Tokius pavadinimus linkstama skirti kitu šriftu, taip parodant jų skirtumą nuo kitų prie simbolinių pavadinimų grupės priskiriamų pavadinimų. Šie pavadinimai yra ypač netipinės tiesioginės ar netiesioginės reikšmės pavadinimas sandaros, t. y. jie yra tam tikras jungiamų santrumpų ir žodžių, dažniausiai rašomų mažąja raide, derinys. Tačiau ir simbolinio pavadinimo sampratą pateikiančiuose darbuose tokie pavadinimai neminimi, santrumpų santykis su simboliniais pavadinimais, kaip atskleidė sampratos analizė, gana neaiškus. Taigi, ir šių pavadinimų rašymo svyravimai greičiausiai yra sampratos neaiškumų atspindys.

APIBENDRINIMAS. Sampratos ir vartosenos lyginimas rodo, kad tarp gramatinės sandaros aprašuose, norminamojo pobūdžio ir kituose darbuose numatomos simbolinio pavadinimo sampratos ir vartosenoje ryškėjančių rašymo polinkių esama atitiktis. Nors aprašant simbolinius pavadinimus paprastai minimos tik kelios jais pavadinamų objektų grupės ir ne visuose darbuose nurodoma, kad grupė tęstinė, tokius pavadinimus rašant nesunkiai taikomas analogijos modelis ir kabutėse rašoma daug kitų, tuose darbuose neminimų, pavadinimų. O pasitaikantys vartosenos svyravimai atskleidžia, kad esama ir vienokių ar kitokių sampratos neaiškumų.

IŠVADOS

Dabartinėje vartosenoje, būtent laisviesiems stiliams atstovaujančiuose interneto naujienų portalų tekstuose, ryškėjantys polinkiai rodo, kad tarp simbolinių pavadinimų rašymo ir aprašomojo, norminamojo, patariamojo ir kitokio pobūdžio darbuose pateikiamos simbolinio pavadinimo sampratos esama tam tikros atitiktis. Nors tuose darbuose daugiausia orientuojamasi tik į trijų ar keturių simbolinių pavadinimų pogrupių minėjimą (įmonių pavadinimai, leidinių pavadinimai, renginių pavadinimai, gaminių pavadinimai) ir šie pogrupiai ne visuose darbuose sukonkretinami, vartosenoje analogijos modelis nesunkiai taikomas rašant ir neminimus tų, o ir kitų pogrupių, pavadinimus. Tai rodo pavadinimo skyrimas kabutėmis.

Vis dėlto pasitaiko ir svyravimų: nevienodai rašomi tie pavadinimai, kuriuos sudaro įvairios santrumpos (raidinės, sudarytos iš raidžių ir skaitmenų, skiemeninės), taip pat tie pavadinimai, kuriais daikto esmė nusakoma gana tiesiogiai ir kurių sudėtinė dalis yra gimininis žodis. Tokių svyravimų lyginimas su minėto pobūdžio darbuose numatoma simbolinio pavadinimo samprata atskleidžia, kad būtent šiais klausimais susidaro ir vienokių ar kitokių sampratos neaiškumų ar net prieštaravimų. Taigi, vartoseną galima laikyti sampratos neaiškumų bei prieštaravimų atspindžiu.

Tiek raidinių, tiek iš raidžių ir skaitmenų sudarytų, tiek skiemeninių santrumpų santykis su simboliniu pavadinimu nėra aiškiai įvardytas. Rašybos normas teikiančiame leidinyje iš raidžių ir skaitmenų sudaryti pavadinimai minimi kartu su simboliniais pavadinimais, ir tai leistų juos laikyti simboliniais pavadinimais, bet kaip simboliniai jie nėra aiškiai įvardijami, o ir jų rašymas numatomas kitoks nei tipinių simbolinių pavadinimų, t. y. bent jau trumpinamus serijinių markių pavadinimus teikiama rašyti ne kabutėse. Iš skiemeninių santrumpų sudaryti pavadinimai rašybos normas teikiančiame leidinyje minimi tik kaip santrumpos, o tarp naujesniuose darbuose, kuriuose juos mėginama vertinti ir kaip simbolinius pavadinimus, siūlomų rašymo būdų susidaro prieštaravimų.

Išnagrinėtoje vartosenoje ryškėjantys nevienodumai rašant kai kuriuos leidinių, gaminių, veislių pavadinimus sietini su simbolinį pavadinimą apibrėžiančio kriterijaus formuluotėmis. Aiškinant simbolinius pavadinimus ar sąvoką apibrėžiant, iškeliami tokie kriterijai kaip perkeltinė reikšmė, simboliškumas, kitur minima dar ir tai, kad simbolinis pavadinimas yra sutartinis ženklas. Tačiau vartoseną atskleidžia, kad šie keli kriterijai nevysiškai sutampa. Kai kurie leidinių ir kitų pogrupių pavadinimai prie simbolinių galėtų būti priskiriami tik vadovaujantis simboliškumo kriterijumi ar juos vertinant kaip tam tikrus sutartinius ženklus, o vadovaujantis perkeltinės reikšmės kriterijumi tie pavadinimai, kuriais objekto esmė nusakoma tiesiogiai, liktų už simbolinių pavadinimų grupės ribų. Kita vertus, gana tiesiogiai objekto esmę nusakančius pavadinimus, kurie yra vartojami su atskirai einančiais gimininiais žodžiais (projektų, renginių pavadinimai), linkstama rašyti pagal simbolinių pavadinimų rašymo taisyklę, greičiausiai ir priskirti prie simbolinių

pavadinimų. Taigi, dėstant simbolinio pavadinimo sampratą minimus kriterijus vartosenoje mėginama taikyti, tačiau kartais jų derinimas kelia tam tikrų prieštaravimų, o tai rodytų, kad kriterijai nėra visiškai sutampantys.

Kriterijaus prieštarų iškelia ne tik vartosenos, bet ir sampratos analizė, būtent simbolinio pavadinimo skyrimo ženklas – kabučių – funkcijos nagrinėjimas, taip pat aprašomojo, norminamojo ir kitokio pobūdžio darbuose numatomos simbolinių pavadinimų grupės sudėties platesnis aptarimas. Tai rodytų, kad įmonių ir kiti panašūs pavadinimai prie simbolinių priskiriami pirmiausia vadovaujantis perkeltinės reikšmės kriterijumi, o leidinių ir kiti panašūs pavadinimai prie simbolinių pavadinimų grupės labiau šliejami kaip citatos. Tačiau tiek vienu, tiek kitu skyrimo ženklu yra numatytas vienodas, ir veikiausiai todėl kriterijų nesutapimas vartosenoje didelių prieštarų nekelia. Dėl ypač plačios kabučių, kaip rašybos ir skyrybos ženklo, funkcijų aprėpties nekyla didesnių prieštaravimų nei rašant lietuviškus ir nelietuviškus simbolinius pavadinimus.

Atspindėdama tam tikrus sampratos neaiškumus ar prieštaras, vartoseną nurodo ir kryptis, kaip būtų galima sampratą tobulinti. Pirmiausia, ji skatintų aiškiau nustatyti santrumpų ir simbolinių pavadinimų santykį, o kartu – teikiant santrumpų klasifikaciją vertinti ne tik santrumpos sandaros, bet ir paskirties veiksnį: santrumpa gali būti ne tik ekonomijos paskatų lemiamas tiesioginės reikšmės žodžių ar pavadinimų trumpinimas, bet ir pavadinimo kūrimo rezultatas. Ypač ryškėja poreikis aiškiau skirti skiemenines santrumpas, aiškiau apibrėžti jų santykį su raidinėmis santrumpomis, simboliniais pavadinimais, sutrauktiniais žodžiais. Akivaizdus ir įvairių santrumpų rašymo taisyklės formulavimo poreikis.

Vartosenos svyravimai, susidarantys mėginant derinti kelis simbolinių pavadinimų skyrimo kriterijus, rodo, kad kyla poreikis gryninti kriterijų. Būtų pravartu ir nustatyti aiškesnį santykį tarp dviejų su tam tikromis išlygomis prie simbolinių pavadinimų priskiriamų pogrupių – įmonių (ir pan.) pavadinimų ir leidinių (ir pan.) pavadinimų.

Nors iš vartosenos polinkių galima spręsti, kad aprašomojo, norminamojo ir kitokio pobūdžio darbuose vardinami simbolinių pavadinimų pogrupiai esminės reikšmės pavadinimo skyrimui kabutėmis neturi (joje prie simbolinių pavadinimų nesunkiai priskiriami ir tuose darbuose nevardinamų pogrupių ar neminimi vardinamų pogrupių pavadinimai), vis dėlto svyravimai, susiję su netipinės sandaros pavadinimais, rodytų, kad tikslesnis grupės sudėties įvardijimas, apimantis ir naujus pavadinimus, būtų simbolinių pavadinimų rašymo polinkius sklandinantis veiksnys.

LITERATŪRA

- ABARAVIČIUS J. 2002: *Skyrybos stilistika*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- AKA 2014: *Administracinės kalbos aktualijos*. Sudarė L. Murinienė, R. Vladarskienė. Prieiga per internetą: <http://administracinekalba.lki.lt/index.php?menu=struktura>.
- BIELINSKIENĖ A., KAZLAUSKIENĖ A., RIMKUTĖ A., TAMOŠIŪNAITĖ A. 2014: *Lietuvių bendrinė kalba: normos ir vartosena*. Vadovėlis aukštųjų mokyklų studentams, Vytauto Didžiojo universitetas, Versus Aureus.
- BRŪZGIENĖ R., ČEKMONIENĖ I. E., ŽEMIENĖ A. 2013: *Specialybės kalba*. Vadovėlis psichologijos ir sociologijos programų krypties studentams, Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
- DLKG 1997: *Dabartinės lietuvių kalbos gramatika*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- DRUKTEINIS A. 2015: Ortografiniai jūreivystės terminų variantai: didžiosios raidės, brūkšnelis, kabutės. – *Kalbos praktikos problemos* 14, 6–14.
- ESIV 2014: *Europos Sąjungos institucijų vertimo į lietuvių kalbą vadovas*, Liuksemburgas.
- GIRČIENĖ J. 2005: Neologizmų integracija į tekstą. – *Žmogus ir žodis* 7(1), 78–82.
- GAIVENIS K. 1990: Valgių pavadinimai. – *Kalbos kultūra* 58, 69–73.
- JAKAITIENĖ E. 2010: *Leksikologija*. Antrasis pakartotinis leidimas, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- JAKAITIENĖ E., LAIGONAITĖ A., PAULAUŠKIENĖ A. 1976: *Lietuvių kalbos morfologija*, Vilnius: Mokslo.
- JAP 2019: *Juridinių asmenų pavadinimai*. Prieiga per internetą: <http://www.vlkk.lt/aktualiausiasios-temos/juridiniu-asmenu-pavadinimai> (žiūrėta 2019 10 19).
- JOCAITĖ G., KVAŠYTĖ R. 2006: Latviškų simbolinių pavadinimų vartosena lietuvių kalba. – *Jaunųjų mokslininkų darbai* 4(11), 31–34.
- KAZLAUSKIENĖ A. 2008: Santrumpos, sutrumpinimai, simboliai. – *Specialybės kalba: terminija ir studijos*, 69–75.
- KALINAUSKAITĖ D. 2014: Trumpojo teksto žanro specifika: naujienų portalų antraščių tyrimas. – *Darbai ir dienos* 62, 23–44.
- KB 2018: *Valstybinės lietuvių kalbos komisijos Konsultacijų bankas*. Prieiga per internetą: <http://www.vlkk.lt> (žiūrėta 2019 11 05).
- KK 1990: Dėl kitų kalbų tikrinių pavadinimų rašymo. Lietuvių kalbos komisijos prie Lietuvos mokslų akademijos nutarimai. – *Kalbos kultūra* 59, 7–8.
- KK 1991: Dėl nelietuviškų simbolinių pavadinimų formų. Lietuvių kalbos komisijos prie Lietuvos mokslų akademijos nutarimai. – *Kalbos kultūra* 61, 5–6.
- KK 1992a: Valstybinės lietuvių kalbos komisijos kreipimasis „Dėl Lietuvos Respublikos įmonių ir įstaigų pavadinimų“ (1991 m. sausio 31 d.). – *Kalbos kultūra* 62, 9–10.
- KK 1992b: Valstybinės lietuvių kalbos komisijos prie Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo nutarimas „Dėl medžiagų, gaminių ir normatyvinių dokumentų žymenų rašymo“ (1991 m. rugsėjo 26 d.). – *Kalbos kultūra* 63, 12.
- KK 1993: Firmų vardų darymo taisyklės (1992 m. balandžio 30 d.). – *Kalbos kultūra* 64, 3–6.
- KKP 1998: *Kanceliarinės kalbos patarimai*. Pataisytas ir papildytas leidimas. Sudarė P. Kniūkšta, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.

- KKP 2019: *Kanceliarinės kalbos patarimai*. Internetinis leidimas. Sudarė P. Kniūkšta. Prieiga per internetą: <http://kanceliariniaipatarimai.lki.lt> (žiūrėta 2019 10 29).
- KLIMAVIČIUS J. 1964: Žodžių ir žodžių junginių trumpinimo būdai. – *Kalbos kultūra* 6, 39–43.
- KLIMAVIČIUS J. 1979: Lingvistinis požiūris į veislių nomenklatūrą. – *Kalbos kultūra* 37, 26–33.
- KNIŪKŠTA P. 1990: Kaip kinta simbolinių pavadinimų vartoseną. – *Kalbos kultūra* 59, 32–49.
- KNIŪKŠTA P. 1991a: Lietuvoje sugalvoti, bet nelietuviški. – *Gimtoji kalba* 5, 16–19.
- KNIŪKŠTA P. 1991b: Nelietuviškieji simboliniai pavadinimai. – *Kalbos kultūra* 61, 25–32.
- KNIŪKŠTA P. 1992: Rūpesčiai dėl įmonių pavadinimų. – *Kalbos kultūra* 62, 26–33.
- KNIŪKŠTA P., par., 1992: Įstaigų, įmonių ir organizacijų pavadinimų darymas ir vartojimas. – *Kalbos kultūra* 62, 12–25.
- KNIŪKŠTA P. 1997: Firmų vardai ir jų vartojimas. – *Kalbos kultūra* 69, 6–20.
- KNIŪKŠTA P. 2001: *Kalbos vartoseną ir tvarkyba*, Vilnius: Lietuvių kalbos instituto leidykla.
- KNIŪKŠTA P. 2002: Kaip ir kodėl pakeistas firmų vardų įstatymas. – *Kalbos kultūra* 75, 153–157.
- KNIŪKŠTA P. 2004: *Įstaigų, įmonių ir organizacijų pavadinimai. Darybos ir vartosenos aptarimai*, Vilnius: Lietuvių kalbos instituto leidykla.
- KNIŪKŠTA P. 2005: *Administracinė kalba ir jos vartoseną*, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- KVAŠYTĖ R. 2005: Latviški simboliniai pavadinimai Lietuvos spaudoje. – *Kalbos kultūra* 78, 175–182.
- LABUTIS V. 1994: *Lietuvių kalbos sintaksė. II dalis*, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- LAUGALE V. 2010: Latvijos švietimo įstaigų simboliniai pavadinimai. – *Kalbos kultūra* 83, 211–221.
- LINKEVIČIENĖ N. 2013: *Redagavimo pradmenys*, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- LKG 1965: *Lietuvių kalbos gramatika* 1, Vilnius: Mokslas.
- LKG 1976: *Lietuvių kalbos gramatika* 3, Vilnius: Mokslas.
- LKRS 1992: *Lietuvių kalbos rašyba ir skyryba*. 2-asis pataisytas fotografuotinis leidimas. Parengė N. Sližienė, A. Valeckienė, Vilnius: Mokslas.
- LKŽin 1998: *Lietuvių kalbos žinynas*. Sudarė P. Kniūkšta, Kaunas: Šviesa.
- MACIEJAUSKIENĖ V. 1972: Kaip rašyti ūkių pavadinimus. – *Kalbos kultūra* 22, 41–42.
- MARCINKEVIČIENĖ R. 2006: Motyvuota ir nemotyvuota kabučių vartoseną periodinėje spaudoje. – *Kalbos kultūra* 79, 209–217.
- MARCINKEVIČIENĖ R. 2003: Santrumpos – akronimai – nauji žodžiai. – *Kalbos kultūra* 76, 89–93.
- MURINIENĖ L. 2008: Verstinių Europos Sąjungos teisės aktų ir kitų dokumentų pavadinimų tipai. – *Kalbos kultūra* 81, 170–184.
- NEVINSKAITĖ L. 2013–2014: Daugiakalbė reklama lietuviškuose žurnaluose 1993–2013 metais. – *Taikomoji kalbotyra* 3, 1–32. Prieiga per internetą: <http://www.taikomojikalbotyra.lt>.
- PAULAUSKIENĖ A. 1994: *Lietuvių kalbos morfologija: paskaitos lituanistams*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
- PUPKIS A. 2005: *Kalbos kultūros studijos*, Vilnius: Gimtasis žodis.
- RR 1957: *J. Jablonskis. Rinktiniai raštai* 1. Sud. J. Palionis, Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla.
- RUDZEVIČIUS P. 2005: Svetimybių vartojimo polinkiai lietuvių kalbos tekstyne. – *Kalbos kultūra* 78, 210–219.
- SLIŽIENĖ N. 1971: Kaip rašome veislių pavadinimus. – *Kalbos kultūra* 21, 57–64.

- SLIŽIENĖ N. 1989: Kaip rašyti tautinių šokių vardus. – *Kalbos kultūra* 56, 61–62.
- ŠOBLINSKAS A. 1965: Stilius prasideda nuo antraštės. – *Kalbos kultūra* 9, 21–24.
- ŠIUPIENIENĖ A. 2010: *Į pagalbą valgiaraščių tvarkytojams*. Elektroninė parankinė knyga, skirta Jono Jablonskio 150-mečiui paminėti.
- ŠUKYS J. 1976: *Taisyklingsi vartokime linksnius*, Kaunas: Šviesa.
- ŠUKYS J. 1998: *Lietuvių kalbos linksniai ir prielinksniai: vartoseną ir norma*, Kaunas: Šviesa.
- VAICEKAUSKIENĖ L. 1997: Dėl žodžių tvarkos su nelietuviškais simboliniais vardais. – *Kalbos kultūra* 69, 61–63.
- VAIČIAKAUSKIENĖ S. 2016: Kompiuterijos srities naujieji skoliniai. – *Žmogus ir žodis* 1(18), 80–95.
- VAINAUSKIENĖ D. 1996: Dėl ištisinio rašymo didžiosiomis raidėmis. – *Kalbos kultūra* 68, 71–74.
- VASKELAITĖ R. 2011: Santrumpos: sandara ir sintaksinė vartoseną. – *Kalbos kultūra* 2011, 84, 60–97.
- VASKELAITĖ R. 2014: Kaip tampa kebli iš pažiūros paprasta simbolinių pavadinimų rašymo taisyklė. – *Bendrinė kalba* 87, 1–35.
- VLADARSKIENĖ V. 2005: Dokumentų pavadinimų darymo polinkiai. – *Kalbos kultūra* 78, 79–89.
- VLKK 2004: *Valstybinės lietuvių kalbos komisijos rekomendacija dėl maisto gaminių pavadinimų rašymo*. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.230641>.
- VLKK 2019: *Valstybinės lietuvių kalbos komisijos nutarimas „Dėl lietuvių kalbos skyrybos taisyklių“*. Prieiga per internetą: <http://www.vlkk.lt/vlkk-nutarimai/nutarimai/nutarimo-del-lietuviu-kalbos-taisykles>.
- VŽ 1995: Valstybinės lietuvių kalbos komisijos nutarimas „Dėl firmų pavadinimų gimininių žodžių vartojimo ir rašymo“ (1995 m. gegužės 25 d., Nr. 50). – *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 63–1490.
- VŽ 1997a: Valstybinės lietuvių kalbos komisijos prie Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas „Dėl lietuvių kalbos rašybos ir skyrybos“ (1997 m. birželio 19 d., Nr. 60). – *Valstybės žinios*, 1997, Nr. 63–1490.
- VŽ 1997b: Valstybinės lietuvių kalbos komisijos prie Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas „Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos prie Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos prezidiumo 1992 m. balandžio 30 d. nutarimo Nr. 35 „Dėl firmų vardų“ pakeitimo“ (1997 m. lapkričio 13 d., Nr. 64).
- VŽ 1997c: Valstybinės lietuvių kalbos komisijos prie Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas „Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos prie Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos prezidiumo 1995 m. gegužės 25 d. nutarimo Nr. 50 „Dėl firmų pavadinimų gimininių žodžių vartojimo ir rašymo“ pakeitimo“ (1997 m. lapkričio 13 d., Nr. 65). – *Valstybės žinios*, 1997, Nr. 107–2711.
- VŽ 1999: Lietuvos Respublikos firmų vardų įstatymas (1999 m. liepos 1 d., Nr. VIII-1286). – *Valstybės žinios*, 1999, Nr. 63–2060.
- VŽ 2002a: Lietuvos Respublikos firmų vardų įstatymo 2 straipsnio papildymo ir 4 straipsnio pakeitimo įstatymas (2002 m. kovo 26 d., Nr. IX-810). – *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 38–1357. – *Valstybės žinios* 2002-04-10, Nr. 38–1357.
- VŽ 2002b: Valstybinės lietuvių kalbos komisijos nutarimas „Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos prie Lietuvos Respublikos Seimo 1992 m. balandžio 30 d. nutarimo Nr. 35 „Dėl firmų vardų“ pakeitimo“ (2002 m. birželio 27 d., Nr. 3 (83)). – *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 70–2955.
- VŽ 2004: Valstybinės lietuvių kalbos komisijos nutarimas „Dėl įmonių, įstaigų ir organizacijų simbolinių pavadinimų darymo taisyklių patvirtinimo“ (2004 vasario 2 d., Nr. N-2 (91)). – *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 27–867.
- VŽ 2006: Valstybinės lietuvių kalbos komisijos nutarimas dėl privalomosios skyrybos taisyklių (2006 m. rugsėjo 28 d., Nr. N-2 (103)). – *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 107–4084.

VŽ 2013: Valstybinės lietuvių kalbos komisijos nutarimas „Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos 2004 m. vasario 2 d. nutarimo Nr. N-2 (91) „Dėl įmonių, įstaigų ir organizacijų simbolinių pavadinimų darymo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ (2013 m. balandžio 4 d., Nr. N-2 (138)). – *Valstybės žinios*, Nr. 37-1836.

SUMMARY

SYMBOLIC NAMES: CONCEPTION, GROUP COMPOSITION, USAGE

The study analyses the names used in inverted commas which can be specified now in the most often cases with the term symbolic names. It seeks to analyse both the conception of symbolic names which becomes obvious due to intentions of using the term, formulation of the definitions, group composition of the symbolic names defined in grammar and other works, and the current usage intentions of these names, to be more specific – the intention to use a name in the inverted commas or not. The main purpose of the article is to determine the way the usage intentions are related with the expected symbolic name conception. In order to determine such a relation, the problematic aspects of both the usage intentions and conception are exposed, typical and non-typical symbolic name groups are highlighted, as well as difficulties which are faced once both the names of companies and publications are assigned to a symbolic name group. The usage intention analysis is based on a symbolic name usage in media portal content.

RAMUNĖ VASKELAITĖ

SIMBOLINIAI PAVADINIMAI:
SAMPRATA, GRUPĖS SUDĖTIS, RAŠYMAS
Mokslo studija

Redaktorė *Irutė Raišutienė*

Maketuotoja *Neda Kostkienė*